

Matien nyεgān Yesu maama maŋ Nelmuoyamma

Matie waa Yesu *hāalābiloŋo (9.9; 10.3). U nyεgān u σεβε-i a vii *Yuifubaa. U taa u taara u pigān-ba wuɔ nuharunɔ si dii, Diilonɔ un pāa nunɔ-u i aa saan *Konkortienɔ maŋ, u yaa Yesu-i. Aa Diilonɔ un waan mamaŋ *Tobisiɔɔlɔnniŋ-σεβε-i-na, u yaa juɔ ji ce-ma hiere.

Yesun huɔŋ dumaa, Matie duɔŋ u σεβε-i baa ku yaa-i aa suonu-kuɔ baa u *batemu-i ka cor baa *Sitāniŋ juɔ tuɔ taara u guɔl u gbeini-i dumaa *hiekuraanɔŋu-na (sap. 1-4).

Ku huonɔŋu-na, u dii u nunɔ-u i Yesun cie u maacemma-i dumaa *Galile-i-na: U waan Diilonɔ-nelma-i baa nuɔmba-i, aa sire jaamba-i, aa donya *jinabaa-ba-i nuɔmba yunni-na. U cie gbere-weima bɔi (sap. 5-18). U siire kusuɔŋ-nu'i a kā *Yerusalemu-i-na ba ka ta ba ko-yo. Baŋ fie ko-yo, Diilonɔ siire-yuɔ u temma-i (sap. 19-28).

Yesu waan nelma bɔi a kā *Diilonɔ-nellentesinni kūnɔŋu-na.

Matie huɔnu u σεβε-i sɔmma ndii: Bamaŋ hūyāa Diilonɔ-maama-i baŋ saaya ba ta ba wuɔ dumaa (sap. 5-7). Yesun puɔraa u *hāalābiemba-i ba ka waŋ *Diilonɔ-bāanɔŋu maama-i kusuɔŋ-nu (sap. 10). Gbānɛini maŋ pigān Diilonɔ-nellentesinni-i (sap. 13). Diilonɔ-dūŋ-baambaŋ saaya ba bel ba-naa dumaa (sap. 18), baa miwaanɔ timmaŋ-maama-i (sap. 24-25).

Yesu b̄incuɔmbaŋ cuu ba-naa dumaa
(Like 3.23-38)

¹ Yesu-Kirsa b̄incuɔmbaŋ cuu ba-naa dumaa ku yaa daaku: Yesu-Kirsa hilaa *Davidi h̄ayɛ̄lmba-na. Davidi fuɔ u hel *Abiramu h̄ayɛ̄lmba-na.

² Abiramu sire da *Isaki.

Isaki sire da *Yakɔbu.

Yakɔbu sire da *Yuda a naara bis̄almba namba.

³ Yuda sire da Perɛsi baa Sera. Bis̄alŋ daaba nyu-i ba taa ba b̄i-yo Tamar.

Perɛsi sire da Esirɔmu.

Esirɔmu sire da Aramu.

⁴ Aramu sire da Aminadabu.

Aminadabu sire da Naacūŋo.

Naacūɔ sire da Salmɔ.

⁵ Salmɔ sire da Bosi. Bosi nyu-i ba taa ba b̄i-yo Araabu.

Bosi sire da Obɛdi. Obɛdi nyu-i ba taa ba b̄i-yo Uruti.

Obɛdi sire da Yese.

⁶ Yese sire da Davidi. Davidi faŋo yaa juɔ ce nellentienɔ-i.

Fuɔ sire da *Salomɔ. Salomɔ nyu-i, Uri ciɛŋo'i waa.

⁷ Salomɔ sire da Orobamu.

Orobamu sire da Abiya.

Abiya sire da Asa.

⁸ Asa sire da Yosafa.

Yosafa sire da Yoramɔ.

Yoramɔ sire da Osiyasi.

⁹ Osiyasi sire da Yotamu.

Yotamu sire da Akasi.

Akasi sire da Esekiyasi.

¹⁰ Esekiyasi sire da Manase.

Manase sire da Amɔ.

Amo sire da Yosiyasi.

¹¹ Yosiyasi sire da Yekoniya a naara bisalm̄ba namba.

Huon̄gu fan̄gu'i nuo-i ban̄ bilaa *Isirahel-baamba-i k̄a baa-ba *Babiloni-i-na.

¹² Ban̄ k̄aa Babiloni-i-na, Yekoniya wuɔ ka da Salatiel.

Salatiel sire da Sorobabel.

¹³ Sorobabel sire da Abiyudi.

Abiyudi sire da Elakimu.

Elakimu sire da Asor.

¹⁴ Asor sire da Sadaki.

Sadaki sire da Akimu.

Akimu sire da Eludi.

¹⁵ Eludi sire da Elasar.

Elasar sire da Matā.

Matā sire da Yakabu.

¹⁶ Yakabu sire da Yosefu. Yosefu sire biɛ cien̄o.

U cien̄o-i ba taa ba bi-yo Maari.

Maari fan̄o yaa huon̄ Yesu man̄ ban̄ biñ-yon̄ *Kirsa-i.

¹⁷ Kuu dii naa a don̄ Abiramu-i-na a ji hi Davidi-i, tonaamba c̄incieluo ba naa-i dii. Aa a don̄ Davidi-i-na a ji hi ban̄ bilaa *Isirahel-baamba-i huon̄gu man̄ nuo-i, tonaamba c̄incieluo ba bi naa-i dii. A don̄ huon̄gu fan̄gu-na, ji hi Kirsa homma-i, tonaamba c̄incieluo ba bi naa-i tiraa ba ye dii h̄olma-na.

Yesu-Kirsa homma-i
(Like 2.1-7)

¹⁸ Yesu-Kirsan̄ huon̄ homma man̄, ma yaa daama: U nyu-i, Maari-i, Yosefu yaa naa bel-o u d̄or̄no. Huon̄gu nan̄gu juɔ hi, *Diilon̄-Yal die ce kusun̄gu yiera Maari-i-na. A ne da Yosefu saa naa hi suɔ-yo cien̄o yogo.

19 Yosefu waa nelfefeiŋo. Uŋ daa kusūŋguŋ yieraaya u dərŋo-na dumaanjo-na, u sa taara u dii senserre yuɔ; wuɔ tuɔ taara u hiel u gboluonŋu-i u maama-na molo baa suɔ.

20 Uŋ diyaa mafamma-i u huɔŋga-na, Itienjo *dərɔpɔurbilonjo nanj wuɔ carra-yuɔ dānsāan-nu a wanj baa-yo wuɔ: «Yosefu, *Davidi hāayēlŋ nuɔ, *Diilonj-Yalle yaa ciε kusūŋ daaku yiera Maari-i-na; baa kālā, biε-yo.

21 U ka honj naacombilonjo. Duɔ honj-yo, ŋ haa u yerre-i Yesu; ku yunŋu yaa wuɔ konkortienjo. U yaa ka kor u nellenj-tobimba-i ba āmbabalma-na.»

22 Itienj uŋ ciε u *pɔpɔurbilonjo wanj mamanj, ma'i sa ciεŋ daama-i wēi? Pɔpɔurbilonjo waanj-ma wuɔ:

23 «*Bilonjonyuro ka ce kusūŋgu a honj naacombilonjo.*

*Ba ka ta ba bī-yo Emaniel.»**

Ku yunŋu yaa wuɔ Diilonjo dii baa-ye.

24 Yosefunj juɔ sire duɔfūmmu-na, wuɔ ce Itienjo dərɔpɔurbilonj uŋ waanj mamanj baa-yo aa u dərŋo kāl jo ji tīena baa-yo.

25 Maarinj kālāa jo, u juɔ bɔrɔ dumaa Yosefu saa suɔ-yo ciεŋo. Uŋ buɔra, Yosefu wuɔ haa bilonjo yerre-i Yesu.

2

Hiriemba namba taara Yesu terienŋu-i

1 Yesu huɔŋ Betelēmu, dii *Yude mara nuɔ. Huɔŋgu fanŋu-na, *Erɔdi yaa waa *Yude yunŋu-na. Uŋ huɔŋ, hiriemba namba waa bāpagūŋgu-na; baa sire a jo *Yerusalemu-i-na

* 1:23 Isayi (Ésaïe) 7.14

2 a ji ta ba yuure u kũngu-i wuɔ: «*Yuifu ba nellentienjo man huɔŋ fɛlɛmma-i uu dii hie? I daa u mɔɛle-i bāpagũngu-na ku'i ciɛ i sire tiɛ jo diɛ ji jaal-o.»

3 Erɔdin nuɔ nel daama-i, u huɔŋ kaa pāŋ cu ka hel baa Yerusalemutaamba-i hiere.

4 Wuɔ bɪ *Diiløjigāntaamba yuntaamba man waa nelle-na hiere baa *ānjɪnamma pigāataamba-i a ji yuu-ba wuɔ: «Diilon uŋ pāa nunŋu-i wuɔ u ka saan *Kɔŋkortienjo* man, u saaya u hon terien haku-i nuɔ-i?»

5 Baa cira: «U saaya u hon Betelɛmu dii Yude mara nuɔ. *Diilopɔpuɔrbilonjo nyɛgāan ma yaa-i wuɔ:

6 *Betelɛmutaan namaa,*

*baa na ta na ne wuɔ sɪ Yude nilɛiŋa-na hiere
namaa nelle yaa huɔŋ-nu dɛ!*

*Umaŋ ka waa *Isirahɛl-baamba yuŋ-nu,
umaŋ ka ta mi baamba yaan-na tuɔ ne-ba,
u ka hon namaa nelle yaa nuɔ-i.»†*

7 Erɔdin juɔ suɔ *Kirsɔ munhommuŋ-terienŋu-i, wuɔ cuo bɪ hirien daaba-i a ji yuu-ba suɔ mɔɛl daaden duɔŋ ta di hel huɔŋgu man nuɔ-i.

8 Uŋ juɔ yuu ba piye tũnu-yuɔ, wuɔ cira: «Kāan Betelɛmu-i-na na ka yuure u kũngu-i jeje na ne; da na ka da-yo, na jo na ji tũnu muɔŋo-i mi bi kā ka jaal-o.»

9 Erɔdin piye baa-ba tɪ, baa sire ta ta ba kā Betelɛmu-i-na. Ba'a ba ne, tiraa da mɔɛl daade-i ba yaanŋa-na di wuɔ di kā. Baa ta ba nyaanu-diɛ. Din

* 2:4 Ban gbɛŋ Yuifu ba nellentienjo man, baa Kɔŋkortienjo-i, nelduɔŋo yaa-i bande-i-na. † 2:6 Mise (Michée) 5.1

kaa hi bilonj uŋ waa terienju manj nuɔ-i, diɛ yiera ku yudɔrɔ-i-na.

¹⁰ Ba hɔŋ muɔ gbuu pãŋ fɛ.

¹¹ Baa har suur ka da bilonjo-i baa u nyu-i. Baa dũuna jaal-o aa naa fir ba congoroni-i hiel sɛnɛ hã-yo baa wusũnaŋo a naara *miir-namma.

¹² Baŋ juɔ'a ba bir, Diilonj wuɔ piiye baa-ba dãnsãaŋ-nu wuɔ ba baa kã Erɔdi terienju-na ka tũnu-yuɔ. Baa pãŋ biɛ ba deŋ hũmelle.

Yosefubaa-ba gbaraa kã Esipi

¹³ Hirienj baŋ taa, Itienjo *dɔrpɔpuɔrbilonj wuɔ carra Yosefu-i dãnsãaŋ-nu a waŋ baa-yo wuɔ: «Yosefu, *Erɔdi ka sire wuɔ u taara naacombilonjo-i ko-yo. Sire ŋ gbar baa-yo baa nyuŋo-i hiere na ka tɛna Esipi. Da mi saa ji cira na jo, molo baa jo.»

¹⁴ Yosefu wuɔ bi sire isuŋgu fanju-na a biɛ naacombilonjo-i baa u nyu-i hũu ŋ hã-mi! Esipi.

¹⁵ U kãa ka tɛna kusuŋ-nu'i Erɔdi ji tuɔ ku. Itienj uŋ ciɛ u *pɔpuɔrbilonjo waŋ nelma manj, ma'i sa juɔŋ daama-i wɛi? Pɔpuɔrbilonjo waŋ-ma wuɔ: «Mi ciɛ mi biɛŋo hel Esipi-i-na.»‡

Erɔdinj ciɛ karaaŋgu manj baa Betelɛmutaamba-i

¹⁶ *Erɔdinj juɔ niya naa, wuɔ suɔ wuɔ hirienj daaba tãalãa-yo aa cor ba deŋ. U huɔŋ kaa gbuu pãŋ du. Wuɔ cira ba wuɔra ko naacombiamba manj saa cor bienja hãi yogo Betelɛmu-i-na hiere baa nilɛiŋa manj u kɔtɔnni-na. Hiriamba naa pigãaŋ-yo huɔŋgu fanju yaa-i wuɔ mɛɛle duɔŋ ta di hel.

¹⁷ *Diilonj uŋ puɔraa *Seremi waŋ mamaŋ, ma'i saa ce daama-i wɛi? Seremi waŋ-ma wuɔ:

‡ 2:15 Ose (Osée) 11.1

18 «I nu molo kaal Arama-i-na;
 kutienjo kaal kuliin-kaalunju.
 Arasel yaa kaalaan wuɔ ba kuɔ u bisalmba.
 U sa nu gbɛnyemma.
 U bisalmba taa aa yan-yo.» §

Yosefubaa-ba siire ka tɛna Nasarɛti

19 *Erɔdin juɔ ku, Itienjo *dɔrpɔpuɔrbilonjo nan
 wuɔ carra Yosefu-i dānsaan-nu dii Esipi-i-na

20 a wan baa-yo wuɔ: «Baman taa ba taara ba ko
 naacombilonjo-i ba kuu. Sire η biɛ-yo baa nyunjo-i
 na bir na kã *Isirahel-na.»

21 Yosefu wuɔ bi sire a biɛ naacombilonjo-i baa u
 nyu-i ba bir kã Isirahel-na.

22 Erɔdi biɛnjo nanjo waa, ba taa ba bi-yo Arkelɔsi.
 Yosefun kãa, wuɔ nu-ma wuɔ tuon un kuu, u yaa
 ciɛ nellentienjo-i *Yude-i-na. Kor maa ta ma da
 Yosefu-i u saa siɛ duɔ kã ka tɛna terienju-na. Diilon
 wuɔ piiye baa-yo dānsaan-nu wuɔ u kã u ka tɛna
 *Galile mara nuɔ.

23 Wuɔ kã ka tɛna Galile nelle nande-na ba bi-de
 Nasarɛti. *Diilopɔpuɔrbiemba waan-ma wuɔ: «Ba
 ka ta ba bi *Konkortienjo-i Nasarɛtiyenjo», ma bi ciɛ.

3

Nsāa-Batise āndaangu-i

(Marke 1.1-8; Like 3.1-18; Nsāa 1.19-28)

1 Ku huonju-na, *Nsāa-Batise wuɔ ji sire tuɔ
 wan Diilon-nelma-i baa nuɔmba-i dii *Yude
 *hiɛkuraangu-na. U taa u piiye wuɔ:

2 «Naanan na cilɔbabalanjo-i, *Diilon-bāangu
 piyaa ti!»

³ Diilonjo puwraa *Isayi wanj Nsãa fuo maama yaa wuo:

«Molo dii tuo hohuola hiekuraanngu-na wuo:

«Migaaŋ Itienjo hūmienja-i

Cāan-yanj na viinu-yei.»*

⁴ Jongoruo manj waa Nsãa nuonngu-na, baa sũo-yo baa nyogōmekuosiinni aa u taa u pēyē u negelle-i baa cāanun-kpāŋkpaanngu. U taa u wuo dūngbermba baa sōllu.

⁵ Yerusalemutaamba-i baa Yudetaamba-i hiere ka hel baa bamanj waa *Yurdē nuoraanngu kotōnni-na hiere ba taa ba kā u wulaa

⁶ ba kā ba wanj ba cālmuo-i baa-yo aa u tuo *batisen-ba Yurdē nuoraanngu-na.

⁷ Nsāan juo da *Farisīebaa-ba-i baa *Sadusīebaa-ba kūol ba-naa ba jo u wulaa wuo u batisen-ba, wuo gbē-ba wuo: «Nelbabalaan namaa temma-i daana-i! Hai juo tūnu-nei wuo da na batisen Diilonjo sie ka gāŋ baa-na?

⁸ Yaan aa na ta na ce kumanj faa, ku yaa ka pigāan wuo na naana na cilōbabalaŋo-i kelkel.

⁹ Baa na da nie si *Abiramun yen na bincōiŋo Diilonjo sie ka gāŋ baa-na. Mi tūnu-nei: Nanj fie da tāmpīeŋa manj daaya-i, Diilonjo gbāa bir-a ce-ya Abiramu hāayēlmba namaa fuonngu-na.

¹⁰ Maale nunngu saaraa jina. Tibiingu manj da ku saa manj biefefeŋa, ku jūŋ aa senu.

¹¹ Muomi batisen-na baa hūmma yonj da mi pigāan wuo na naana na cilōbabalaŋo-i; ŋga molo ka jo mi huonngu-na. Kutienjo fōngūo jienya mei wuonjo-i. Mei saa piera u natāanngu-i. Fuo ka batisen-na baa *Diilonj-Yalle baa dāamu.

* 3:3 Isayi (Ésaïe) 40.3

¹² Kɔkɔruŋgu dii u nanŋa-na. U ka pe u dɪmma-i. Duɔ ji pe-ma tɪ hiere torre-na, u ka kɔɔl belle-i dii-de inɔŋgɔ-na aa sɛnu fuoru-i baa dāamu. Dāamu fammu sa dɪŋ dede.»

Yesu batisemma-i
(*Marke 1.9-11; Like 3.21-22*)

¹³ Nsāa uŋ taa u *batisenɔ nuɔmba-i huɔŋgu-na, Yesu wuɔ sire *Galile-i-na a kã *Yurdɛ-i-na u duɔ ka batisenɔ-yo.

¹⁴ Nsāa wuɔ ka muo jãŋ wuɔ fuɔ siɛ ce-ma. Aa naa tuɔ piiye baa-yo wuɔ: «Nuɔnei saaya ŋ batisenɔ muɔ, nuɔ da ŋ bir yaŋ aa jo wuɔ mɛi ji batisenɔ-ni, mi batisenɔ-ni niɛ?»

¹⁵ Yesu wuɔ cira: «Diilonɔ uŋ'a ma ce dumaa, yaŋ i ce-ma dumɛi. Yaŋ aa ŋ ce-ma ŋaa miŋ waanɔ-ma dumaa.» Nsāa wuɔ naa wuɔ hũu-ma.

¹⁶ Baŋ juɔ batisenɔ Yesu-i tɪ aa u hel hũmma-na, dɔrɔ wuɔ puur. Wuɔ u ne da *Diilonɔ-Yalle hilaa koŋhurunɔ temma jo ji diire-yuɔ.

¹⁷ Baa nu molo piiye dɔrɔ-i-na wuɔ: «Mi Biɛŋo yaa daayo-i; u maama sa suɔ aa dɔlnu-miɛ. U yaa fiɛŋ mi huɔŋga-i.»

4

Sitāni taara duɔ guɔl Yesu gbeini-i
(*Marke 1.12-13; Like 4.1-13*)

¹ Ku huɔŋgu-na, *Diilonɔ-Yalle kã baa Yesu-i *hɪɛkuraanɔŋgu-na *Sitāni duɔ ka guɔl u gbeini-i.

² Uŋ kãa, wuɔ ce bāanɔ-yinni komuɔŋa hãi baa isuɔyinni komuɔŋa hãi u saa dii kuuwuɔŋgu u nunɔŋgu-na. Yiŋ daanin juɔ cor, nyulmu sire cuɔl-o.

³ Sitāni wuɔ jo ji waŋ baa-yo wuɔ: «Da kuɔ Diilon-
Biɛŋo yaa nuɔŋo-i kelkel, ce tãmpɛɛŋ daaya bir
niiwuoni i ne!»

⁴ Yesu wuɔ cira: «Ma nyegãaŋ Diilon-nelma-na
wuɔ: «*Niiwuoni-i yon, ni sie gbãa ce nelieŋ nuɔ ŋ ba.
Ŋ saaya ŋ bi ta ŋ nu Diilonɔ nun-ãndaanŋu-i hiere
naara.*»^{*}

⁵ Uŋ piiye dumaanɔ-na, Sitāni wuɔ kã baa-yo
*Yerusalemu-i-na, ka haa-yo *Diilodubuɔ dɔrɔ-i-
na

⁶ aa naa cira: «Da kuɔ Diilon-Biɛŋo yaa nuɔŋo-i
kelkel, tie ŋ diire i ne! Ma si ma nyegãaŋ Diilon-
nelma-na wuɔ: «*Diilonɔ ka ce *dɔrpɔpuɔrbiemba tũu-
ni ba nammu-na ŋ baa ji tisɛŋ ŋ fɛɛ† ke?*»

⁷ Yesu wuɔ cira: «Ma bi nyegãaŋ Diilon-nelma-na
wuɔ: «*Baa dan Itienɔ-i Diilonɔ-i ŋ ne.*»[‡]»

⁸ Sitāni wuɔ tiraa kã baa-yo tãnuŋgu nanŋu
dɔrɔ-i-na, ku maama saa fa baa jajaatamma-i, ka
pigãaŋ-yo nilɛiŋa-i hiere baa a huɔya-niini-i

⁹ aa naa cira: «Da ŋ dũuna jaal-mi, niŋ daa
nilɛiŋa maŋ daaya-i hiere mi ka hã-ni baa-ya.»

¹⁰ Uŋ waan mafamma-i, Yesu wuɔ cira: «Sitāni,
kã ŋ filieŋ ŋ halan! Ma nyegãaŋ Diilon-nelma-na
wuɔ: «*Ŋ saaya ŋ ta ŋ dũuna ŋ jaal Itienɔ-i Diilonɔ
yaa-i, aa ta ŋ cãa u yaa u diei yon.*»[§]»

¹¹ Sitāni wuɔ naa u ta aa yaŋ-yo. Uŋ taa,
dɔrpɔpuɔrbiemba namba jo ji ta ba kãyã-yuɔ.

Yesuŋ duɔŋ u maacemma-i dumaa Galile-i-na
(Marke 1.14-15; Like 4.14-15)

^{*} **4:4** Anjɛnamma tiyemman-sebe (Deutéronome) 8.3 † **4:6**
Gbelieman-nalãanŋu (Psaume) 91.11-12 ‡ **4:7** Anjɛnamma tiyem-
man-sebe (Deutéronome) 6.16 § **4:10** Anjɛnamma tiyemman-sebe
(Deutéronome) 6.13

12 Huɔŋgu nanɔu juɔ hi, baa bel Ns̄aa-i dii-yo kaso. Yesu wuɔ nu-ma aa bir k̄a *Galile-i-na.

13 Uŋ k̄aa, u saa ka t̄iɛna Nasarɛti-i-na, wuɔ k̄a ka t̄iɛna Kafarnamu, dii dalanɔa caanɔu-na. Terienɔu fanɔu-i, Sabulɔ h̄iɛma, fuɔ baa Nefutali.

14 Diilonɔ uŋ puɔraa *Isayi wanɔ mamanɔ, ma'i s̄i daama-i wei?

15 Isayi waanɔ-ma wuɔ:
*«Sabulɔ h̄iɛma-na, Nefutali nelle-na,
 dii dalanɔa caanɔu-na,
 k̄a ka hel dii *Yurdɛ nuoraanɔu bomborma-na,
 a biɛ Galile-i hiere, *niɛraamba nelle-i,
 bamanɔ waa hiere kukulma-na, cecerma hilaa-bɛi.*

16 *Bamanɔ waa kukulmanɔ-nelle-na kuliinɔu nammu-na, b̄aanɔu paa-bɛi.»**

17 Yesuŋ k̄aa dumaanɔ-na, wuɔ donɔ tuɔ wanɔ Diilonɔ-nelma-i baa nuɔmba-i wuɔ: «Naananɔ na cilɔbabalanɔ-i, *Diilonɔ-b̄aanɔu piyaa t̄i!»

*Yesu biɛ gbosobaa-ba namba
 (Marke 1.16-20; Like 5.1-11)*

18 Yiinɔu nanɔu-na, Yesu wuɔ ji tuɔ cor a da gbosobaa-ba namba nanɔ juɔŋo *Galile dalanɔa-na. Ba waa ba h̄ai; nelienɔ baa u h̄aanɔ. Ba bi mɔlnɔ-i Simɔ, u yerre nande yaa Pier, aa bi h̄aanɔ-i Andere.

19 Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Juɔŋ i ta, mi ka ce-na nelbilienɔ-gbosobaa namaa.»

20 Baa bi p̄an nanna ba jɔnaamba-i aa cu Yesu huonɔ-nu.

21 Ba'a ba k̄a yaanɔa-na, a tiraa da naacolnɔ nanɔ baa u h̄aanɔ a naara ba to. Ba bi tuonɔ-i Sebede aa bi bɛpomɔlnɔ-i Sake aa h̄aanɔ-i Ns̄aa. Ba waa

* 4:16 Isayi (Ésaïe) 8. 23-9.1

beŋ-na ta ba migāaŋ ba jɔnaamba. Yesu wuɔ bi bepuɔmba-i.

²² Bafaŋ baa tiraa nanna ba beŋo-i baa ba to-i aa cu u huon-nu.

Yesu waaŋ Diilon-nelma-i aa sire jaamba

²³ Yesu taa u wuɔra *Galile-i-na hiere u waaŋ Diilon-nelma-i *Diilonelhāalādūnni-na, aa tuɔ waaŋ *Diilon-bāaŋgu *Neldɔdɔlma-i, aa bi tuɔ sire jaamba-i ba sinni-na hiere u kā.

²⁴ Siiritaamba-i hiere baa nu u maama-i ka saa. Baa ta ba jo baa jaamba-i ba sinni-na hiere ba jo ba hā u tuɔ sire-bei. *Jinabaa-baŋ waa bamaŋ nuɔ-i ba waa, kurmarōntaamba waa, ka hel baa murgubaa-ba-i hiere. Yesu wuɔ sire-bei kpɛmmu!

²⁵ Nuɔŋ baa sire kūɔl ba-naa ta ba nyaanu-yuɔ; Galiletaamba waa, a naara banamba naa hel Dekapol jo, banamba *Yerusalɛmu, banamba *Yude, banamba hel *Yurdē bāpagūŋgu-na jo.

5

Bamaŋ yunni-i dɔlaa

(Like 6.20-23)

¹ Yesuŋ daa nuɔmbaŋ kūɔlāa ba-naa ta ba nyaanu-yuɔ dumaanɔ-na, wuɔ kā ka nyugūŋ tānūŋgu nanɔŋu-na tɛna. U *hāalābien baa jo ji ciilā-yuɔ.

² Wuɔ don tuɔ piiye baa-ba wuɔ:

³ «Bamaŋ kaalaan baa Diilonɔ-i, ba yunni dɔlaa; *Diilon-nelle-i bafamba diele-i.

⁴ Bamaŋ dii kaaluŋgu-na, ba yunni dɔlaa; Diilonɔ ka hur ba nyinyɔlma-i.

⁵ Hōhīnantaamba yunni dɔlaa;

hiema ka ce ba maama.

⁶ Bamaŋ kuuyen kuuviingu cemma-i, ba yunni dɔlaa;

ma ka dɔl-ba.

⁷ Hujarren yen bamaŋ nuɔ-i, ba yunni dɔlaa;
Diilonɔ ka bi ce hujarre bei.

⁸ Bamaŋ hɔmmu-i kuɔŋ, ba yunni dɔlaa;
ba ka da Diilonɔ-i.

⁹ Bamaŋ fiɛŋ ba muntɛnammu-i, ba yunni dɔlaa;
Diilonɔ ka tuɔ bi ba yaa u bisɔlmba-i.

¹⁰ Baŋ ceŋ bamaŋ kpɔncɔlgɔɔ ba viisinni maama-
na, ba yunni dɔlaa;

Diilon-nelle-i bafamba diele-i.

¹¹ «Da ba ta ba tuora-nei, aa ta ba ce-na sɔlma, aa
haa balaangu sinni-i hiere nei mei maama-na, na
yunni dɔlaa.

¹² Taa na gbu na nye aa na fɛ na hɔmmu-i;
Diilonɔ ka pɔ-na bɔi dɔrɔ-i-na. Na saa da, *Di-
ilonɔpuɔrbiamba maŋ siire namaa yaanga-na, ba
ciɛ-ba sɔlma dumɛi.»

Namei dɔmma, namei cecerma

(Marke 9.50; Marke 4.21; Like 14.34-35)

¹³ «Namei dii dɔmma-i hiema-na. Nga dɔŋ da ma
ji saara, ma gbɔa tiraa ce niɛ ce kpɛnnɛ? Ma sie
gbɔa fa weima; ba biɛ ka kɔnna fuoreŋ.

¹⁴ «Namei fitimbaa namaa hiema-na. Na saa da,
nelle maŋ da di waa tɔnuŋ dɔrɔ, di sa fuo.

¹⁵ Na suyaa wuɔ ba sa celien fitinuɔ-i aa biɛ
biŋkɔngu cure-yuɔ. Ba haa-yo dɔrɔ terienɔ ce
hiere da gbaa.

¹⁶ Fitinuɔŋ ceŋ gbagbaama-i dumaa, namaa na
saaya na ta na ce gbagbaama-i dumɛi nuɔmba

hólma-na; ku yaa ba ka da na maacenfafamma-i aa ta ba kaal na To-i dǝrǝ-i-na.»

Yesu saa jo baa u deŋ hǔmelle

17 Ku huonŋu-na, Yesu wuǝ cira: «Baa na da niε sǐ *Moisi-i baa *Diilopǝpuǝrbiembanŋ nyεgǎanŋ mamanŋ hǎ-na wuǝ na ta na ce, mi juǝ da mi ji gbuonu ma yaa-i, ma'i sǐ. Mi juǝ da mi ji pigǎanŋ-na nelma famma belle yaa-i.

18 Yaanŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Dǝrǝ-i baa hǐεma-i da ni gbǎnŋ waa tǐ, nelma diei siε gbǎa gbuo nel daama-na. Halle cekǔǔ, ma siε gbǎa gbuo, fuǝ miwaanŋo tǐmma.

19 Terienŋu fanŋu-na, halle nelma maŋ yuraanu yaŋ nel daama-na, umaŋ duǝ saa wuǝ ma hǔmelle-i, aa tiraa ce banamba ce fuǝ temma-i, u yaa ka waa huonŋu-na *Diilonŋ-nelle-na. Nŋa umaŋ duǝ wuǝ ma hǔmelle-i, aa ce banamba ce fuǝ temma-i, kutienŋo ka ce nelbuǝ Diilonŋ-nelle-na.

20 Mi tǔnu-nei: Da na saa vii yaŋ *anŋinamma pigǎataamba-i baa *Farisiεbaa-ba-i, na cεraa na suur Diilonŋ-nelle-na.»

*Yesuŋ waanŋ mamanŋ a kǎ hǝdulle-na
(Marke 11.25; Like 12.57-59)*

21 «Naŋ siire, na nuǝ wuǝ ma waanŋ baa i bǐncuamba-i wuǝ molo saa saaya u ko u nanolŋo.* Da ŋ ko ŋ nanolŋo-i ba saaya ba bǐ-ni fǎamaanŋ ba terienŋ-nu.

22 Nŋa ma miŋ ka waŋ mamanŋ baa-na ma yaa daama: Nuǝni maŋ da ŋ nyǝ ŋ nuonŋu baa ŋ

* 5:21 Helmanŋ-sebe (Exode) 20.13; Anŋinamma tiyemmanŋ-sebe (Deutéronome) 5.17

nanolḡo-i, ba saaya ba bī-ni fāamaanḡ ba terieḡ-nu. Umanḡ duḡ tuora u nanolḡo-i wuḡ mimilāḡo, ba ka bī kutieḡo-i fāamaanḡ ba terieḡ-nu. Umanḡ duḡ bi gbē u nanolḡo-i wuḡ nelsḡsḡiḡo, ba ka caa kutieḡo-i.

²³ A ce dumaḡo-na, da ḡ fiε kā baa bīḡkūḡḡu da ḡ ka pā-ku hā Diilonḡo-i, aa ka ne da wεima dii nuḡ baa molonḡ hḡlma-na,

²⁴ yanḡ ku bīḡkūḡḡu-i dii mumbuolmunḡ-terieḡḡu caanḡu-na aa ḡ jo na ji nunu na-naa baa kutieḡo-i igēna aa ḡ suḡ ḡ kā ḡ ka pā-ku ḡ hā Diilonḡo-i.

²⁵ «Molonḡ cēmḡl da di waa-niε aa wuḡ u ka bī-ni, gbāḡ baa-yo; baa yanḡ āndaanḡu hi fāamaambaaba-i. Da ku hi-ba, ba ka hā fḡḡḡḡtaamba-i baa-ni, fḡḡḡḡtaamba bel-ni ka dii-ni kaso.

²⁶ Mi wanḡ ninsonḡo-i baa-ni: Da ba dii-ni kaso-i-na, da ḡ saa ji pā ḡ cēmḡlle tī hiere, ḡ cεraa ḡ da munḡhelmu.»

Yesuḡ waanḡ mamanḡ a kā cakūḡḡu-na
(Matie 18.8-9; Marke 9.43,47-48)

²⁷ «Nanḡ siire, na nuḡ ba ciεra wuḡ ḡ saa saaya ḡ ce *fuocesinni.†

²⁸ Nga ma miḡ ka wanḡ mamanḡ baa-na ma yaa daama: Nuḡni manḡ da ḡ ne molonḡ ciεḡo-i baa yufelle nande, kuu dii ḡaa ḡ gaala baa-yo tī ḡ huḡḡa-na.

²⁹ Terieḡḡu fanḡu-na, da ḡ da ḡ nadieyufelle dii-ni kuubabalaanḡu cemma-na, hiel-de ḡ fara ḡ

† 5:27 Helmanḡ-sebe (Exode) 20.14; Anḡnamma tiyemmanḡ-sebe (Deutéronome) 5.18.

nanna dii daalei. Da η suur yufeduola nuo Diilon-nelle-na, ku boyaa ba da ba ka caa-ni baa η yufienja-i a hāi-i-na.

³⁰ Da η da η nadienanga dii-ni kuubabalaangu cemma-na, kar-ka η fara η nanna dii daalei. Da η suur nagāduola nuo Diilon-nelle-na, ku boyaa ba da ba ka caa-ni baa η nammu-i mu hāi-i-na.»

*Yesuη waan mamaη a kā ānsorre bərəmma-na
(Matie 19.7-9; Marke 10.11-12; Like 16.18)*

³¹ «Naη siire, na nuo ba ciεra wuo: «Umanη duo nanna u ciεno-i, u saaya u nyegēη sebe hā-yo. Sebe manη pigāanη wuo ba ānsorre buora.»‡

³² Nga ma miη ka waη mamaη baa-na ma yaa daama: Ciεno manη duo u sa wuora u ce bεmba, aa u bōlo nanna-yuo, kuu dii ηaa u diyaa-yo *fuocesinni-na. Aa da ba bi nanna ciεno manη aa η biε-yo, η saa wuo Diilon-hūmelle; η ciε fuocesinni-i dumaano-na.»

Yesuη waan mamaη a kā Diilon-yerre bimma-na

³³ «Naη siire, na nuo wuo ma waan baa na bincuamba-i wuo: «Da η pā nuηgu aa bī Diilonο yerre-i wuo η ka ce mamaη, ce-ma; baa yaη-ma.»§

³⁴ Nga ma miη ka waη mamaη baa-na ma yaa daama: Molo baa tiraa u ce weima aa u bī Diilonο yerre-i u nuηgu-na gbula. Molo baa hiel u niele dōro-i-na; Diilon-muntienammu.

‡ **5:31** Anjnamma tiyemman-sebe (Deutéronome) 24.1 § **5:33** Niεη Buolman-sebe-i-na (Lévitique) 19.12; Kāmmaη-sebe-i-na (Nombres) 30.3; Anjnamma tiyemman-sebe-i-na (Deutéronome) 23.22-24.

35 Molo baa bi hiel u niele hiema-na; Diilonj gbeiniŋ-munjinammu. Molo baa bi cira fuɔ baa *Yerusalemu; Itienjo nelle yaa difande-i.

36 Molo siε gbāa ce halle kuɔsiŋgu diei pusun u yunŋu-na, u siε bi gbāa ce ku biil; terienŋu fanŋu-na, molo baa bi cira fuɔ baa u yunŋu.

37 Da ba yuu-na mamaŋ, da kuɔ ma yaa-i, na cira: «Uu, ma yaa-i.» Da kuɔ ma'i si, na cira: «E'e, ma'i si.» Baa na cira: «Muɔ baa Diilonjo mi saa ce daama-i!» *Sitāni-nelma-i mafamma-i.»

*Yesun waan mamaŋ a kā sɔlaanŋu maama-na
(Like 6.29-30)*

38 «Naŋ siire, na nuɔ ba ciεra umaŋ duɔ muonu u nanolj yufelle, ba bi muonu kutienjo diele-i ku sɔlaanŋu. Umaŋ duɔ ka u nanolj nyilāanŋu, ba bi ka u kūnŋu-i ku sɔlaanŋu.*

39 Nga ma miŋ ka wan mamaŋ baa-na, ma yaa daama: Unaŋ nuɔ ŋ baa ji ce ŋ nanoljo-i kuuba-balaanŋu wuɔ ŋ suu sɔlaanŋu. Umaŋ duɔ caa ŋ nadietunŋu-i, bir daaku-i ŋ hā-yo.

40 Umaŋ duɔ u ka bi-ni fɔŋgɔtaan-terien-nu a hūu ŋ jonŋoryelle-i, hā-yo baa-yo baa ŋ jonŋorbuɔ-i hiere.

41 Fɔŋgɔtienjo maŋ duɔ haa conŋoruonŋu hā-ni wuɔ ŋ tūu saan-yo cεlle, saan-yo ŋ maa baa-yo.

42 Umaŋ duɔ cārā ŋ wulaa, hā-yo. Umaŋ duɔ jo wuɔ ŋ hor-o, baa balan-yo.»

*Taa na dɔl baa na bigāarāamba-i
(Like 6.27-28,32-36)*

* **5:38** Niεŋ Helmaŋ-sebe-i-na (Exode) 21.23-25; Buolmaŋ-sebe-i-na (Lévitique) 24.19-20; Anjinamma tiyemmaŋ-sebe-i-na (Deutéronome) 19.21.

⁴³ «Naŋ siire, na nuɔ ba ciera wuɔ: *«Ny saaya η ta η dɔl baa η nanuɔmba-i†* aa bigāaŋ η bigāarāamba-i.»

⁴⁴ Nga ma miŋ ka waŋ mamaŋ baa-na, ma yaa daama: Taa na dɔl baa na bigāarāamba-i, taa na cārā Diilonɔ-i na hā bamaŋ cieŋ-naŋ kpāncɔlgūɔ-i,

⁴⁵ ku yaa na ka waa na To-i dɔrɔ-i-na u beŋ namaa kelkel. U yaa hielaŋ bāaŋgu-i u hā nelbalaamba-i baa nelfafaamba-i hiere aa bi tuɔ dāa u hā nelfafaamba-i baa nelbabalaamba-i hiere.

⁴⁶ Da na ta na dɔl na dɔdɔltaamba yon, yuŋ haku-i dii-kuɔ? Halle nelbabalaamba‡ gbā ba dɔl ba dɔdɔltaamba-i.

⁴⁷ Da na ta na fiɛlnu na jaal na sɔsuɔtaamba yon, hai moloŋo-i siɛ gbāa ce kufaŋgu-i? Bamaŋ sa suyaŋ Diilonɔ-i ba sa ce-ku dii wei, aa ji da baa namaa?

⁴⁸ Yaŋ aa na ta na ce kumaŋ faa, ŋaa na To maŋ dɔrɔ-i-na uŋ ceŋ dumaa.»

6

Ba hā moloŋo-i biŋkūŋgu-i niɛ?

¹ Ku huonŋu-na Yesu wuɔ cira: «Baa na ta na wuɔ na Diilonɔ-hūmelle-i wuɔ nuɔmba da-na; da na ce mafamma-i, na To-i dɔrɔ-i-na u siɛ ka pā-na.

² Da η da biŋkūŋgu da η hā sūntienɔ-i, baa ce ŋaa yetaarataambaŋ ceŋ dumaa *Diilonelhāalādūnni-na baa nellen-huonŋa-na; ba taara nuɔmba da-ba aa cira bafamba faa. Mi

† **5:43** Buolmaŋ-sebe (Lévitique) 19.18 ‡ **5:46** *Nelbabalaamba*: Ma nyegāaŋ girekimma-na wuɔ: «Halle *nampohūutaamba gbā ba dɔl baa ba dɔdɔltaamba-i.» Bafamba taa ba kāŋ nampohūutaamba-i nelbabalaamba. Nieŋ ānfirnumma-na.

wan̄ ninsoŋo-i baa-na: Bamaŋ cieŋ kufan̄gu-i, ba daa ba maacemma sully-i tī.

³ Nga da ŋ'a ŋ hã moloŋo-i biŋkũŋgu-i, hã-yo aa ŋ baa yan̄ halle ŋ j̄ekpekpel̄ŋo suɔ,

⁴ ku yaa ma siε hel bomborma-na. Niŋ cie kumaŋ, ŋ To-i Diilo fuɔ daa-ku, u ka pã-ni ku solaan̄gu.»

Diilon̄ uŋ saaya u cãrã duma

⁵ «Da na'a na cãrã Diilon̄o-i baa na ta na ce ŋaa yetaarataambaŋ ceŋ duma. Yetaarataaŋ da ba'a ba cãrã Diilon̄o-i *Diilonelhãalãdũnni-na, halle baa nellen̄-huɔŋga-na, ba sire yiεra ba gbeiniŋ nuɔmba da ba da-ba. Mi wan̄ ninsoŋo-i baa-na: Bamaŋ cieŋ kufan̄gu-i, ba daa ba maacemma sully-i tī.

⁶ Da ŋ'a ŋ cãrã Diilon̄o-i, suur dũŋ-nu aa ŋ biŋku ŋ fεreŋ nuɔ, ŋ To dii terien̄gu fan̄gu-na, cãrã-yuɔ. Niŋ fuyaa ta ŋ ce kumaŋ u daa-ni, u ka pã-ni.

⁷ «Da na ta na cãrã Diilon̄o-i, baa na ta na piie pirri ŋaa bamaŋ sa suyaan̄ Diilon̄o-i baŋ ceŋ duma. Bafamba daa niε sī da ba piie agaga ku yaa Diilon̄o ka nu ba nuŋgu-i.

⁸ Baa na suur ba nallu-na. Na saa da, namaaŋo-i, aa na suɔ da na puur na nunni-i da na cãrã, na To suyaa kumaŋ maama-i dii-nei tī.»

(Like 11.2-4)

⁹ «Taa na cãrã Diilon̄o-i dumandε:

⟨I To nuɔni maŋ dii dɔrɔ-i-na,
yan̄ nuɔmba-i hiere ba suɔ wuɔ nuɔnei Diilon̄
nuɔŋo-i.

¹⁰ Pa ŋ bãan̄gu-i yiε.

Ŋ huɔŋgaŋ ceŋ duma dɔrɔ-i-na, yan̄ ka ta ka ce dumεi hīεma-na.

11 Hã-ye nyunḡo ku niiwuoni-i i wuo.

12 Ce jande yiε ḡaa miε iḡ ceḡ jande-i dumaa bamaḡ
cālāaḡ-yeḡ.

13 Baa yaḡ wεima gbāa tāal-e dii-ye
kuubabalaanḡu cemma-na. Hūu-ye
*Bigāarāḡo nyisēnni-na.

[Fōḡgūō dii baa nuōnei hōnni-na hiere baa himma-i
aa ḡ tiraa waa bōi.]

14 «Na saa da, moloḡ duō cāl-ni aa ḡ yaḡ ma tī,
nuō da ḡ bi cāl ḡ To-i dōrō-i-na, u ka bi yaḡ ma tī.

15 ḡga namaa da na'a na siε yaḡ banamba
maama tī, na To ce niε aa yaḡ namaa maama tī u
huōḡga-na?»

Yesuḡ waan mamaḡ a kā sūḡgu yaḡga-na

16 «Da na dii sūḡgu-i, baa na vāa na yammu-i ḡaa
yetaarataambaḡ ceḡ dumaa. Yetaarataaḡ da ba
dii sūḡgu-i, ba vāa ba yammu-i nuōmba da ba suō
wuō bafamba diyaa sūḡgu. Mi waḡ ninsoḡo-i baa-
na: Bamaḡ ciεḡ kufaḡgu-i, ba daa ba maacemma
sullu-i tī.

17 ḡga da ḡ dii sūḡgu-i, saar ḡ yaanḡa-i da
welewele aa ḡ migāaḡ ḡ yukuōsīnni-i fafamma,

18 ku yaa molo siε suō wuō ḡ diyaa sūḡgu. ḡga ḡ
To maḡ fuyaa, u yaa ka suō u diei yoḡ. U da mamaḡ
fuyaa hiere. U ka pā-ni.»

Yesuḡ waan mamaḡ a kā wεisīnni yaḡga-na
(Like 12.33-34)

19 «Baa na ta na gbagbarra miwaan daayo
wεisīnni huōḡ-nu. Na saa da, nyeiḡo dii, gbēllūō bi
dii a naara cuobaa-ba bi dii ta ba kanu dūnni-i.

²⁰ Yaan aa na ta na taara dər-niini yaa-i. Nyeiŋo si dii terienḡu-na duo ji wuo-ni, gbẽllũo si dii, cuobaa-ba bi si dii.

²¹ Na saa da, neliēn nuo da η tiera kusuoŋ-nu, η huoŋga dii kusuoŋ-nu'i.»

*Yufelle-i baa fitnuo-i kuuduŋgu yaa-i
(Like 11.34-36)*

²² «Neliēn nuo η yufienḡa yaa η ferēn kerre fitnuo-i. N yufienḡ da a fa, η waa cecerma-na.

²³ Nga η yufienḡ da a saa fa, η waa kukulma-na. Kumanḡ ciēn cecerma-i ku hã nuo, da ku diŋ aa yaŋ-ni, η ce niē η siē waa kukulberre-na?»

*Diiloŋo-i baa gbeinḡa-i nan par bige-i?
(Like 16.13)*

²⁴ Ku huonḡu-na, Yesu wuo cira: «Neliē siē gbãa tuo cãa nuamba hãi. N ka da u bigãan u diei aa dol u diei; u ka waa baa u diei aa cina u diei. Ku yaa ŋaa namaa kũḡu-i, na siē gbãa ta na kuye Diiloŋo-i aa bi ta na kuye gbeinḡa-i terduoŋgu fanḡu-na.

(Like 12.22-31)

²⁵ «Baa na ta na tie holle baa na niiwuoniŋ-kũḡu-i baa na niidiiniŋ-kũḡu-i. Neliēn nuo η yunḡu saa buo niiwuoni-na wei? Aa η kũoma saa buo niidiini-na wei?

²⁶ Niēn huriimba-i doro-i-na, ba sa guona, aa inoŋgõbaa-ba si baa-ba, ŋga na To-i doro-i-na u hã ba ta ba wuo. Namaa saa buo huriimba-na titirre wei?

²⁷ Namaanḡo-na, hai moloŋo-i baa u hoculle-i u gbãa naara kunḡu u yinni-na?

²⁸ Mafamanḡ yaraa-na, bige-i ciē na hommu ta mu cu baa na niidiiniŋ-kũḡu-i? Na sa ne hienḡuŋ

puŋ fafamma dumaa wei? Ku sa bi ce maacemma, ku sa bi sū jonɔrbaa.

²⁹ Mi tūnu-ɲei: *Salomɔ-i baa u wɛisinni-i hiere u saa ji dii kompaŋa maŋ faa yii baa pūlma-i dede.

³⁰ Hiɛŋgu maŋ hiɛŋgu, Diilonɔ duɔ diiya-kuɔ fafamma nyuŋgo-i-na diiyaŋ daama temma-i, aa bisinuɔ dāamu waa da mu caa-ku, namaa namanɛl bilienɛ namaa, u ka diiya-ɲei ka hi hie? Na saa haa na naŋga-i Diilonɔ-na ku haama.

³¹ Baa na ta na cira: «I ka wuo bige-i? I ka nyɔŋ bige-i? I ka dii bige-i?»

³² Bamaŋ sa suyaanɛ Diilonɔ-i, ba yaa gbagbaraayanɛ nifanni huonɔ-nu. Nga namaa To-i dɔrɔ-i-na, u suyaa wuo ni maama dii-ɲei.

³³ Yaanɛ *Diilonɔ-nelle maama yaa yu na hɔmmu-i igɛna aa na ta na ce u huɔŋga-i, na ka da u hāa-na baa daani-i hiere naara.

³⁴ Yaanɛ bisinɛ ku maama-i na hā bisinɛ ku yiinɛgu baa-ma. Yiinɛgu yiinɛgu, baa ku yuŋ-maama.»

7

Yesuŋ waanɛ mamanɛ a kā cālma yanɛga-na (Like 6.37-38,41-42)

¹ «Baa na ta na cāl banamba-i ku yaa Diilonɔ siɛ ka cāl-na.

² Naŋ cāl nuɔmba-i dumaa, Diilonɔ bi ka cāl-na dumɛi. Aa naŋ fiŋ baa kekerienɛgu maŋ na hā nuɔmba-i ba ka bi fi baa ku yaa-i hā namaanɔ-i.

³ Naŋ cie niɛ da hūyānɔ-i unanɛ yufelle-na, aa daabolma maŋ naŋ yufelle-na ŋ saa da-ma?»

⁴ Daabolma-i naŋ yufelle-na jünnu dumandε-i, η bir gbε η nabentienjo-i wuɔ: ‹Yaŋ mi hiel hüyāŋo-i η yufelle-na hā-ni!›

⁵ Anḡbāŋgbāama! Hiel daabolma-i η yufelle-na igēna ku yaa η ka ta η da dei a gbāa hiel hüyāŋo-i η nabentienjo yufelle-na.

⁶ «Baa na ta na hā juoraamba-i Diilonḡ-bĩmbĩnni-i. Da na hā-ba baa-ni, ba gbāa sire pu baa-na. Baa na ta na nanna na niibilenni-i pεrmba hɔlma-na, ba ka fɛna-niε muonu-niε hā-na.»

Yesuŋ waan mamaŋ a kā Diilocāralle-na
(Like 11.9-13)

⁷ «Cāarāŋ! Ba ka hā-na. Taaraayan! Na ka da. Bĩeŋ! Ba ka siε-na.

⁸ Umanḡ duɔ tuɔ cārā, ba hā u yaa-i, umanḡ duɔ tuɔ taara, u yaa daanḡ, aa umanḡ duɔ tuɔ bĩ, ba siε kufanḡu tienjo yaa-i.

⁹ Namaanjo-na, hai molonḡ biεŋo-i duɔ cārā *bu-ruo u wulaa, u yaŋ-yo aa biε tāmpēlle hā-yo?

¹⁰ Ni ma'i sĩ, duɔ cārā teterienjo, u yaŋ-yo aa bel jĩεŋo hā-yo?

¹¹ Namaa namaŋ balaanḡ, da na ta na suɔ-ma na hā na bisālm̄ba-i bĩmbĩfafanni, ku ce niε aa na To-i dɔrɔ-i-na, bamaŋ cārāŋ bĩmbĩfafanni-i u wulaa, u siε hā-ba baa-ni?

¹² «Da na ta na taara ba ta ba ce kumanḡ ba hā-na, taa na ce ku temma na hā banamba-i. *Moisi-i baa *Diilopɔpuɔrbiemba-i ba'a i tiε ce ku yaa-i.»

Hūmeyelle baa hūmbuɔ
(Like 13.24)

¹³ «Suuriinḡ baa dumelle maŋ wullu-diele yaa-i, baa na suur baa dimanḡ gbaa-diele-i, difande kā

dāamu-na. Hūmelle maŋ bi kāaŋ dāamu-na dii bi dii gbaa dumɛi. Nuɔmba bɔi cor baa di yaa-i.

¹⁴ Nga hūmelle maŋ kāaŋ Diilon-nelle-na, di wuɔsaangu jaŋ, aa di dumelle tiraa waa wullu. Nuɔmba bɔi sa biɛ difande-i.»

Ba suɔ nelfɛfɛiŋo-i u ciluɔ yaa nuɔ-i
(Like 6.43-44)

¹⁵ «Coikartaamba maŋ wuɔ bafamba *Diilopɔpuɔrbiemba, bilaaŋ na fɛrɛ bɛi. Da ŋ da-ba, ŋ cira nelfafaamba, nga ba hɔmmu sa suɔ aa doŋ ŋaa maamunaamba.

¹⁶ Da na da ba ciluɔ-i, na ka pāŋ suɔ-ba. Namaa daa ba yagal musɛŋa kaapugammu-na wɛi? Aa ba sa bi biɛra hālɛiŋa caatterɛŋ-yuŋ-nu.

¹⁷ Tibifafaangu maŋ biefɛfɛiŋa, aa tibibabalaangu maŋ biebabaleiŋa.

¹⁸ Tibifafaangu siɛ gbāa maŋ biebabaleiŋa, aa tibibabalaangu siɛ bi gbāa maŋ biefɛfɛiŋa.

¹⁹ Tibiiŋgu maŋ da ku saa maŋ biefɛfɛiŋa ba ka jūŋ-ku aa sɛnu-kuɔ.

²⁰ Terieŋgu faŋgu-na, coikartaamba maŋ wuɔ bafamba Diilopɔpuɔrbiemba, na ka bi suɔ-ba ba ciluɔ yaa nuɔ-i.»

A bi mi yerre-i aa ce mi huɔŋga-i kuuduɔŋgu sɪ
(Like 13.25-27)

²¹ «Baa na da niɛ sɪ bamaŋ hilaaŋ ba bi-mi yinni maŋ joŋ <Itie, Itie>, ba'i ka suur *Diilon-nelle-na dɛ! Ba'i sɪ. Bamaŋ ciɛŋ mi To maŋ dɔrɔ-i-na u huɔŋga-i, ba'i ka suur.

²² Gɛŋgeryiin da ku ji hi, nuɔmba bɔi ka cira: <Itie, i saa tiɛ ce Diilopɔpuɔruŋgu-i naŋ yerre yaa nuɔ-i wɛi? I taa i gbuuse nuɔnei aa tiɛ donya

*jɪnabaa-ba-i. I ciɛ gbɛɛ-wɛɪma-i baa naŋ yerre yaa-i.»

²³ Da ba waŋ mafamma-i, mi ka gbɛ-ba miɛ: «Kãaŋ na halaŋ mi caaŋ-nu; mi sa suɔ-na! Na hieroŋo-i ãmbabalmanciraŋ namaa.»»

Jaagɔciraamba hãi maama
(Like 6.47-49)

²⁴ Yesuŋ waŋ mafamma-i, wuɔ cira: «Umaŋ duɔ nu mi nelma-i aa ce-ma, kutieŋo-i mi gbãa saa-yo baa cɛɛmuntieŋo maŋ maa u dũŋgu-i tãmpɛlleŋ.

²⁵ Diiloŋ uŋ juɔ tã, kanni gbar, fafalumu sire mu siremma-i dũŋ daaku saa sagalla.

²⁶ Nga umaŋ duɔ nu mi nelma-i aa u saa ce-ma, kutieŋo saa baa mimilãŋo maŋ maa u dũŋgu-i hɛmugãaŋ-nu.

²⁷ Diiloŋ uŋ juɔ tã, kanni gbar, fafalumu sire, ku pãŋ cii hiere bɪŋkũŋgu saa tɛɛ!»

²⁸ Yesuŋ juɔ piiye tɪ, u nel maa cu nuɔmba hɔmmu-i.

²⁹ U taa u piiye baa bibɛsɪnni u yaŋ *ãnjɪnamma pigãataamba-i.

8

Yesu siire wontorŋo naŋo
(Marke 1.40-45; Like 5.12-16)

¹ Yesuŋ juɔ piiye tɪ, wuɔ hiire tãnuŋgu-na tuɔ kã. Nuɔŋ baa sire cu u huoŋ-nu.

² *Wontorŋo naŋ wuɔ jo ji dũuna u yaŋga-na aa naa cira: «Itie, da ŋ ta ŋ taara mi jarma ta-miɛ, ku siɛ yar-ni.»

³ Yesu wuɔ haa u nanɔa-i yuɔ aa naa cira: «Mi taara ma ta!» Naacolɔŋo jarma pãŋ ta-yuɔ terduɔŋgu fanɔu-na.

⁴ Yesu wuɔ cira: «Baa tũnu neliɛŋo baa-ma dɛ! Mamanɔ dii, kã *Diilɔjigãntiɛŋo wulaa u ka ne-ni aa ŋ pã niikonni manɔ dii pãmma ŋ hã-yo ŋaa *Moisiŋ nyɛgãaŋ-ma dumaa* ku yaa nuɔmba ka suɔ wuɔ ŋ jarma taa-niɛ.»

Yesu siire sorosi ba yuntienɔ nanɔ maacembilonɔ-i

(Like 7.1-10)

⁵ Ku huonɔu-na, Yesu wuɔ ta tuɔ kã Kafarnamu. Uŋ kaa tuɔ suur nelle-na, *Oromɛ ba sorosi ba yuntienɔ nanɔ wuɔ kã u wulaa

⁶ ka cira: «Itie, mi maacembilonɔ nanɔ gaala dii ciŋgu-na u sa gbãa sire, kuu dii-yuɔ kpelle! Jande, kãyã-miɛ!»

⁷ Yesu wuɔ cira: «Mi ka kã ka sire-yuɔ.»

⁸ Sorosi ba yuntienɔ cira: «Itie, nuɔ ŋ saa saaya ŋ suur mɛi temmanɔ-temma dumelle-na. Nɔga yanɔ aa ŋ wanɔ nelma diei yonɔ, mi maacembilonɔ ka sire.

⁹ Nɔ saa da, ma miŋ yeŋ terienɔgu manɔ nuɔ-i, nuɔmba dii mi yunɔ-nu; aa mɛi bi dii bananɔ yunɔ-nu. Da mi gbɛ umanɔ miɛ: «Kã!» ŋ da u kãa. Da mi bi cira: «Jo!» ŋ da u juɔ. Da mi bi gbɛ mi maacembilonɔ-i miɛ: «Ce daama!» ŋ da u ciɛ-ma.»

¹⁰ Yesu wuɔ kar da hãmmu! Naacolɔŋ unɔ juɔ piiye tɪ, Yesu wuɔ wanɔ baa nuɔmba-i wuɔ: «Yaanɔ mi wanɔ ninsonɔ-i baa-na: *Isirahel-baamba-na, mi saa da umanɔ haa u nanɔa-i miɛ *nieryienɔ daayo temma-i!

* **8:4** Buolmanɔ-sebe (Lévitique) 14.2-32

11 Mi tūnu-nei: Nieraamba bəi ka hel bāpagūngu-na baa bāsuurungu-na a ka tiena baa *Abiramubaa-ba-i† dii *Diilonj-nelle-na ta ba gbu ba ce ba bāangu-i.

12 Aa baman naa saaya ba suur, ba nyaa bafamba-i hiel-ba fuorenj dii kukulma-na. Kaalungu sie waa dei terienguna!»

13 Uŋ piie dumaanjo-na, wuɔ bir wanj baa sorosi ba yuntienjo-i wuɔ: «Bir ŋ kūŋ, niŋ haa ŋ nanja-i mie ma ka dɔl-ni.» Uŋ taa u wanj mafamma-i huɔngu manj nuɔ-i, maacembilonj wuɔ sire dii ciinguna.

*Yesu siire jaamba bəi
(Marke 1.29-34; Like 4.38-41)*

14 Ku huɔngu-na, Yesu wuɔ ta kā Pier dumelle-na kā ka da Pier cura‡ si dii hinni. U kūɔma gbuu huol da pāmpāmpāŋ, u galla.

15 Yesu wuɔ bel u nanja-i, fafal muɔ pāŋ da-yuɔ terduɔngu fanju-na. Wuɔ sire a tuɔ ce u nersinni-i.

16 Bāanguŋ juɔ suur huɔngu manj nuɔ-i, baa fūnuŋ jo baa *jina ba nuɔmba-i ji hā Yesu-i. Wuɔ donya jīnabaa daaba-i baa u nuŋ-āndaangu aa naa bi sire jaamba manj waa hiere.

17 Diilonj uŋ puɔraa *Isayi wanj mamanj, ma'i sī daama-i wei? Isayi waan-*ma* wuɔ:

«U hūyāa i muliema-i ce-ma u maama.

U siire-yie i jarma-na.» §

† **8:11** Ku birii a saanu baa cerma. Ma nyegāan girekimma-na wuɔ:... a ka tiena baa *Abiramu baa *Isaki baa *Yakɔbu dii *Diilonj-nelle-na. ‡ **8:14** Curanjo waa ciɛŋo a saanu baa mamanj nyegāan girekimma-na.

§ **8:17** Isayi (Ésaie) 53.4

*Nuɔmba namba taara da ba ta ba nyaanu Yesu-i
(Like 9.57-62)*

¹⁸ Yesuŋ daa nuɔmbaŋ yuu-yuɔ dumaaŋo-na, wuɔ waŋ baa u *hāalābiemba-i wuɔ ba jāal kā dalaŋga bomborma namma-na.

¹⁹ *Anjīnamma pigāatieŋo naŋ wuɔ piɛ a waŋ baa-yo wuɔ: «Hāalātie, mi ka ta mi nyaanu-niɛ niŋ kāŋ terni maŋ nuɔ-i hiere.»

²⁰ Yesu wuɔ cira: «Mi jīɛ, ne! Muncɔmmu dii baa būrāamba-i aa kamma dii baa huriimba-i. Nga terieŋgu sī baa *Moloŋ-Bieŋo-i u duɔ tuɔ cīnnu u yuŋgu-i.»

²¹ U hāalābiloŋo naŋ wuɔ gbɛ-yo wuɔ: «Itie, yaŋ mi to duɔ ku mi fuure-yuɔ tī, mi ka suɔ jo i ji tiɛ wuɔra.»

²² Yesu wuɔ gbɛ-yo wuɔ: «Jo i ta aa ŋ yaŋ, kuomba ka fuure ba nakuomba-i.»

*Yesu yiɛraaya fafalbuɔ naŋo
(Marke 4.35-41; Like 8.22-25)*

²³ Yesuŋ piiye dumaŋo-na, wuɔ kā ka suur beŋo-na baa u *hāalābiemba-i ta ba karnu dalaŋga-i.

²⁴ Ba'a ba hi yaaŋga-i Yesu wuɔ duɔfūŋ. Fafalmu naŋ temma sire suuye-bei dii dalaŋga-na, ta mu pe hūmma-i mu dii beŋo-na.

²⁵ Hāalābieŋ baa cira «Itie, sire ŋ kor-e! I yii die ku!»

²⁶ Yesu wuɔ sire aa naa cira: «Korŋ hama-i temma-i dumaŋo-na? Na saa haa na naŋga-i Diiloŋo-na ku haama.» Aa naa nuola fafalmu-i baa hūmma-i niɛ kā ka ciire.

²⁷ Kuɔ cu hāalābiemba hɔmmu-i. Baa ta ba piiye wuɔ: «Neliɛŋ hayo-i temma-i dumandɛ-i? Fuɔ dii

niε aa duo nuola fafalmu-i baa hūmma-i ni kā ka ciire ni temma-i?»

Yesu siire pepetaamba hāi
(Marke 5.1-20; Like 8.26-39)

²⁸ Yesubaa-baŋ karaanu kā bomborre maŋ nuo-i, ba bī nelle fande-i Gadara. Pepetaamba namba waa Gadara-i-na, ba waa ba hāi. Ba taa ba co cincuoŋ-na. Baa naa silaa balan cor, a ce molo saa tuo siε u cor baa hūmelle fande-i. *Jinabaa-ba'i naa ciε-ba dumaanjo-na. Baŋ juo da Yesu-i, baa sire ta ba jārā-yuo

²⁹ aa ta ba kaasŋ wuo: «Diilon-Biε, i ciε-ni niε? N juo da ŋ ji haa kakālle-i yiε a ne da ku yiŋgu saa hi yogo.»

³⁰ Persālle nande waa ba yaanŋa-na ta di wuora.

³¹ Jinabaa baa ta ba cārā Yesu-i wuo: «Da ŋ'a ŋ ka nyaa-ye, jande yaŋ i hel ka suur peŋ daaba-na.»

³² Yesu wuo cira: «Hilaan na kā!» Baa hel ka suur peŋmba-na. Peŋ baa pāŋ ta ba gbar ba hiire ba kā ba tie ba suur dalanŋa-na ba kunu.

³³ Nuomba waa ta ba ceŋ peŋ daaba-i. Baŋ gbaraa ka kunu hiere dumaanjo-na, kutaan baa gbar ka waŋ-ma ciŋgu-na. Pepetaan daaba maama yaa waa ba nunni-na.

³⁴ Nuon baa hel hiere da ba ji ne Yesu-i. Baŋ juo ji da-yo, baa cārā-yuo wuo u ce jande aa u ta u halan ba terienŋu-na.

9

Yesu siire murgu nanjo
(Marke 2.1-12; Like 5.17-26)

1 Baŋ birii Yesu-i dumaŋo-na, wuɔ biɛ beŋo-i a karnu kā ba nelle-na.*

2 Baa jo baa murgu naŋo-i kuugallaŋ-nu ji hã-yo wuɔ u sire-yuɔ. Wuɔ ne da ba haa ba nanga-i yuɔ cor, wuɔ gbẽ ba jeiŋo-i wuɔ: «Mi jîɛ, baa tie holle. Nj ãmbabalma hurii hiere.»

3 Uŋ piye dumaŋo-na, *ãnjĩnamma pigãataamba namba ta ba piye ba huɔŋ-na wuɔ: «Naacolŋ daa u tuora Diilonŋo-i dɛ!»

4 Yesu wuɔ suɔ baa-ba. Wuɔ cira: «Bige-i ciɛ na ta na jɔguɔŋ nelbalaŋ daama temma-i na hɔmmu-na?»

5 Namaa wulaa, a hur u ãmbabalma-i, baa a ce u sire tuɔ wuɔ-i, ma hãi-i-na hama-i ce fɛu yaŋ?

6 Mi ka sire naacolŋ daayo-i ku yaa na ka suɔ wuɔ Diilonŋo hãa *Molon-Bieŋo-i ku fɔŋgũɔ-i u tuɔ hur nelbiliemba ãmbabalma-i.» Aa naa gbẽ murgu-i wuɔ: «Sire ŋ biɛ ŋ kuugallaŋgu-i ŋ kũŋ.»

7 Naacolŋ wuɔ bi sire ba yufelle-na a biɛ u kuu-gallaŋgu-i tuɔ wuɔ u kũŋ.

8 Korma bir yaŋ aa bel nuɔmba-i, baa ta ba piye wuɔ: «Diilonŋo-i bibieŋo! Hiŋ daama temma-i u hãa nelbiliemba baa-ma.»

Matie ciɛ Yesu hãalãbilonŋo
(*Marke 2.13-17; Like 5.27-32*)

9 Yesuŋ hilaa terieŋgu-na, wuɔ u cor da *nam-pohũutieŋo naŋo tĩenaana u maacemmaŋ-dũŋgu-na. Ba taa ba bi-yo Matie. Yesu wuɔ cira: «Matie, sire i ta.» Matie wuɔ bi sire cu u huonŋ-nu.

10 Yiingu nanŋu-na, Yesu wuɔ ji waa baa u *hãalãbiemba-i Matie dumelle-na ba ta ba wuo

* 9:1 Ba waa tĩena Kafarnamu. Niɛŋ 4.13.

niiwuoni. Nampohũutaamba bɔi waa a naara
ãmbabalmanciraamba namba.

¹¹ *Farisíɛbaa-ba daa mafamma-i ce niɛ? Baa ta
ba piye baa Yesu hãalãbiemba-i wuɔ: «Bige-i ciɛ
na hãalãtienɔ tuɔ wuɔ niiwuoni-i baa nelbabalaan
daaba temma-i?»

¹² Yesu wuɔ nu ban piyenɛ; wuɔ wan baa-ba wuɔ:
«Da ɲ waa hinni, ɲ ka ce bige-i perruntien terien-
nu?»

¹³ Diilonɔ ciera: «*Taa na ce hujarre na-naa nuɔ, ku
yaa dɔlaa-minɛ ku yan na niikonni-i.*»† Kãan na ka
taara nelma famma yungu-i. Na saa da, muɔmi saa
jo nelfafaan maa-na, mi juɔ nelbabalaan maa-na.»

*Kuucɔlaangu saa saaya ku guɔl baa kuufɛliɛngu-i
(Marke 2.18-22; Like 5.33-39)*

¹⁴ Ku huongu-na, *Nsãa-Batisei *hãalãbien baa
jo Yesu wulaa ji cira: «Hãalãtie, miɛɲo-i baa
*Farisíɛbaa-ba-i i hinu i dii sũngu, bige-i ciɛ nan
hãalãbiemba sa dii?»

¹⁵ Yesu wuɔ cira: «ɲ jɛɲ duɔ tuɔ jã ciɛɲo, ɲ
gbãa kã ka vãa ɲ yaanga-i tɛna wei? Ku yaa ɲaa
bafamba kũngu-i: Da mi saa ji waa ba hɔlma-na
yiingu man nuɔ-i, ba ka suɔ dii sũngu-i.»

¹⁶ Aa naa cira: «Ba sa taalnu kompafɛɲga a nar
jongorcɔɔɔɔ. Da ɲ ce-ma, jongorcɔɔɔɔ migãan tuɔ
taalnu u kã.

¹⁷ Aa ba sa bi dii duvɛnfɛɲɔ cirkpɔɔɔɔɔ-na.
Umaɲ duɔ ce-ma, cirkpuɔ ka muonu aa duvɛɲo
tiraa kũnna. Nga da ɲ'a ɲ dii duvɛnfɛɲɔ-i, ɲ saaya
ɲ dii-yo cirkpɔfɛɲ-na, ni yaa gbɛ baa ni-naa.»

† 9:13 Ose (Osée) 6.6

Yesu yiɛraaya ciɛŋo naŋ tamma aa sire bikuloŋo naŋo

(Marke 5.21-43; Like 8.40-56)

¹⁸ Nelma saa ji tɪ Yesu nuŋgu-na, ba'a ba ne da *Yuifu ba yuntienjo naŋo juo ji dũuna u yaanŋa-na aa naa cira: «Mi bilonjo jarma yaraa-yo, nga jo i ta ŋ ka haa ŋ nanŋa-i yuɔ u ka sire.»

¹⁹ Yesu wuɔ sire baa u *hãalãbiemba-i ba ta ta ba kã baa naacolŋo-i.

²⁰ A ne da ciɛŋo naŋo waa ba hølma-na, u tãmma taa ma kũnna ku bien cĩncieluo baa a hãi waa belle fande-na. Wuɔ piɛ Yesu huon-yanŋa a yiɛya u jonŋoruo tũŋgu-i.

²¹ U taa u piiye u huon-na wuɔ: «Da mi gbãŋ hi yiɛya u jonŋoruo-i yon, mi kuraa.»

²² Uŋ yiɛyaaya-yuɔ dumaanjo-na, Yesu wuɔ miel da-yo, wuɔ cira: «Mi bilo, baa tie holle, niŋ haa ŋ nanŋa-i miɛ, ŋ kuraa.» Terduonŋu fanŋu-na, ciɛŋo tãŋ maa pãŋ yiɛra.

²³ Baŋ kaa hi Yuifu ba yuntienjo cĩŋgu-i, baa da niimarnintaamba, aa da nuamba haa ba nammu-i ba yunnin ta ba kaal terni-na hiere.

²⁴ Yesu wuɔ wanŋ baa-ba wuɔ: «Biriin na kũŋ, bilonjo saa ku, u duɔfũŋ.» Baa bir yanŋ aa ta ba cõmuon-yo.

²⁵ Baa hiel nuamba-i kulonŋ uŋ waa dũŋgu manŋ nuɔ-i aa Yesu wuɔ suur. Uŋ suurii, wuɔ bel bilonjo naŋ-na, wuɔ bi sire.

²⁶ Nelma fanŋ maa pãŋ gbuo terienŋu fanŋu-i hiere.

Yesu puurii yiriemba hãi yufienja

²⁷ Yesuŋ juo hel tuo kũŋ, yiriemba namba cu u huon-nu. Ba waa ba hãi; ta ba fara ba piiye baa-yo

wuɔ: «*Davidi hāayēlŋ nuɔ, jande ce hujarre-yie aa ŋ puur i yufieŋa-i.»

²⁸ Uŋ kaa hi cīŋgu-i, baa jo ji yiera u caaŋgu-na. Wuɔ yuu-ba wuɔ: «Na hūyāa-ma wuɔ mi gbāa puur na yufieŋa-i wei?»

Baa cira: «Itie, i hūyāa-ma.»

²⁹ Yesu wuɔ yieya ba yufieŋa-i aa naa cira: «Ma ce ŋaa nan hūyāa-ma dumaa!»

³⁰ Ba yufieŋ aa bi pāŋ puur. Yesu wuɔ waŋ-ma kuola-mei baa-ba wuɔ ba baa yaŋ ma hel.

³¹ Baŋ taa, ba saa gbāa fiinaŋ-mei, baa wuɔra gbuo nelle-i hiere baa-ma.

Yesu cie bobo nano gbāa tuɔ piye

³² Yirien daabaŋ birii ta ba hel, baa jo baa bobo nano Yesu wulaa. *Jīna'i naa cie-yo dumaano-na.

³³ Yesu wuɔ donya jīna daayo-i naacolŋo-na. Naacolŋ wuɔ pāŋ doŋ tuɔ piye. Kuɔ ce nuɔmba-i gbεε. Baa ta ba piye wuɔ: «Ŋ siire, i saa da daama temma-i dede *Isirahel-na!»

³⁴ *Farisēbaa-baŋ'a ba ka waŋ mamaŋ, baa bir yaŋ aa ta ba piye wuɔ: «Jīna ba yuntieno‡ yaa hāa-yo himma famma-i u tuɔ donya jīnabaa-ba-i nuɔmba-na.»

Nuɔmba hujarre bilaa Yesu-i

³⁵ Yesu taa u wuɔra nilieŋa-na hiere u waŋ Diilon-nelma-i *Diilonelhāalādūnni-na aa tuɔ waŋ *Diilon-bāaŋgu *Neldɔdɔlma-i aa bi tuɔ sire jaamba-i ba sinni-na hiere u kā.

‡ 9:34 Ba bi *Sitāni yaa *jīna ba yuntieno-i. Nieŋ 12.22-28.

³⁶ Nuomba naa mulien aa ba kūoma naa tiraa kara ŋaa tūimba maŋ tieno sɪ-bei. Yesuŋ daa-ba dumaŋo-na, ba hujarre gbuu bel-o.

³⁷ Wuɔ waŋ baa u *hāalābiemba-i wuɔ: «Dɪmma dii bɔi a ne da ma kartaamba saa ciinu.

³⁸ Cāarāŋ suontieno-i u puɔr nuomba namba naara.»

10

*Yesu hāa u hāalābiemba-i himma
(Marke 3.13-19; Like 6.12-16)*

¹ Uŋ waŋ mafamma-i, wuɔ bɪ u *hāalābien cɪncieluo ba hāi baamba-i a hā-ba himma ba da ba gbāa ta ba donya *jɪnabaa-ba-i aa ta ba sire jaamba-i ba sinni-na hiero.

² U hāalābiemba famba yaa u *pɔpuɔrbiemba-i. Ba yireiŋa yaa daaya: Dɪelā-wuonjo yaa Simɔ, baa u hāaŋo-i Andere. Simɔ yerre nande yaa Pɪɛr. A naara Sebede bɛmba-i ba hāi-i-na: Sake baa Nsāa-i.

³ A naara Filipu baa Batelemi. Toma baa Matie. Matie waa *nampohūtieno. A naara Sake maŋ Alfe biɛŋo-i, baa Tade.

⁴ A naara Simɔ maŋ taa u kuye u nelle maama-i, baa *Yuda-Isikaro. U yaa juɔ hel Yesu huonju-na.

*Yesu puɔraa u pɔpuɔrbiemba-i
(Marke 6.7-13; Like 9.1-6)*

⁵ Yesuŋ hāa u *pɔpuɔrbiemba-i himma-i, wuɔ puɔr-ba aa naa waŋ baa-ba wuɔ: «Mi saa cira na kā *niɛraaŋ wulaa, mi saa bi cira na kā *Samari.

⁶ Kāaŋ *Isirahel-baamba yaa wulaa-i. Ba baala ŋaa tūimba.

7 Da na hi terienḡu terienḡu, na waṅ baa nuᓄmba-i wuᓄ *Diilonḡ-bāanḡu piyaa tī.

8 Taa na sire jaamba-i baa bikuomba-i baa *wontuᓄrmba-i. Taa na donya *jīnabaa-ba-i nuᓄmba-na. Na daa ku fṣṅgūᓄ-i gbāṅgbāṅ, taa na bi ce na hā nuᓄmba-i gbāṅgbāṅ.

9 Da na'a na ta, molo baa biε gbeīṅa,

10 molo baa biε buᓄra, molo baa biε jonḡoruo naṅo a naara uṅ diyaa umaṅ, molo baa biε naatenni, molo baa bi biε būᓄle. Maacembilonḡ saaya baa u yerrenḡ kalaanḡu.

11 «Da na suur nelle maṅ nuᓄ-i, na taara hartiefεīṅo baa na fεε igēna. Da na da hartienḡo, na tīena baa u yaa-i a ji hi na tamma-i nelle fande-na.

12 Da na suur dumelle maṅ nuᓄ-i, na cira: <Tiyāanḡ dei!>

13 Da ba siε na har dumelle fande-na, Diilo yaṅ na jaaluṅḡu kāyā di taamba-i; ṅga da ba saa siε na har-bei, Diilo yaṅ ba tīε ba temma-i.

14 Da na kā terienḡu maṅ nuᓄ-i aa ba'a ba sa taara ba da na yufelle, na pir na nallu-i na ta aa naa yaṅ-ba.

15 Mi waṅ ninsoṅo-i baa-na: Bamaṅ da ba ce mafamma-i, Diilonḡ duᓄ ji tuᓄ yuu nuᓄmba-i yiinḡu maṅ nuᓄ-i, uṅ ka haa kumaṅ kutaamba-na, ku ka balanḡ yaṅ Sodᓄmutaamba kūṅḡu-i baa Gomᓄrtaamba kūṅḡu-i.»*

*Mulεma maṅ dii Diilonḡ-maacemma-na
(Marke 13.9-13; Like 21.12-19)*

* **10:15 Sodᓄmutaamba kūṅḡu-i baa Gomᓄrtaamba kūṅḡu-i:**
Nienḡ Miwaanḡo jīnammanḡ-sebe-i-na (Genèse) 18-19.

16 «Na saa da, miŋ puɔraa-na dumandε-i, kuu dii ŋaa mi ciεŋ tũlmba ka dii-ba maamunaamba-na. Terienŋu faŋgu-na, taa na suɔ na fεrεŋ belma, aa na baa yaŋ ba da cālmuɔ haa-nei.

17 Yaan mi gboya-nei jina: Ba ka bi-na fāamaambaa-ba wulaa ka gεr-na. Ba ka muo-na *Diilonelhāalādūnni-na.

18 Ba ka kã baa-na fōŋgōtaamba wulaa, baa nel-lentaamba wulaa mēi maama-na. Na ka hi-ba kusūŋ-nu'i baa *niεraamba-i hiere a piye nan suɔnuŋ kumaŋ mēi kūŋgu-na.

19 Da ba ji bel-na da ba ka yuu-na, baa na tie holle wuɔ na siε ka suɔ nan ka waŋ mamaŋ; yaan mafamma-i na hā Diilonŋo, u kaa pigāan-na baa-ma terduɔŋgu faŋgu-na.

20 Ku saa ce ŋaa nelma famma-i namaa kusūnniŋ-maama'i kaa waa dε! Na To yaa kaa ce u *Yalle dii-ma na hōmmu-na na waŋ-ma.

21 «Banamba ka bel ba fεrεŋ hāmba hā-ba wuɔ ba ko-ba, banamba ba fεrεŋ mɔlbaa, banamba ba bisālmba, banamba bi sire pu baa ba bincūamba-i aa ce ba bel-ba ko-ba.

22 Nuɔmba-i hiere ba ka bigāan-na mēi maama-na. Nga umaŋ duɔ nyaar ka hi ku bālma-i, kutienŋo ka kor.

23 Da ba donya-nei nel daade-na, na gbar na kã daade-na. Mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: *Molon-Biεŋo ka bir jo ji da na saa hi *Isirahel nileiŋa-i hiere.

24 «Na saa da, *hāalābilonŋo sa maar u hāalātienŋo-i, aa maacembilonŋo sa bi maar u yuntienŋo-i.

25 Hāalābilonŋo jɔguɔŋ u ce u hāalātienŋo temma aa maacembilonŋo jɔguɔŋ u ce u yuntienŋo temma.

Da ba gbě dumellentienjo-i wuɔ *Belsebul† ba ka tuora u dumellenj-baamba-i ka hi hie?»

Umaŋ saaya k̄aal̄amma
(Like 12.2-9)

²⁶ Yesuŋ waan mafamma-i wuɔ cira: «Terienju fanju-na, baa na ta na k̄aal̄a nuɔmba-i. Maman fuyaa hiere, ma ka hel.

²⁷ Da mi fuo wan manan baa-na, hilaan na muonu-mei na gbuo terni-i hiere.

²⁸ Baa na ta na k̄aal̄a baman gb̄aa ko-na aa ba sie gb̄aa ce bin̄k̄un̄gu na yaleiŋa-na. Umaŋ dii k̄aal̄amma, u yaa ŋaa Diilonjo-i; u yaa gb̄aa caa-na baa na yaleiŋa-i hiere.

²⁹ Tigāl̄amba h̄ai sully saa cor warbelle diei; a ne da na To duɔ saa h̄uu-ma, u diei sie gb̄aa par diire.

³⁰ Halle na yukuɔs̄inni man daani-i, Diilonjo k̄aan-ni hiere.

³¹ Terienju fanju-na, baa na ta na tie holle; na boyyaa tigāl̄amba-na titirre.

³² «Umaŋ duɔ yiera-mei nuɔmba yaan̄ga-na wuɔ mei wuonjo, muɔmi ka bi yiera-mei mi To man d̄orɔ-i-na u yaan̄ga-na wuɔ kutienjo-i mei bi wuonjo.

³³ Ŋga umaŋ duɔ ciina-mie nuɔmba yaan̄ga-na, muɔmi ka bi ciina kutienjo-i mi To man d̄orɔ-i-na u yaan̄ga-na.»

Yesu saa jo baa yaaf̄elle
(Like 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ «Baa na ta na ne wuɔ s̄i mi juɔ baa yaaf̄elle h̄iema-na; mi saa jo baa yaaf̄elle, mi juɔ baa berru.

† 10:25 *Sitani yerre nande yaa *Belsebul. Nieŋ 12.24-28.

³⁵ Mi juɔ da mi ji gbo bɛpuɔmba-i baa ba tobaa-ba-i, aa gbo biemba-i baa ba nyubaa-ba-i, aa bi gbo caamba-i baa ba hũɔbaa-ba-i.

³⁶ Nan fɛrɛŋ dũŋ-baamba ka bigãaŋ-ni.‡

³⁷ «Uman duɔ dɔl u bĩncuɔmba-i yan muɔŋo-i, kutienɔ siɛ gbãa cu mi huon-nu. Uman duɔ bi dɔl u bisãlmba-i yan muɔŋo-i, kutienɔ siɛ gbãa cu mi huon-nu.

³⁸ Aa uman duɔ u sa siɛ muliɛma-i baa kuliingu-i, u siɛ gbãa cu mi huon-nu.

³⁹ Uman duɔ tuɔ kaal baa u yungu yon, kutienɔ ka kɔsuon u fɛrɛ. Nga uman duɔ tuɔ kɔsuon u fɛrɛ mei maama-na, u ka da cicɛlma man sa tɛŋ dede-i.»

Anfafamma pã ma tieno-i
(Marke 9.41)

⁴⁰ «Uman duɔ suɔ na belma, kutienɔ suyaa mei belma yaa-i. A ne da uman duɔ suɔ muɔmi belma, u suyaa mi pɔpuɔrtienɔ belma yaa-i.

⁴¹ Uman duɔ ne *Diilopɔpuɔrbilonɔ maacemma-i aa bel-o fafamma, Diilon uŋ ka pã u pɔpuɔrbilonɔ-i dumaa, u ka bi pã kutienɔ-i dumɛi. Uman duɔ bel nelviinɔ-i fafamma wuɔ nelviinɔ, Diilon ka pã kutienɔ-i a saa baa nelviinɔ-i.

⁴² Uman duɔ ne mi *hãalãbilonɔ-i baa u yornumma-i aa hã-yo hũŋkolɔ-i yon u nyon, mi wan ninsonɔ-i baa-na, u siɛ naa u daluɔ-i Diilon wu-laa.»

‡ 10:36 Mise (Michée) 7.6

11

Nsãa-Batise puwraa ba jo Yesu wulaa (Like 7.18-23)

¹ Yesuŋ juo piiye ti baa u *hãalãbien cinciueluo ba hãi baamba-i, wuɔ sire suur nilɛiŋa-na tuɔ wuɔra u wan Diilon-nelma-i.

² Nsãa wuɔ tɛ dii kaso-i-na aa naa nu *Kirsan ceŋ mamaŋ hierɛ. Wuɔ puɔr u hãalãbiemba-i wuɔ ba ka yuu-yo

³ kɛɛ *Konkortieno maŋ saaya u jo, u yaa ufaŋo-i wei sisɔ uu dii huon-*nu*? Baa kã ka hi Yesu-i baa-ma.

⁴ Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Kãaŋ na ka tũnu Nsãa-i baa naŋ nuŋ mamaŋ baa naŋ dan mamaŋ:

⁵ Yiriemba yufienɔ puurii, murgubaa-ba wuɔ, *wontuɔrmba jarma taa-bei, tugbentaamba tũnni puurii, bikuomba siire aa sũntaamba nuɔ *Neldɔdɔlma.*

⁶ Uman gbeini-i da ni saa ji guɔl mi huonɔgu-na, kutieno yunɔgu dɔlɔa.»

Nsãa-Batise sɔnni-i (Like 7.24-35)

⁷ Nsãa pɔpuɔrbiemban taa, Yesu wuɔ tuɔ taara u pigãaŋ nuɔmba-i Nsãa sɔnni-i. Wuɔ yuu-ba wuɔ: «Na kãa ka ne bige-i hienɔgu-na? Fafalmun sagallaŋ hienɔgu-i dumaa, na kãa ka ne ku yaa wei?

⁸ Namaa kãa ka ne bige-i? Na kãa ka ne uman diyaa bimbifafanni wei? Ma si bamaŋ diyaan bimbifafanni-i baa dii tɛna fɔŋgɔtaamba dũnnin kɛ?

* **11:5** Nien Isayi sebe-i-na (Ésaïe) 35.5-6; 61.1.

⁹ Nga namaa kãa ka ne bige-i? Ma sî na kãa ka ne *Diilopɔpuɔrbilonɔ'i kɛ? Aa naacolɔ faŋo-i, mi tũnu-nei: U maaraa Diilopɔpuɔrbilonɔ-i.

¹⁰ Ma nyegãaŋ Diilon-nelma-na wuɔ:

«*Mi ka puɔr mi pɔpuɔrbilonɔ wuɔya ta ŋ yaan-na*

ka cãa ŋ hũmelle-i†,

ba gbẽ Nsãa yaa-i.

¹¹ Mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: *Nsãa-Batisei temma saa hi hoŋ yogo caaŋ-biamba-na. A ne da umaŋ si dii baa yuŋgu *Diilon-nelle-na, u maaraa Nsãa-i.

¹² A doŋ dii Nsãa-Batisei bãaŋ-nu, ji hi baa nyuŋgo, nelbabalaamba ciinaana *Diilon-nellentesĩni-i aa ta ba taara ba hũu u nelle-i ce-de ba diele.‡

¹³ Diilopɔpuɔrbiamba-i hiere ka hel baa *Moisi-i ba siire piiye Diilon-nellentesĩni maama a ji hi Nsãa-Batisei bãaŋgu-i.

¹⁴ Na saaya na suɔ wuɔ baŋ waan *Eli maŋ maama-i wuɔ u ka jo, u yaa juɔ Nsãa-i.

¹⁵ Umaŋ duɔ u ka nu, u nu!»

¹⁶ Aa naa cira: «Mi gbãa saa fiefie ku nuɔmba-i baa haba-i? Mi gbãa saa-ba baa bisãlmba maŋ tĩenaana ponsanatigerreŋ. Banamba ta ba waŋ baa banamba-i wuɔ:

¹⁷ «I hulii tulammu hã-na, na saa nyen.

I hãl kuliŋ-neini hã-na, na saa kaal.»

¹⁸ Nsãa juɔ, u sa dii dɔbelle u nuŋgu-na, u sa nyɔŋ kolma, na cira wuɔ *jina dii u yuŋgu-na.

¹⁹ *Molon-Bieŋ uŋ wuo aa tuɔ nyɔŋ, na sire ta na piiye wuɔ: «Naacolɔ daa fuɔ bi yii baa niwuoni

† **11:10** Malaki (Malachie) 3.1 ‡ **11:12** Girekimma-na terien daaku gbãa bi nu nuŋ daama-i: Dii Nsãa-Batisei bãaŋ-nu ji hi baa nyuŋgo *Diilon-nelle kpakpaa di hũmelle-i di hiel-de. Aa nuɔmba gbãaŋ kpelle da ba suur-die.

yaa-i yon baa konyolle! Aa tiraa sire bel jïeru baa *nampohũutaamba baa nelbabalaamba.› Nga Diilonj-nelma fafaanġu da u maacemma'i nuɔ-i.»

Salma haraa niliŋa nanja-na
(Like 10.13-15)

²⁰ Yesuŋ cie gberε-weima bɔi niliŋa maŋ nuɔ-i, a taan baa sa hũu-ma nanna ba cilɔbabalaŋo-i. Yesu wuɔ donj tuɔ wan baa-ba wuɔ:

²¹ «Korasitaanj namaanġo-i, sũlma haraa-nei! Beti-sadataanj namaanġo-i, sũlma haraa-nei! Gberε maŋ cie namaa hɔlma-na, kuɔ uu naa ce Tiir nelle yaa nuɔ-i baa Sidɔ nelle-na, dii yiinaa baa naa kũnna cuonġu ba ferεŋ nuɔ aa dii buɔr ba jonġorbaa a pigãan wuɔ ba naana ba cilɔbabalaŋo-i!

²² Terienġu fanġu-na, mi tũnu-nei: Diilonj duɔ ji tuɔ yuu nuɔmba-i, uŋ ka haa kumaŋ nei, ku ka balan yanj Tiirtaamba kũŋgu-i baa Sidɔtaamba kũŋgu-i hiere.Š

²³ Kafarnamutaanj namaanġo-i, na daa niε sɪ na kaa da Diilonġo-i wei? Na tãal na ferε, na ta na kã dãamu-na. Gberε maŋ cie namaa nelle-na*, kuɔ uu naa ce Sodɔmu yaa nuɔ-i, nyunġo daayo-na, nelle fande naa waa yogo.†

²⁴ Terienġu fanġu-na, mi tũnu-nei, kumaŋ ka haa-nei gẽŋgeryiinġu-na, Sodɔmu kũŋgu ka waa hãanġo.»
(Like 10.21-22)

Š **11:22** Kumaŋ haa Tiirtaamba-na baa Sidɔtaamba-na: Nienj Isayi sebe-i-na (Ésaïe) 23.1-18; Esekiel sebe-i-na (Ézéchiel) 26; Yowel sebe-i-na (Joël) 4.4-8; Amosi sebe-i-na (Amos) 1.9-10. * **11:23** Nienj 8.5-17; 9.1-8; na ka da gberε-weima namma. † **11:23 Sodɔmu:** Nienj u kũŋgu-i Miwaanġo jɪnammanj-sebe-i-na (Genèse) 19.24-28.

²⁵ Ku huonḡu-na, Yesu wuɔ cira: «Baba, nuɔnei Yuntien nuɔ dɔrɔ-i-na baa hɛma-na hiere. Nin fuyaa η huonḡa-i cɛcɛmuntaamba-na baa sebesuɔtaamba-na aa cɛr pigāan bisāmbiamba-i baa-ka, η jaaluḡu bɔi.

²⁶ Ninsoḡo, η cie η huonḡa yaa dumaanḡo-na, Baba.»

²⁷ Aa naa waḡ baa nuɔmba-i wuɔ: «Mi To birii weima-i hiere hā-mi. Da ma hel Tuonḡo-na, molo sa suɔ Beɔpolḡo-i, aa da ma bi hel Beɔpolḡo-na baa uḡ taaranḡ u pigāan bamanḡ baa-yo, molo sa suɔ Tuonḡo-i.»

Fiisaanḡu dii Yesu huonḡu-na

²⁸ Yesuḡ waanḡ mafamma-i, wuɔ cira: «Namaa namanḡ tūyāa conḡorni ta ni ko-na, juonḡ mi ji har-na na fiisa.

²⁹ Mi huonḡa sa donḡ, aa mi sa tetɛḡ mi fɛɛɛ. Juonḡ mi ji haa mi conḡoruonḡu-i hā-na na cu mi huonḡ-nu ku yaa na ka da fiisaanḡu.

³⁰ Mi conḡoruonḡu si dii yonduo, mi tusālle dii fiɛfiɛfiɛ.»

12

Yitiɛnanḡu maama-i

(Marke 2.23-28; Like 6.1-5)

¹ Yibienḡa fanḡa-na, *yitiɛnanḡu nanḡu-na, Yesubaa-ba taa ba karnu sonni nanni-i ba cor. A ne da nyulmu waa u *hāalābiamba-na. Baa donḡ ta ba kar bile-i ba wuo.

²*Farisiɛbaa-ba daa mafamma-i ce niɛ? Baa sire ta ba piiye baa Yesu-i wuɔ: «Ne η hāalābiamba-i, kumanḡ saa saaya ku ce yitiɛnanḡu-na ba ce ku yaa-i!»

³ Yesu wuɔ cira: «Nyulmu nanɔ bilaa *Davidi-i baa u nuɔmba-i wuɔ ce kumaŋ, ma sɪ na kalaan-ku ke?

⁴ Davidi suurii Diilon-dũngu-na a biɛ Diilon-buruo-i ba wuo baa u nuɔmba-i.* A ne da a saa baa miɛ Diilon-hũmelle-i, da kuɔ *Diilojigãntienɔ nuɔ sɪ, ŋ siɛ gbãa wuo buruo faŋo-i.

⁵ Ma sɪ na bi kalaan *ãnjĩnamma-i ke? Wuɔ nelie saa saaya u ce maacemma yitĩenanɔgu-na, ŋga Diilojigãntaamba ce maacemma-i *Diilodubuɔ-i-na aa molo sa kãŋ-ku wuɔ cãlmuɔ.

⁶ A ne da bande-i-na, kuanɔgu dii kumaŋ maaraa Diilodubuɔ-i.

⁷ Diilonɔo ciera wuɔ: *Ƨaa na ce hujarre na-naa nuɔ ku yaa dɔlaan-minɔ ku yan na niikonni-i.*† Kuɔ na taa na suɔ nel daama yungu-i, naa naa saa ta na cãl nuɔmba-i na yunɔ-nu.

⁸ A tiraa naara kufanɔgu-i: *Molon-Bieŋo yaa yitĩenanɔgu tieno-i.»

*Yesu siire nagãduɔla nanɔ
(Marke 3.1-6; Like 6.6-11)*

⁹ Yesuŋ juɔ piiye baa *Farisiebaa-ba-i tɪ, wuɔ ta kã *Diilonelhãalãdũngu-na.

¹⁰ Naacolɔo nanɔ waa ba hɔlma-na, u nanɔga diei naa minanɔ. Farisiebaa baa ta ba taara ãntãalãmma da ba haa Yesu-i-na, a ce dumaanɔ-na baa yuu-yo wuɔ: «A saa baa miɛ Diilon-hũmelle-i, ŋ gbãa sire jeiŋo *yitĩenanɔgu-na wei?»

¹¹ Yesu wuɔ cira: «Namaanɔ-na, u maŋ duɔ waa baa tũmaanɔ diei yonɔ u kũndũngu-na aa tũmaanɔ

* **12:4** Nieŋ Samiel sebɛdiefelãno-na (1 Samuel) 21.2-7. † **12:7** Ose (Osée) 6.6

daayo par suur fuonj-nu yitfenanngu-na, kutienjo ka yan-yo dii fuonngu-na wuɔ yitfenanngu wei?

12 Nelbilonjo-i baa tumaanjo-i, hai boyaa? Terienngu fangu-na, anfafamma gbãa ce yitfenanngu-na, weima si dii.»

13 Aa naa wan baa naacolj daayo-i wuɔ: «Fara nj nannga-i.» Naacolj wuɔ bi fara u nannga-i, kaa firnu kananja temma-i.

14 Farisɛbaa baa pãnj hel ka ta ba da ba-naa Yesu kommanj-kũngu-na.

Yesu yaa Itienjo cãarãjo-i

15 Yesuj juɔ suɔ wuɔ ba taara ba ko-yo, wuɔ ta halanj terienngu-na. Nuɔnj baa kũl ba-naa ta ba nyaanu-yuɔ. Jaamba waa ba hɔlma-na. Wuɔ sire-bei hiere

16 aa naa wanj-ma kuola-mɛi baa-ba wuɔ ba baa yanj molo suɔ wuɔ u yaa siire-bei.

17 Diilonj un puɔraa *Isayi wanj mamanj, ma'i si daama-i wei? Isayi waanj-ma wuɔ:
«Diilonjo ciɛra wuɔ:

18 *Mi hielaa mi cãarãjo yaa daayo.*

U maama sa suɔ aa dɔlnu-miɛ.

U yaa fɛnj mi huɔngã-i.

*Mi ka hã-yo mi *Yalle-i.*

U yaa ka pigãanj nuɔmba-i nilɛinja-na hiere baa hũmeviile-i.

19 *U siɛ gãnj baa molonjo.*

U sa jo duɔ ji hohuola baa molonjo.

Molo siɛ nu u piye hũngbesenninj.

20 *U siɛ perienj terre manj kaanu ti,*

aa u siɛ dɛnj dãamu manj kusiriiye ti.

U ka waa ma yaa nuɔ-i fuɔ nuɔmba-i nilɛinja-na hiere ba ji hũu viisinni maama-i.

21 *Nuamba-i hiere ba ka haa ba nanɣa-i yuɔ.*»‡

*Yesu hilaa baa u himma-i hie?
(Marke 3.22-30; Like 11.14-23)*

22 Ku huonɣu-na, baa ji jo baa bobo-yironɔ nanɔ-i Yesu wulaa. *Jinabaa-ba'i naa ciε-yo dumaanɔ-na. Yesu wuɔ puur u yufienɔ-a-i aa naa ce u tuɔ gbã u piye.

23 Kuɔ cu nuamba hɔmmu-i; baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Ku biyaa ɲaa *Davidi hãayɛlɲo yaa-i?»

24 *Farisɛbaa-ban juɔ nu-ma, baa gbɛ-ku dumaa wuɔ: «Jina ba yuntienɔ-i *Belsebul§ yaa hãa naa-colɲ daayo-i himma-i u tuɔ donya jinabaa-ba-i.»

25 Yesu wuɔ suɔ baa-ba. Wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Da ɲ da neduɔlen-baan namaanɔ-i na sa gbo, yiingu dii baa yiingu na nelle ka muonu. Da na bi waa cɪngu-na sisɔ dumelle-na aa na sa taara na da na-naa, na dumelle ka muonu.

26 *Sitani duɔ tuɔ donya fuɔ fεɛɲ baamba-i, ma si kuu dii ɲaa u gãɲ baa u fεɛ ke? Dumaanɔ-na, u fɔɲgũɔ ce nie aa cɔ u wulaa?

27 Na gbɛ-ku dumaa wuɔ Belsebul yaa hãa muɔ himma-i mi ta mi donya jinabaa-ba-i, namaa nuamba fuɔ, hai moloɲo-i hãa bafamba-i himma-i ba ta ba donya-bei? Na saa da, namaa fεɛɲ baamba yaa ka karnu ciiruo-i.

28 Muɔ fuɔ, *Diilon-Yalle yaa hãa-mi himma-i mi ta mi donya jinabaa-ba-i. Ku yaa pigãan wuɔ *Diilon-bãangu paa-nei ti.

29 «Hai moloɲo-i gbãa suur u nabiɛɲ dũngu-na a biera u bimbinni-i hel baa-ni aa u nabiɛɲo yan-yo dumaa? Nga kutienɲ duɔ bel u nabiɛɲo-i vaa-yo

‡ 12:21 Isayi (Ésaïe) 42.1-4

§ 12:24 *Sitani yerre nande yaa *Belsebul.

igēna, u gbāa suur biēra u bimbinni-i hiere ta baa-ni.

³⁰ «Umanj duo uu si dii baa-mi, kuu dii ŋaa kutieŋo bigāaŋ-mi; aa umanj duo u sa tigiin baa-mi, kuu dii ŋaa u pisāllā.

³¹ «Mi tūnu-nei: Nelbiliembanj cāl Diilonjo-i aa ta ba haa tuosinni manj yuo hiere, u gbāa ce jande bei aa yanj ma tī. Ŋga umanj duo tuora u *Yalle-i, jande cēraa u ce-yuo hiema-na, jande cēraa u ce-yuo dorō-i-na.

³² Umanj duo wanj āndababalaanġu hā *Molon-Bieŋo-i, ma gbāa tī. Ŋga umanj duo piiye āndaparaanġu hā Diilonj-Yalle-i, ma sie tī nyunġo, ma sie tī bisīnuo.

³³ «Tibifafaanġu yaa maanj biefefeiŋa-i. Tibibabalaanġu manj biebabaleiŋa. Ba suo tibiinġu-i ku bienġa yaa nuo-i.

³⁴ Nelbabalaan namaa temma-i daana-i! Nanj balaan, nelfafamma ce nie aa hel na nunni-na? Nelieŋ nuo ŋ huonġan yuu baa mamanj, ma yaa hilaan ŋ nunġu-na.

³⁵ Nelfefeiŋ u ānfafamma hel u hofafaŋga'i nuo-i. Aa nelbabalaan u maacembabalamma hel u hōbabalaŋga'i nuo-i.

³⁶ Mi tūnu-nei: Gēŋġeryiinġu-na, bamanj waanj āndasōnni-i hiere, Diilonjo ka gāŋ baa-ba.

³⁷ Diilonjo ka ne nanj ferēŋ nuŋ-āndaanġu yaa-i aa cira ŋ cālāa sisō ŋ saa cāl.»

*Nuamba ciēra Yesu ce himma ba ne
(Marke 8.11-12; Like 11.29-32)*

³⁸ Yesuŋ juo piiye tī, *ānjīnamma pigāataamba namba-i baa *Farisiēbaa-ba namba cira: «Hāalātie, i taara ŋ ce himma i ne.»

39 Yesu wuɔ gbě-ba wuɔ: «Fiefie ku nuɔmba saa fa, ba jěnaamba sa ku! Ba gbíε-ku dumaa wuɔ mi ce himma ba ne. Bĩnkũngu sa ce dii hã-na. *Yonasiŋ cie mamaŋ, ma ka saanu baa-na.

40 Yonasiŋ cie yinni siei-i dumaa teterieŋo kusũngu-na*, *Molon-Bieŋo ka bi ce yinni siei-i dumɛi hĩema-na.

41 Ninivetaamba nuɔ Yonasi nuŋgu-i aa nanna ba cilɔbabalaŋo-i†, a ne da namaa hɔlma-na bande-i-na, moloŋo dii umaŋ maaraa Yonasi-i aa na yagar wuɔ na sie nu u nuŋgu-i! Diilon duɔ ji tuɔ yuu nuɔmba-i, Ninivetaamba ka cira na cãlãa cemma.

42 Gẽŋgeryiingu-na, Seba nellentieŋo‡ ka da nuŋgu fiefie ku nuɔŋ namaaŋo-na. Fuɔ siire termaan daaku-na a karnu nilieŋa-i hiere ji nu *Salomɔ nelma-i, a ne da namaa hɔlma-na bande-i-na, moloŋo dii umaŋ maaraa Salomɔ-i aa na yagar na sa nu u nuŋgu-i!»

Jina duɔ bir jo u sa fa
(Like 11.24-26)

43 Ku huonngu-na, Yesu wuɔ cira: «*Jina duɔ waa moloŋo-na aa ji hel, u kã ka tuɔ wuɔra u bĩŋ hĩeŋ-nu duɔ taara muntĩenammu.

44 Duɔ saa ka da, u cira: «Mi ka bir kã mi muntercɔlɔmmu-na.» Aa bi bir. Duɔ kã ka da bĩnkũngu si dii kutieŋo huonnga-na, aa u gbuu migãaŋ-ka da welewele aa tigiin-ka,

45 u bir ka bĩ u najĩnabaa niehãi, bamaŋ balaan yaŋ ufaŋo-i ba jo ji suur tĩena-kei. Da ba suur tĩena

* **12:40** Nieŋ Yonasi sebe-i-na (Jonas) 2.1. † **12:41** Yonasi (Jonas) 3.5-10 ‡ **12:42** Nellentieŋ daayo waa cicieŋo a saanu baa mamaŋ nyegãaŋ girekimma-na.

dumaanjo-na, ku migaan balan kutienjo-na a yan dielá-künju-i. Mafamma temma yaa ka da fiɛfiɛ ku nuamba-i; ba saa fa.»

Yesu baamba juɔ da ba ji ne-yo
(Marke 3.31-35; Like 8.19-21)

⁴⁶ Yesuɲ waa tuɔ piiye baa nuamba-i, u nyu wuɔ jo baa u hamba-i da ba ji ne-yo. Baɲ juɔ ji da u piiye, baa yiɛra gɔɲgũɔɲ-nu.

⁴⁷ Naacoljo nan wuɔ da-ba aa naa piɛ wan baa Yesu-i wuɔ: «ɲ nyu-i baa ɲ hamba juɔ da ba ji ne-ni, baa dii yiɛra gɔɲgũɔɲgu-na ta ba cie-ni.»

⁴⁸ Yesu wuɔ gbɛ naacoljo-i wuɔ: «Na suɔ mi nyu-i baa mi hamba-i wei?»

⁴⁹ Aa naa wuɔra pigaan u *haalábiemba-i baa u nanga aa cira: «Mi nyu-i baa mi hamba yaa daaba.

⁵⁰ Bamanɲ ciɛɲ mi To manɲ dɔrɔ-i-na u huɔɲga-i, ba yaa mi hamba-i, ba yaa mi tũɔbaa-ba-i, ba yaa mi nyubaa-ba-i.»

13

Fumanarɔɲo nan maama
(Marke 4.1-9; Like 8.4-8)

¹ Yinduɔɲgu fanju-na, Yesu wuɔ sire hel kã ka tɛna dalanɲa nuɲgu-na.

² Nuamba jo ji yu-yuɔ. Wuɔ bel nyugũɲ beɲo nanjo-na tɛna aa nuamba waa bomborma-na.

³ Uɲ tɛnaana, wuɔ biɛ gbãɛini tuɔ nan baa-ba wuɔ: «Naacoljo nanjo kãa ka nan fũma u suɔɲgu-na.

⁴ Fũma nanjo kã ka diire hũmellen-huɔɲ-na, huriimba jo ji wuo ufanjo-i.

⁵ Unanjo kã ka diire tãmpɛllen-terien-nu. Hiɛma saa waa bɔi terienju-na; a ce u pa yan unanjo-i.

⁶ Uŋ paa, u kaasinni saa gbãa suur kã yaan-na. Bãanɔun juo don ta ku jo, wuɔ kuol hiere kpɛmmu!

⁷ Unanɔ kã ka diire hien-nu. Hienɔ tu suuye-yuɔ.

⁸ Uman diiriye suon-huɔŋga-na munterfafammu-na, u sire gbuu kpatalla: unanɔ biena komuɔŋa da-a-ndii, unanɔ biena komuɔŋa sa-a-siei, unanɔ komuɔŋa baa cɔncielbaa.»

⁹ Yesun waan mafamma-i wuɔ cira: «Uman duɔ u ka nu, u nu!»

*Kuman cie Yesu tuɔ nan gbãɛini-i
(Marke 4.10-12; Like 8.9-10)*

¹⁰ Yesun juo nan ti, u *hãalãbiemba pie u caan-nu ka cira: «Itie, bige-i cie ŋ ta ŋ nan gbãɛini baa nuɔmba-i?»

¹¹ Yesu wuɔ cira: «Diilonɔ cie baa namaanɔ-i. U *nellentesinni maama man fuyaa, u pigãan namaanɔ-i baa-ma, a ne da banamba sa suɔ kunanɔ meɪ.

¹² Uman duɔ tuɔ suɔ yiɛnɔ, kunanɔ ka ta ku naara u sɔsuɔmunɔ-i; ŋga uman duɔ u sa suɔ biŋkũnɔ, cɛlle-kũnɔ man un suɔ-kun, ku ka kor-yuɔ.

¹³ Na saa da, kuman cie mi ta mi nan gbãɛini-i baa-ba, yufienɔ dii baa-ba, ŋga ba sa da baa-ya. Tũnni dii baa-ba, ŋga ba sa nu baa-ni. Ba sa suɔ nelman kãn yanɔ man nuɔ-i.

¹⁴ Diilon un puɔraa *Isayi wan man, ma'i sɪ daama-i wei? Isayi waan-ma wuɔ: «Diilonɔ ciera wuɔ:

«Na ka ta na nu nelma-i,

ŋga na sie ta na suɔ ma yaanɔ-i.

Na ka ta na ne colcol, ŋga na sie ta na da biŋkũnɔ.

¹⁵ Hama-i nuɔ-i?

*Bande ku nuɔmba nyaayā ba fεrε cor;
ba suunu ba tūnni-i
aa suuye ba yufieŋa-i.*

Ba sa taara ba da bīŋkūŋgu.

Ba sa taara ba nu weiima.

*Ba sa bi taara ba suɔnu kunaŋgu aa jo mi wulaa mi
ji kor-ba.»*»*

¹⁶ Yesu wuɔ cira: «Namaa fuɔ, na yunni dɔlaa; na da baa na yufieŋa-i aa ta na nu baa na tūnni-i.

¹⁷ Mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: *Di-
ilopɔpuɔrbiemba bɔi baa nelviimba bɔi taa ba
taara ba da naŋ dan kumaŋ, aa nu naŋ nuŋ
mamaŋ, ŋga ba saa da ma diei, ba saa bi nu ma
diei.»

*Yesu firiinu fūmanarāŋo gbānalāaŋgu-i
(Marke 4.13-20; Like 8.11-15)*

¹⁸ Yesuŋ waŋ mafamma-i, wuɔ cira: «Karaan na
tūnni-i na nu fūmanarāŋo gbānalāaŋgu yuŋgu-i:

¹⁹ Nuɔmba naŋ hɔmmu dii ŋaa hūmellen-huɔŋga;
da ba nu *Diilon-bāaŋgu maama-i ba sa bel-ma
nammu hāi, ba yaŋ *Bigāarāŋo jo ji hiel-ma aa
yaŋ-ba.

²⁰ Banaŋ hɔmmu dii ŋaa tāmpellen-terienŋu; da
ba nu Diilon-nelma-i ma pāŋ dɔlnu-bei ba hūu-ma.

²¹ Ŋga ma sie gbāa naŋ kaasinni. A ce dumaŋo-
na weiŋ da ma da kutaamba-i, sisɔ da ba ta ba huol
ba yammu-i ma maama-na, ba har jina.

²² Banaŋ hɔmmu dii ŋaa hieŋ-terienŋu; da ba
nu Diilon-nelma-i ba yaŋ ānjɔguɔma-i baa gbein-
maama jo ji suuye-me; a ce ma sa da belle ba wulaa.

* **13:15** Isayi (Ésaïe) 6.9-10

23 A ne da banan hɔmmu dii ɲaa hiɛfafamma; da ba nu Diilon-nelma-i ba suɔ ma yungu-i aa wuɔ ma hɔmelle-i diɲ saaya di wuɔ dumaa. Kufangu taamba yaa dii ɲaa fuma man gbuu sire kpatalla; unanɔ biena komuɔna da-a-ndii, unanɔ biena komuɔna sa-a-siei, unanɔ komuɔna baa cɪncielbaa.»

Suontienɔ nanɔ baa u bigaarɔnɔ

24 Yesu wuɔ tiraa nanɔ gbānalāangu nanɔ baa-ba wuɔ: «*Diilon-nellentesinni dii ɲaa moloɲo man siire ka duu dimma u suonɔgu-na aa jo ji tɛna.

25 Isuɔngu nanɔgu-na, u bigaarɔnɔ nanɔ yan nuɔmba duɔfɔn aa sire ka nanɔ hɛbienɔ dimma hɔlma-na.

26 Dimmanɔ juɔ ta ma hoɲ huɔngu-na, suontienɔ maacembiemba da hiɛɲ daaku-i.

27 Ba jo ji ta ba yuu suontienɔ-i wuɔ: «Yuntie, ma si ɲ duu dimma'i ma kula suonɔgu-na ke, hiɛngu maama niɛ?»

28 «Suontienɔ gbɛ-ba wuɔ: «Unanɔ si, mi bigaarɔnɔ nanɔ'i cie mafamma-i.»

«Maacembiemba cira: «I kã ka for-ku nanna wei?»

29 «Suontienɔ gbɛ-ba wuɔ: «Yaan-kunɔ, baa na for-ku; da na'a na for-ku, na ka for baa dimma namma.

30 Yaan ni vaa hiere. Diɲ da ma ji hi karma, mi ka ce ba for ku yaa igɛna a tigiin-ku caa-ku aa suɔ kar mi dimma-i dii-ma inɔngɔ-na hã-mi.»»

*Diilon-nellentesinni dii ɲaa mutardi-belle
(Marke 4.30-32; Like 13.18-19)*

31 Ku huonḡu-na, Yesu wuḡ tiraa nan ḡbānalānḡu nanḡu baa-ba wuḡ: «*Diilonḡ-nellentesīnni dii ḡaa mutardi-belle manḡ banḡ duude.

32 Mutardi-belle yaa yuraanu yanḡ hiere, ḡga da di pa, di sire maar niifielu-i hiere a ce tibiḡḡu huriimba ta ba jo ba se kamma kuḡ.»

Diilonḡ-nellentesīnni dii ḡaa konsiini

33 Aa naa tiraa cira: «*Diilonḡ-nellentesīnni dii ḡaa konsiini. Da ba par-ni ba nakoluonḡ-nu a du burjūmmu-i kolloyufienḡa siēi baa-ni, ni sire-muḡ hiere.»

*Kumanḡ ciē Yesu tuḡ nanḡ ḡbānēini-i?
(Marke 4.33-34)*

34 Yesu waanḡ nel daama-i hiere baa nuḡmba-i ḡbānēiniḡ; duḡ puur duḡ piiye ḡbānalānḡu, a puur duḡ piiye ḡbānalānḡu.

35 *Diilopḡpuḡrbilonḡ uḡ waanḡ mamanḡ ma'i sī daama-i wēi? Diilopḡpuḡrbilonḡo waanḡ-ma wuḡ: «Diilonḡo ciēra wuḡ:

«*Mi ji ta mi piiye baa-ba ḡbānēiniḡ.
Mamanḡ naa fuo dii miwaanḡo domma-na,
mi ka wanḡ-ma baa-ba.*»†

Yesu firnu suontienḡo-i baa u bigāarāḡo-i ba ḡbānalānḡu-i

36 Yesuḡ juḡ piiye tī, wuḡ yanḡ nuḡmba-i aa naa ta kūḡ. U *hāalābiemba kā u wulaa ka cira: «Niḡ naanḡ ḡbānalānḡu manḡ wuḡ suontienḡo nanḡo duu ḡḡmma aa u bigāarāḡo kā ka nanḡ hēbienḡa ḡḡmma

† 13:35 ḡbeliemanḡ-nalānḡu (Psaume) 78.2

hɔlma-na, ŋ sa firnu-kuɔ baa-ye i suɔ ku yuŋgu-i wei?»

³⁷ Yesu wuɔ cira: «*Molon-Bieŋo yaa suontieŋo-i; u yaa duu dimma-i.

³⁸ U suonŋu yaa miwaanŋo-i. Dimma yaa baman cuu Diilonŋo huon-nu aa hɛbienja yaa baman cuu *Bigaarāŋo huon-nu.

³⁹ Suontieŋo bigaarāŋo yaa *Sitāni-i. U yaa kaa ka nan hɛbienja-i dimma hɔlma-na. Dikara-huonŋu yaa miwaanŋo timman-huonŋu-i aa dikartaamba yaa *dɔrpɔpuɔrbiemba-i.

⁴⁰ Ban kaal hieŋgu-i ba caa-ku dumaa, miwaanŋo timma-na, ku ka waa dumɛi.

⁴¹ Yiinŋu fanŋu-na, Molon-Bieŋo ka ce u dɔrpɔpuɔrbiemba jo ji bel baman guɔlaan nuamba gbeini-i baa baman cieŋ āmbabalma-i hiere a hiel-ba u nelle-na

⁴² ka caa-ba dāŋgbɔguonŋu-na. Kaaluŋgu sie ji waa dei.

⁴³ Nga baman wuɔyaan Diilon-hūmelle-i, ba ka waa huonŋu fanŋu-na ba To nelle-na ta ba gbu ba caa ŋaa bāansēnieŋgu. Uman duɔ u ka nu, u nu!»

Diilon-nellentesinni dii ŋaa sɛnɛ

⁴⁴ «*Diilon-nellentesinni dii ŋaa sɛnɛ man fuyaa suonŋu nanŋu-na, naacolŋo nanŋo kã ka paya-yuɔ. U huonŋa gbuu fɛ, u migaan fuo-yo aa kã ka suor u nagāŋ-niini-i hiere a jo ji sãa suonŋu fanŋu-i.»

Diilon-nellentesinni dii ŋaa niibilienŋu

⁴⁵ «*Diilon-nellentesinni tiraa ni ye ŋaa torgo-ceronŋo man taaraayan niibilefafanni duɔ sãa.

⁴⁶ U juɔ da sukpekpelluŋ-kūŋgu nanŋu-i, u kã ka suor u nagāŋ-niini-i hiere a sãa-ku.»

Diilon-nellentesinni dii ŋaa juoŋo

⁴⁷ «*Diilon-nellentesinni tiraa ni ye ŋaa tete-beljuoŋo. Da ba nan juoŋo-i, duo hi teterienjo teterienjo, u bel.

⁴⁸ Da ba fa-ba hel baa-ba hūmma-na, ba kā ka tiena fiel baafafaamba-i aa nanna baababal-aamba-i.

⁴⁹ Miwaanjo timma ka waa dumei: *Dorpoorbiemba ka jo ji fiel nelbabalaamba-i hiel-ba nelfafaamba-na

⁵⁰ ka dii-ba dāŋgboguoŋgu-na. Kaalunju sie ji waa dei.»

⁵¹ Yesuŋ waan mafamma-i, wuo yuu u *hāalābiemba-i wuo: «Min waan man, na nuo-ma hiere wei?»

Baa cira: «Ūu, i nuo-ma.»

⁵² Yesu wuo cira: «*Ānjinaamma pigāatienjo man duo hūu-ma hāalā Diilon-nellentesinni kūŋgu-i, uu dii ŋaa dumellentienjo man hielaan bimbielenni-i baa niicolōnni-i u muntierammu-na u hā nuomba-i.»

Nasaretitaamba cinaana Yesu-i
(Marke 6.1-6; Like 4.16-30)

⁵³ Yesuŋ juo nan gbānēini-i tī, wuo ta terienju fanju-na

⁵⁴ a kā ba nelle-na‡. Uŋ kāa, wuo kā ba *Diilonelhāalādūŋgu-na ka tuo wan Diilon-nelma-i baa-ba. Kuo cu ba hōmmu-i. Baa ta ba piye wuo: «Fuo kaa hel baa nelnul daade-i hie? U cie nie tuo gbā u ce hiŋ daama temma-i?

‡ 13:54 Ba nelle yaa Nasareti. Nieŋ Like 4.16.

⁵⁵ Ma sí fānaŋo biɛŋo yaa kɛ? Maari biɛŋo'i sí wei? Fuɔ hāaŋo naŋo yaa baŋ biŋ-yoŋ Sake-i, unano-i Yosefu, unano-i Simo aa unano-i *Yuda.

⁵⁶ U tūbaa-ba dii baa-ye tɛnamma-na. Fuɔ kaa hel baa hiŋ daama-i hie?»

⁵⁷ Kuŋ ciɛ dumaano-na, ba saa gbāa hūu Yesu nelma-i. Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Ba kāŋ *Diilopɔpuɔrbiloŋo-i terni-na hiere; ŋga u nellen-baamba-i baa u dūŋ-baamba sa kāŋ-yo.»

⁵⁸ Baŋ'a ba saa hūu u nelma-i dumaano-na, u saa ce gbɛɛ-weima boi terienɣu-na.

14

Nsāa-Batisiŋ kuu kuliŋgu maŋ (Marke 6.14-29; Like 9.7-9)

¹ Yibienja faŋa-na, fāamaano maŋ waa *Galile yungu-na, wuɔ nu ba piye Yesu maama-i. Ba taa ba bi-yo *Erɔdi-Antipasi.

² Wuɔ gbɛ u maacembiemba-i wuɔ: «Naacolŋ daayo-i mi suyaa miɛ *Nsāa-Batise yaa birii jo. U hilaa kuon-nelle-na jo, ku'i ciɛ u hi hiŋ daama temma-i.»

³ A ne da Erɔdi fuɔ fɛɛ yaa naa ciɛ ba bel Nsāa-i vaa-yo aa dii-yo kaso Erodiyadi maa-na. Erodiyadi faŋo waa u mɔlɔ ciɛŋo aa u hūu-yo mɔlŋo wulaa. Ba taa ba bi mɔlŋo-i Filipu.

⁴ Uŋ hūyāa-yo dumaano-na, Nsāa wuɔ waŋ-ma baa-yo wuɔ fuɔ uudiŋo sí.

⁵ Erɔdi wuɔ tuɔ taara u ko-yo. Ŋga nuamba-i hiere baa naa suɔ wuɔ Nsāa waa *Diilopɔpuɔrbiloŋo. Erɔdi duɔ ne terienɣu faŋgu-i, korma da-yo baa nuamba-i.

⁶ Yiingu nanngu-na, Erɔdi wuɔ ji tuɔ ce u homman-yiingu ponsaanɗu-i aa naa bɪ u jɛnaamba-i. Erodiyadi bilonɗ wuɔ nyenɗ Erɔdi jɛnaamba yaanɗa-na ponsaanɗ daaku-na; kuɔ fūnuɗ dɔlnu Erɔdi.

⁷ Wuɔ pã nunngu baa bilonɗo-i wuɔ fuɔ baa Diilonɗo, kɛɛ un taaranɗ kumanɗ, u wanɗ-ma, u ka hã-yo baa-ku.

⁸ Bilonɗo nyu wuɔ gbo-yo wuɔ u cira u taara Nsãa-Batise yungu. Bilonɗ wuɔ bi cira: «Mi taara ɗ kar Nsãa-Batise yungu-i a dii-ku tasaanɗ-na jo baa-ku ji hã-mi bande.»

⁹ Fãamaanɗo yaanɗ kaa pãɗ bir ka denɗ birma; ɗga u ka ce-ma niɛ? U yaa pãa nunngu-i baa-yo nuɔmba-na. Wuɔ naa wuɔ cira: «Weiima sɪ.»

¹⁰ Aa naa puɔr ba kã ka kar Nsãa-Batise yungu-i dii kaso-i-na

¹¹ a dii-ku tasaanɗo-na ji hã bilonɗo-i baa-ku. Bilonɗ wuɔ hũu-ku hã nyunɗo-i baa-ku.

¹² Nsãa *hãalábienɗ baa kã ka biɛ u bomborre-i ka fuure-diɛ aa naa kã ka tūnu Yesu-i baa-ma.

Yesu hãa nelpūngu nanngu wuo ye

(Marke 6.30-44; Like 9.10-17; Nsãa 6.1-14)

¹³ Yesunɗ nuɔ nel daama-i, wuɔ biɛ benɗo ta tuɔ kã u denɗ. Nuɔɗ baa yagar nu-ma aa naa hel nilɛinɗa-na a bella nuoraanɗu nunngu-i ta ba nyaanu-yuɔ.

¹⁴ Unɗ kaa hi, wuɔ huɔl, wuɔ u ne da nelpūngu nanɗ temma u yaanɗa-na. Ba hujarre gbuu bel-o. Wuɔ donɗ tuɔ sire jaamba manɗ waa baa-ba.

¹⁵ Bãanɗunɗ juɔ hir huɔɗɗu-na, u *hãalábiemba piɛ kã u wulaa ka cira: «Bãanɗu tɪɛ tɪ, aa ii dii hɪɛɗ-nu, ɗ sa ce nuɔmba bɔrɔ kã nilɛinɗa manɗ kɔtɔnni-na ka taara niwuoni sãa wuo wei?»

16 Yesu wuɔ cira: «Yunḡu si dii ba da ba kã; namei saaya na hã-ba niwuoni-i ba wuo.»

17 U hãalãbienḡ baa cira: «*Buruo u ndii dii baa-ye bande-i-na yonḡ baa titiraamba hãi.»

18 Yesu wuɔ cira: «Juɔḡ baa-ni na ji hã-mi.»

19 Baa jo baa-ni, wuɔ ce nuɔmba tɛna hɛḡḡu-na, aa naa biɛ buruo u ndii daayo-i baa titiraamba hãi baḡḡ daaba-i a ciir u yunḡu-i dɔrɔ-i-na a jaal Diilonḡo-i aa naa bũlnu buruo-i a hã u hãalãbiemba calnu-yuɔ hã nuɔmba-i.

20 Nuɔḡ baa wuo niɛ yar-ba. Baa gbura ni boini-i a dii segeyufienḡ cɪncieluo a hãi.

21 Bamaḡ naa waa, ba gbãa yu nuɔmba neifienḡa hãi nuɔsiba ndii temma. Caamba nunḡu sɪ baa bisãlmba-i.

Yesu wuɔyaa hũmma dɔrɔ

(Marke 6.45-52; Nsãa 6.16-21)

22 Baḡ bi wuyaa niwuoni-i, Yesu wuɔ guor u *hãalãbiemba biɛ beḡo-i ta u yaḡḡ-na ta ba karnu ba kã bomborre nande-na aa fuɔ wuɔ tɛna duɔ ce nuɔmba bɔrɔ kũḡ ba cɪnniḡ.

23 Nuɔmbaḡ juɔ bɔrɔ hiere, wuɔ kã ka nyugũḡ tãnũḡu-na tuɔ cãrã Diilonḡo-i. Bãḡḡḡ fiɛ ji tɪ, wuɔ tɛna dii u da-u-diei tuɔ cãrã Diilonḡo-i.

24 A ne da huɔḡḡu fanḡu-na, u hãalãbiemba naa maa baa beḡo-i. Fafalmu naḡ temma sire ta mu jãrã-bei. Hũḡ maa ta ma sagalla beḡo-i baa-ba.

25 Cicãnjãale-na, Yesu wuɔ sire a tuɔ wuɔ hũmma dɔrɔ-i-na u kã ba wulaa.

26 Baḡ juɔ'a ba ne da u wuɔ u jo hũmma dɔrɔ-i-na, ba huleiḡa gbuu pãḡ caar wuɔ sɪ isuɔtienḡo. Baa donḡ ta ba kaasiḡ.

27 Yesu wuɔ cira: «Baa na tie holle, muɔmɛi!»

28 Pɛr wuɔ cira: «Itie, da kuɔ nuɔnei kelkel, ce mi wuɔ hũmma dɔrɔ-i-na kã ɲ wulaa.»

29 Yesu wuɔ cira: «Jo!» Pɛr wuɔ hel beɲo-na tuɔ wuɔ hũmma dɔrɔ-i-na u jãrã-yuɔ.

30 Uɲ juɔ jɔguɔɲ fafalmu maama-i, u holle pãɲ caar, wuɔ don tuɔ nyierã hũmma-na. Uɲ nyierãɲ dumaɲo-na, wuɔ tuɔ kaasɲ wuɔ: «Itie, kor-mi o! Kor-mi!»

31 Yesu wuɔ fara u nanɲa-i a bel-o aa naa cira: «ɲ saa haa ɲ nanɲa-i miɛ ku haama ku'i cie. Bige-i cie ɲ ce ɲ hɔmmu-i mu hãi?»

32 Uɲ bilaa u nanɲa-i dumaɲo-na, baa kã ka suur beɲo-na, fafal muɔ bi pãɲ yiera.

33 Bamaɲ waa beɲo-na, baa jo ji dũuna Yesu yaanɲa-na aa naa cira: «Coima saa fa, nuɔnei Diilonɲ-Bieɲ nuɔɲo-i kelkel!»

*Yesu siire jaamba Genesarɛti-i-na
(Marke 6.53-56)*

34 Fafalmuɲ yieraaya, Yesubaa baa perienɲ karnu kã Genesarɛti.

35 Genesarɛtitaambaɲ daa Yesu-i, baa suɔ-yo aa naa wuɔra tũnu ba-naa ka hel baa kɔtɔnniɲ-niɛiɲa-i hiere. Nuɔɲ baa hel jo baa ba jaamba-i hiere

36 ji ta ba cãrã-yuɔ wuɔ u ce jande aa u yanɲ ba yieya u jonɲoruo tũngu yaa yonɲ. Ku waa umanɲ duɔ yieya u jonɲoruo tũngu-i, kutienɲo pãɲ sire da yeryer.

15

*Bĩncuɔɲ-hũmelle maama
(Marke 7.1-13)*

1 Ku huonḡu-na, *Farisiebaa-ba namba-i baa *ānjīnamma pigāataamba namba sire *Yerusalemu-i-na a kā Yesu wulaa

2 ka yuu-yo wuɔ: «Bige-i cie η *hāalābiemba sa wuɔ bīncuɔη-hūmelle-i? Da ba'a ba wuo nii-wuoni-i ba sa saara ba nammu-i?»

3 Yesu wuɔ cira: «Bige-i bi cie namaa na yan Diilonḡo uη waanḡo mamanḡo aa ta na ce na bīncuɔη-maama?

4 Diilonḡo ciera: *«Ta ηdii η bīncuɔmba nuḡu-i.»** Aa tiraa cira: *«Umanḡo duɔ wanḡo āndaparaanḡu hā u to-i sisɔ u nyu-i, kutienḡo saaya komma.»†*

5 Nga namaa birii cira wuɔ umanḡo duɔ wanḡo baa u bīncuɔη-i wuɔ: «Minḡo ηa naa da kumanḡo da mi kāyā-nie, mi pāa-ku hā Diilonḡo.» Kerε umanḡo duɔ ce mafamma-i aa u saa ji fenḡo da bīnkūḡu hā u bīncuɔη-i weima sī.

6 Terienḡu fanḡu-na, na huraa Diilonḡo-nelma-i baa na bīncuɔη-maama.

7 Huhurmantaanḡo namaa temma-i daana-i; *Isayinḡo fii-na baa kumanḡo, na yuu-ku. Isayi waanḡo-ma wuɔ: «Diilonḡo ciera wuɔ:

8 *«Nel daade taamba kāη-mi ba nuη-nu yonḡo.*

Mi maama si dii ba hɔmmu-na.

9 *Banḡo pigāanḡo nuɔmba-i hūmelle manḡo, bafamba diele.*

A ce dumaanḡo-na, yunḡu si dii ba Diilojaale-na.»‡»

*Kumanḡo gbāa guɔla nelienḡo nuɔη-i
(Marke 7.14-23)*

* 15:4 Helmanḡo-sebe (Exode) 20.12; Anjīnammanḡo-sebe 5.16 † 15:4 Helmanḡo-sebe (Exode) 21.17 ‡ 15:9 Isayi (Ésaie) 29.13

10 Yesuŋ piiye mafamma-i, wuɔ bɪ nuɔmba-i a ji cira: «Karaan na tũnni-i fafamma na nu mi nelma-i:

11 Kumaŋ suuriin neliɛŋ nuɔ ŋ nuŋgu-na, ku siɛ gbãa guɔla-niɛ Diilon-ɥúmelle-na. Kumaŋ hilaan, ku yaa gbãa guɔla-niɛ.»

12 U *hãalãbiemba piɛ u caaŋ-nu ka cira: «Ŋ saa suɔ wuɔ ŋ nelma jaan *Farisiɛbaa-ba-i wɛi?»

13 Yesu wuɔ cira: «Mi To maŋ dɔrɔ-i-na, un'a u saa sũ tibinni maŋ hiere, ni ka fuur halaŋ.

14 Yaan-baŋ, baa dii ŋaa yiriemba maŋ bilaa ba nayirien nammu. Na suyaa kerre yiron duɔ bel u nayiron nanɣa, ba ka par suur fuon-nu ba hãi-i-na hiere.»

15 Piɛr wuɔ cira: «Niŋ waŋ nelma maŋ daama-i i saa suɔ ma yaanɣa-i; firnu-mɛi baa-ye.»

16 Yesu wuɔ cira: «Bisãlmba'i namaaŋo-i yogo wɛi?

17 Namaa saa suɔ wuɔ kumaŋ suuriin neliɛŋ nuɔ ŋ nuŋgu-na ku kã ŋ kusũŋ-nu aa cor ka ce biniɛŋa wɛi?

18 A ne da neliɛŋ nuɔ niŋ waŋ mamaŋ ŋ nuŋgu-na, ma hel ŋ huɔŋga'i nuɔ-i; ma yaa gbãa guɔla-niɛ Diilon-ɥúmelle-na.

19 Anjogɔbabalamma hel neliɛŋ nuɔ ŋ huɔŋga'i nuɔ-i: Ŋ huɔŋga'i diyaan-niŋ nelkolle-na, *fuocesinni-na, biŋwosinni-na, cuosinni-na, coikarre-na, baa yebiɛnande-na.

20 Daama temma yaa guɔlaayan neliɛŋ nuɔŋo-i. Nga a wuo niiwuoni-i ŋ saa saara nammu-i, kufanɣu siɛ gbãa guɔla-niɛ.»

*Nerciɛŋo nanɣo haa u nanɣa Yesu-i-na
(Marke 7.24-30)*

21 Ku huonḡu-na, Yesu wuɔ ta terienḡu fanḡu-na a kã Fenisi mara nuɔ. §

22 A ne da nercienḡo* nanḡo waa terienḡu fanḡu-na. Yesuḡ kãa, cienḡ daa wuɔ cu u huonḡ-nu tuɔ fara u piye baa-yo wuɔ: «Itie, *Davidi hãayêlḡ nuɔ, jande ce hujarre-mie! *Jina nanḡo dii mi bilonḡo yunḡu-na, kuu si dii-yuɔ dei.»

23 Yesu saa seḡ sũnunḡu yuɔ. U *hãalãbiemba piẽ u caanḡ-nu ka cira: «Itie, ḡ sa bir cienḡ daayo-i i huonḡu-na wei? Nḡ saa da uḡ cenḡ ijieni-i u nyaanu-yie wei?»

24 Yesu wuɔ cira: «Diilonḡo puɔraa-mi *Isirahel-baamba yaa wulaa-i yonḡ, baa dii ḡaa tũlmba manḡ baala.»

25 Cienḡ daa wuɔ jo ji dũuna u yaanḡa-na aa naa cira: «Itie, jande suuye-mie!»

26 Yesu wuɔ cira: «Da ḡ bie bisãlmba niwuoni-i hã juoraamba baa-ni ku saa fa.»

27 Cienḡ wuɔ cira: «Itie, ḡ waanḡ ninsonḡo, ḡga ma sã juoronḡo tienḡ duɔ wuo niwuoni-i aa nimanḡ diire, juoronḡo wuo-ni ke?»

28 Uḡ waanḡ mafamma-i Yesu wuɔ cira: «Cienḡ nuɔ, ḡ haa ḡ nanḡa-i mie kelkel! Niḡ taaranḡ kumanḡ, Diilo ka hã-ni baa-ku.»

Terduonḡu fanḡu-na, bilonḡ wuɔ bi pãḡ da u fere.

Yesu siire jaamba bai

29 Yesu wuɔ ta terienḡu fanḡu-na a kã *Galile dalanḡa-na ka nyugũḡ tãnunḡu nanḡu-na tãena.

§ 15:21 Ku birii a saanu baa cerma; ni ma'i sã ma nyegãanḡ girekimma-na wuɔ «Tiir baa Sidõ mara». Nilẽinḡa fanḡa dii Fenisi huonḡ-na. * 15:22 Cienḡ daayo bĩncuɔmba taa ba hel Kanaa; ku kaalaaya girekimma-na. Ku pigãanḡ wuɔ ba saa waa *Yuifubaa.

³⁰ Nuɔŋ baa kũɔl ba-naa ta ba kã u wulaa baa ba jaamba-i: Cisɛduɔlbaa-ba waa, yiriemba waa, murgubaa-ba waa, bobobaa-ba waa a naara jaamba namba. Ba saa waa dɛi. Umanɔ duɔ jo baa u wuɔŋɔ, u jo ji jina-yuɔ Yesu caanɔŋu-na. Yesu wuɔ sire-bei hiere kpɛmmu!

³¹ Bobobaa-ba piiye, murgubaa-ba siire ta ba wuɔ, cisɛduɔlbaa-ba wuɔ fafamma, yiriemba yu-fienɔ puurii. Kuɔ ce nuɔmba-i gbɛɛ. Baa ta ba gbɛliɛŋ *Isirahel-baamba Diilonɔ-i.

Nuɔmba neifienɔ hãi wuyaa buruo niehãi yar-ba (Marke 8.1-10)

³² Yesuŋ waa dalanɔŋa-na, yiingu nanɔŋu-na, wuɔ bɪ u *hãalãbiemba-i a tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Nuɔŋ daaba hujarre ko-mi; ba yinni siei yaa dɛ-i baa-mi ba saa da bɪŋkũŋgu wuo. Da mi ce ba ta baa nyulmu-i, ku kaa nuɔl-ba hũmelle-na.»

³³ U hãalãbiemba yuu-yo wuɔ: «I ka da nii-wuoni-i hie hɪɛŋ daaku-na die hã nelpũŋ daaku da ku wuo ye?»

³⁴ Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ: «*Buruo u nie dii baa-na?»

Baa cira: «Buruo niehãi baa tetebiemba namba.»

³⁵ Yesu wuɔ gbɛ nuɔmba-i wuɔ ba tɪɛna hɪɛma-na

³⁶ aa naa biɛ buruo niehãi daayo-i baa tetebien daaba-i a jaal Diilonɔ-i aa naa bũlnu-nie hã u hãalãbiemba calnu-nie hã nuɔmba-i.

³⁷ Nuɔmba-i hiere baa wuo nie yar-ba. Baa gbura ni boini-i a dii segeyufien niehãi.

³⁸ Bamanɔ naa waa, ba gbãa yu nuɔmba neifienɔ hãi temma. Caamba nunɔŋu sɪ baa bisãlmba-i.

³⁹ Banɔ juɔ wuo tɪ, Yesu wuɔ ce ba bɔrɔ kũŋ ba cɪnniŋ aa fuɔ wuɔ kã ka biɛ beŋo tuɔ kã Magadã.

16

Yesu suɔraaya

(Marke 8.11-13; Like 12.54-56)

¹ Ku huonɔŋu-na, *Farisiɛbaa-ba namba-i baa *Sadusiɛbaa-ba namba siire kã Yesu wulaa wuɔ ba ka piiye cure-yuɔ. Baŋ kãa, baa cira: «Hãalãtie, ce himma namma i ne, mamaŋ pigãaŋ wuɔ ŋ juɔ Diilonɔŋ-jomma.»

² Yesu wuɔ cira: «Bãaŋ da ku ta ku suur huonɔŋu maŋ nuɔ-i, da na ne diilonɔŋo yaanga-i da-ka dãa, na cira: «Diilonɔŋo siɛ dãa, terienɔŋu ka fa.»

³ Aa da na sire cucuuyunɔŋu-na a da diilonɔŋo yaanga saa fa, na cira: «Diilonɔŋo ka dãa nyunɔŋo-i-na.» Na ciɛ niɛ ta na suɔ diilonɔŋo yammu-i na bɔrɔ-muɔ aa na sa suɔ mamaŋ ciɛŋ fiɛfiɛ-i-na ma yunɔŋu-i?

⁴ Fiɛfiɛ ku nuɔmba saa fa, ba jɛnaamba sa ku. Ba gbiɛ-ku dumaa wuɔ mi ce himma ba ne. Biŋkũŋu sa ce dii hã-na. *Yonasi maama ka saanu baa-na.»

Uŋ waan mafamma-i, wuɔ ta aa naa yaŋ-ba.

Yesu gbuɔya u hãalãbiemba-i

(Marke 8.14-21)

⁵ Yesubaa-baŋ taa terienɔŋu-na, baa kã ka biɛ beŋo ta ba karnu ba kã dalaŋga yiɛŋgu nanɔŋu-na. A ne da baŋ'a ba ta, ma saa tiɛnu u *hãalãbiemba biɛ *buruo.

⁶ Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Jande, bilaan na fɛrɛ *Farisiɛ ba siini-na baa *Sadusiɛ ba bi niini-na.»

⁷ U hãalãbienɔŋ baa donɔŋ ta ba piiye ba-naa nuɔ wuɔ: «Iŋ'a i saa biɛ buruo ku'i ciɛ u tuɔ piiye dɛ-i-na.»

⁸ Yesu wuɔ suɔ baŋ waŋ mamaŋ. Wuɔ cira: «Na saa haa na nanɔŋa-i miɛ ku haama. Na bilaa-ma niɛ

aa cira nan'a na saa biε buruo ku'i ciε mi ta mi piiye dε-i-na?

⁹ Na saa suɔ ku yaan̄ga-i yogo wεi? Nan calaanu buruo u ndii man̄ hã nuɔmba neifien̄a hãi nuɔsiba ndii ba wuo u yar-ba,* u maama karaanu-nei wεi? Aa nan̄ biyaa segeyufien̄a man̄ ta ku yiin̄gu-na, a maama karaanu-nei wεi?

¹⁰ A naara buruo niehãi man̄ nan̄ calaanu-yuɔ hã nuɔmba neifien̄a hãi ba wuo u yar-ba,† mafamma karaanu-nei wεi? A tiraa naara segeyufien̄a man̄ nan̄ biyaa-ya ta kufan̄gu yiin̄gu-na a maama karaanu-nei wεi?

¹¹ Naa naa gbẽ na suɔ wuɔ min̄ ciεra na bel na fεrε Farisiε ba siini-na baa Sadusiε ba niini-na, mi sa wan̄ bur-maama!»

¹² Terien̄gu fan̄gu-na, u hãalãbiemba suɔ suɔ wuɔ u saa cira ba bel ba fεrε siiniñ-kerreñ, n̄ga wuɔ ba bel ba fεrε Farisiε ba nelma'i nuɔ-i baa Sadusiε ba maama-na.

Yesu s̄inni yaa hani-i?

(Marke 8.27-30; Like 9.18-21)

¹³ Yesubaa baa kãa kunan̄gu-i Sesare man̄ Filipu wuon̄o-na. Yesu wuɔ ka yuu u *hãalãbiemba-i wuɔ: «Nuɔn̄ ba'a hai moloño-i *Moloñ-Bieño-i?»

¹⁴ U hãalãbien̄ baa cira: «Banamba ciεra nuɔnei *Nsãa-Batise-i; banan̄ ba'a nuɔnei *Eli-i; banan̄ ba'a *Seremi; banan̄ ba'a *Diilopɔpuɔrbilon̄o nan̄ nuɔ.»

¹⁵ Yesu wuɔ cira: «Aa namaa fuɔ, na'a hai moloñ muɔmei?»

* **16:9** Niεñ 14.15-21. † **16:10** Niεñ 15.32-38.

16 Simo-Pier wuɔ cira: «Diilon ɔn pãa nuŋgu-i aa saan *Konkortieno man, u yaa nuɔno-i. Cicɛlmantieno Bieno yaa nuɔno-i.»

17 Yesu wuɔ cira: «Pier, Nsãa biɛn nuɔ, nan yunɔu doɔaa, nin waan mamanan daama-i nan kusun-maama si, mi To man dorɔ-i-na, u yaa diyaa-ma n nuŋgu-na.»

18 Aa naa cira: «Pier, n yerre yunɔu yaa wuɔ tãmpelle. Mi tũnu-nie: Mi ka fu mi dũnggu-i tãmpelle fande yaa nuɔ-i. *Sitãni yufelle kuɔ, u sie gbãa ce-ku binɔkũnggu.»

19 Mi ka hã-ni *Diilon-nelle dienɔa-i: Da n ciina kuman hɛma-na bande-i-na, ba ka ciina ku binɔkũnggu-i dorɔ-i-na; da n bi sie kuman hɛma-na bande-i-na, ba ka bi sie ku binɔkũnggu-i dorɔ-i-na.»

20 Aa naa wan-ma kuola-mei baa-ba wuɔ ba baa yan ma hel wuɔ Diilon ɔn saan *Konkortieno man u yaa ufanɔ-i.

*Yesu kaal u mulɛma-i baa u haalabiemba-i
(Marke 8.31-9.1; Like 9.22-27)*

21 A don huɔnggu fanɔu-na, Yesu wuɔ don tuɔ piiye u pigãan u *haalabiemba-i wuɔ: «Da ku fie ce nie nie, fuɔ mi kã *Yerusalemu-i-na. Da mi kã, nelle binɔcũmba-i baa *Diilojigãntaamba yuntaamba-i a naara *ãnjĩnamma pigãataamba ka ce-mi sũlma aa ko-mi. Nga da ba ko-mi, mi ka ce yinni hãi yon hɛma-na, sielin-yiinɔu-i, mi ka sire hel jo.»

22 Un waan mafamma-i, Pier wuɔ bi-yo ba kã ba den ka tuɔ wan baa-yo wuɔ: «Itie, baa ta n piiye dumaa, ku saa fa. Diilo baa jo baa-ma, Diilo sie huɔ-ma ma ce.»

23 Yesu wuɔ ne-yo da fie aa naa cira: «*Sitãni, kã n halan mi caan-nu! N taara n guɔl mi gbeini-i wuɔ

niε? N̄ kusūŋ-maama-i Diilonŋ-maama s̄i, nelbilien-maama.»

²⁴ Ku huonŋu-na, Yesu wuɔ gbē u hāalābiemba-i wuɔ: «Uman̄ duɔ tuɔ taara u cu mi huonŋ-nu, kutienŋo saaya u c̄ina u fεrε, aa u bi saaya u siε mul̄εma-i baa kuliinŋu-i.

²⁵ Uman̄ duɔ tuɔ kaal baa u yunŋu yon, kutienŋo ka k̄osuon̄ u fεrε; ŋga uman̄ duɔ tuɔ k̄osuon̄ u fεrε m̄ei maama-na, kutienŋo ka da cicēlma man̄ sa t̄ien̄ dede-i.

²⁶ N̄eliεŋ nuɔ da ŋ da ŋ yufien̄-niini-i hiere mi-waanŋo-na aa ka caa, yun̄ haku-i dii-kuɔ? N̄eliεŋ nuɔ ŋ gbāa s̄āa ŋ yunŋu-i baa bige-i Diilonŋo wulaa?

²⁷ *Molon-Biεŋo ka jo baa u To f̄onŋũɔ-i baa u *d̄or̄p̄or̄puɔr̄biemba-i. Duɔ jo, u ka p̄ā nuɔmba-i ba maacemma sullu-i.

²⁸ Yaan̄ mi wan̄ ninsonŋo-i baa-na: Banamba dii na h̄olma-na bande-i-na, ba siε hi ku, ba ka da Molon-Biεŋo juɔ u f̄onŋōtes̄inn̄in̄-jomma-i.»

17

Yesu birii u den̄ birma

(Marke 9.2-13; Like 9.28-36)

¹ Yesun̄ waan̄ mafamma-i, yinni niediei ku huonŋu-na, wuɔ ce fuɔ baa Pier̄ baa Sake a naara Sake h̄aanŋo-i Nsāa, ba k̄ā ba den̄ ka nyugūŋ t̄ānujaataama nanŋo-na.

² Ba'a ba ne da Yesu birii u den̄ birma: U yaan̄ga caa dumaa ka fεrεŋ nuɔ ŋaa b̄aanŋu, u jon̄gorbaa-ba bir baapiel̄mba ta ba caa da muimui.

³ Ba'a ba tiraa ne da *Moisi-i baa *Eli-i ba caraaya-bei ta ba pīye baa Yesu-i.

4 Píer wuɔ gbě Yesu-i wuɔ: «Itie, i jomma faa bande-i-na de! Da ŋ siε, ŋ yan mi ce gbuganni siεi: ku diei nan kŋngu, ku diei Moisi kŋngu, aa ku diei kŋngu nanngu-i Eli kŋngu.»

5 Nelma saa ji tí u nunngu-na, nyaasinni nanni jo ji cinnu-bei. Ba'a ba ne da, molo piye ni huɔngana wuɔ: «Mi Biεŋo yaa daayo-i, u maama sa suɔ aa dɔlnu-miε. U yaa fiεŋ mi huɔngana-i. Taa na nu u nunngu-i!»

6 Moloŋ daa un piye, *hāalābiemba kūɔma pāŋ ta ma nyεŋ; baa dūuna hiere nisŋ ba yunni-i hīema-na.

7 Yesu wuɔ piε a wuɔra haa u nannga-i bei aa naa cira: «Baa na kāalā; siireŋ!»

8 Ba ciirii ba yunni-i ku yaa nuɔ-i, a da Yesu yaa u diei yon.

9 Baŋ juɔ ta ba hiire tānunngu-na, Yesu wuɔ wanma kuola-mei baa-ba wuɔ *Moloŋ-Biεŋ duɔ saa sire hel kuomba hɔlma-na, ba baa wan nel daama-i baa moloŋo.

10 U hāalābiεŋ baa cira: «Ma sí *ānjɪnamma pigāataamba ciεra wuɔ Eli yaa saaya u bir jo igēna aa Diiloŋ un pāa nunngu-i wuɔ u ka saan *Konkortieŋo maŋ, u suɔ jo kε?»*

11 Yesu wuɔ cira: «Ba saa kar coima, Eli naa saaya u jo ji migāan weima-i hiere,

12 ŋga mi tūnu-nei: Eli juɔ tí. Un juɔ, ba saa suɔ wuɔ u yaa-i, ba ce ba bāanngu-i yuɔ. Ba ka bi ce ba bāanngu-i Moloŋ-Biεŋo-na dumei.»

13 Terieŋgu faŋgu-na, u hāalābiemba suɔ suɔ wuɔ u gbě *Nsāa-Batisi yaa dumaanŋo-na.

* **17:10** Malaki (Malachie) 3.23

*Yesu duɔnya jina naacombiloŋo nanɔ-na
(Marke 9.14-29; Like 9.37-43)*

¹⁴ Baŋ hiiriye tɔnɔngu-na ka hi nuɔmba teriɔngu-i, naacolŋo nanɔ wuɔ piɛ ka dūuna Yesu yaaŋga-na aa naa cira:

¹⁵ «Itie, jande ce hujarre mi biɛŋo-na aa ŋ sire-yuɔ; kurmarɔŋo dii-yuɔ, ku si dii-yuɔ deɪ. Da ku sire-yuɔ de-i-na, kunie u cii suur dāamu-na, kunie u cii suur hūmma-na.

¹⁶ Mi juɔ baa-yo ŋ *hāalābiemba wulaa, ŋga u maama yaraa-ba.»

¹⁷ Yesu wuɔ cira: «Fieɪɪe ku nuɔŋ namaaŋo-i na sa hūu neliɛŋ maama, na saa fa! Na daa nie si mi ka tɪena baa-na gbula wei? Namaa ji hūu mei maama-i yaku-i?» Aa naa cira: «Juɔŋ baa naacombiloŋo-i bande.»

¹⁸ Baa jo baa naacombiloŋo-i. *Jina'i naa cie-yo dumaanɔ-na. Yesu wuɔ nuola jina-i wuɔ u cor u hel naacombiloŋo-na. Jina wuɔ bi hel. Naacombiloŋo wuɔ da u fɛɛɛ.

¹⁹ Jinaŋ hilaa, hāalābiemba piɛ ba kula a yuu Yesu-i wuɔ: «Bige-i cie mie i saa gbāa donya-yuɔ?»

²⁰ Yesu wuɔ cira: «Na saa haa na naŋga-i mie ku haama ku'i cie. Yaan mi wan ninsoŋo-i baa-na: Halle da na fie haa na niele-i mie yon, weima sie gbāa yar-na cemma: Na gbāa gbɛ tɔnuŋ daaku-i wuɔ ku sire kā dii daalei, aa ma bi ce.» [

²¹ Aa naa cira: «Jina daayo temma-i, da na saa dii sūngu aa cārā Diiloŋo-i na sie gbāa donya-yuɔ.»]

*Yesu tirii u kuliŋgu maama-i
(Marke 9.30-32; Like 9.43-45)*

²² Yiinŋgu nanɔngu-na, Yesu-i baa u *hāalābiemba waa ta ba wuɔra *Galile huɔŋga-na, Yesu wuɔ tuɔ

piiye baa-ba wuɔ: «Yiingu dii baa yiingu, ba ka bel *Molon-Bieno-i hã nuamba-i baa-yo

²³ ba ko-yo. Nga da ba ko-yo, u ka ce yinni hã yon hɛma-na, sielin-yiingu-i u ka sire hel jo.» U hãalãbiemba nuɔ mafamma-i ce nie? Baa gbuu pãn vãa ba yammu-i.

Nampo kũngu

²⁴ Ban kaa hi Kafarnamu-i, baman hũyãan *Diilodubuɔ nampo-i, baa piɛ yuu Pier wuɔ: «Na hãalãtieno pã Diilodubuɔ nampo-i wei?»

²⁵ Pier wuɔ cira: «U sa pã-yo wuɔ bige-i cie?»

Pierɲ juɔ jo ji tuɔ suur, Yesu wuɔ sien-yo cira: «Pier, nan wulaa haba-i pãan nampo-i ba hã fõngõtaamba-i hɛma-na bande-i-na? Ba bisãlmba'i pãan-yon waa nierraamba'i pãan-yon?»

²⁶ Pier wuɔ cira: «Nierraamba'i pãan-yon.»

Yesu wuɔ cira: «Kuu dii ɲaa ba bisãlmba nunɲu si dii nampo pãmma-na; dumɛi sɪ wei?»

²⁷ Nga, mi sa taara i guɔla Diilodubuɔ yaataamba hõmmu-i. Kã nuoraangu-na ɲ ka dii halle. Da ɲ ka bel teterieno man dielã-wuonɔ-i, ɲ gbaar u nunɲu-i, ɲ ka da warbelle nande, ɲ hiel-de ɲ ka pã mei nampo-i baa nan bi wuonɔ-i hiere; di ka gbẽ.»

18

Hai moloŋo-i nelbuɔ-i Diilon-nelle-na?

(Marke 9.33-37,42-48; Like 9.46-48; 17.1-2)

¹ Huɔngu fangu-na, Yesu *hãalãbien baa piɛ u caan-nu ka cira: «Itie, hai nelbuɔ-i *Diilon-nelle-na?»

² Yesu wuɔ bɪ bisãmbilonɔ nanɔ a ji yiera-yuɔ ba hõlma-na

³ aa naa cira: «Yaaŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Da ŋ da na saa bir ce bisāmbienŋ temma, na cεraa na suur Diilonŋ-nelle-na.

⁴ Umanŋ duo hiire u fεε a ce u fεε cεkūo bisāmbilonŋ daayo temma-i, kufanŋu tienŋo yaa nelbuo-i Diilonŋ-nelle-na.

⁵ Na saa da, umanŋ duo ne muoŋo-i aa bel bisāmbilonŋ daayo temma-i fafamma, kuu dii ŋaa u bilaa mεi fεε yaa-i.

⁶ «Bisāmbiamba manŋ haa ba nanŋa miε daaba-i hiere, umanŋ duo guol unanŋ gbeini bεi Diilonŋ-hūmelle-na, sūlma haraa kutienŋo-na! Kuo baa na to namelle u nuonŋu-na aa sε-yo dii-yo nuoraanŋ-nu u ciire, kuu naa buo-yuo.

⁷ «Sūlma haraa nelbiliemba-na; ba siε gbāa naa kuubabalaanŋu muncemmu-i, ŋga umanŋ duo dii u nanolŋo-i ku cemma-na, sūlma haraa kutienŋo-na.

⁸ «Da ŋ da ŋ nanŋa dii-ni kuubabalaanŋu cemma-na, siso ŋ gboluonŋu, kar-ku ŋ nanna dii daalei. Da ŋ suur Diilonŋ-nelle-na ba nanŋa diei, siso baa gboluonŋu diei, ku boyyaa ba ka caa-ni baa ŋ nammu-i mu hāi-i-na, siso baa ŋ gbeini-i ni hāi-i-na.

⁹ «Da ŋ da ŋ yufelle dii-ni kuubabalaanŋu cemma-na, hiel-de ŋ fara ŋ nanna dii daalei! Da ŋ suur Diilonŋ-nelle-na baa yufelle diei, ku boyyaa ba ka caa-ni baa ŋ yufienŋa-i a hāi-i-na.»

Diilonŋo sa siεya u bisalmba-i
(Like 15.3-7)

¹⁰ Ku huonŋu-na, Yesu wuo cira: «Niεŋ, taa na kāŋ bisālŋ daaba-i hiere, baa na yanŋ u diei. Mi

tūnu-nei: *Dɔrɔpɔpuɔrbiemba maŋ niɛyaŋ-bei, baa dii baa mi To-i dɔrɔ-i-na bāaŋgu-i baa isuɔŋgu-i. [

11 *Molon-Bieŋo juɔ duɔ ji taara bamaŋ baala a kor-ba.]»

12 Aa naa cira: «Namaa wulaa, tūimba komuɔŋa ndii da ba waa baa umaŋ, aa u diei balla-bei, kutieŋo sie yaŋ komuɔŋa naa baa cɪncieluo nennaa maŋ tiyāa ba ta ba wuora* aa kā ka taara u diei-wuon daayo-i wei?

13 Mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Duɔ ka da-yo, u huɔŋga ka gbuu fɛ. A ne da komuɔŋa naa baa cɪncieluo nennaa maŋ tiyāa ba saa balla, bafamba kūŋgu saa gbāa fɛ u huɔŋga-i fɛŋ daama temma-i.

14 Ku yaa ŋaa na To maŋ dɔrɔ-i-na u kūŋgu-i; u sa taara u diei balla bisāmbien daaba-na.»

Nelmaŋ saaya ma ta ma fiɛnu dumaa

15 Ku huɔŋgu-na, Yesu wuɔ cira: «ŋ natobiŋ duɔ cāl, kā u wulaa ŋ ka pigāaŋ-yo uŋ cālāa kusuɔŋ-nu; na hā-na-hāi. Duɔ hūu-ma wuɔ u cālāa, na cor baa na horre-i.

16 Duɔ saa hūu-ma, ŋ yaŋ-yo aa ŋ taara nelduɔŋo ŋ naara ŋ fɛɛ, sisɔ nuɔmba hāi na kā u wulaa na ka fiɛnu-mɛi ŋaa Diilon-nelmaŋ waan-ma dumaa wuɔ: «*Siɛrtaamba hāi sisɔ ba siei da ba da nelma maŋ nuɔ-i, ma ka fiɛnu.*»†

17 Duɔ saa ka hūu bafamba maama-i, kā ŋ ka hi Diilon-dūŋ-baamba-i baa-ma. Duɔ saa nu Diilon-dūŋ-baamba nuŋgu-i, baa tiraa ŋ ta ŋ kāŋ-yo na

* **18:12** Ma nyɛgāaŋ girekimma-na wuɔ: «Kutieŋo sie yaŋ komuɔŋa naa baa cɪncieluo nennaa maŋ tiyāa dii tānuŋgu-na.» Bafamba hɛma-i hiere tānni. † **18:16** Anjɪnamma tiyemman-sebe (Deutéronome) 19.15

horre-na; ta η kãŋ-yo baa *nieraamba sisɔ η ta η kãŋ-yo baa nelbabalaamba.‡

18 «Mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Da na ciina bɪŋkũŋgu bɪŋkũŋgu hɛma-na bande-i-na, ba ka ciina-kuɔ dɔrɔ-i-na. Da na bi siɛ bɪŋkũŋgu bɪŋkũŋgu hɛma-na bande-i-na, ba ka siɛ-ku dɔrɔ-i-na.

19 Aa mi tũnu-nei: Na hɔlma-na, bamaŋ da ba nunu ba-naa hɛma-na bande-i-na aa cãrã bɪŋkũŋgu mi To-i dɔrɔ-i-na u wulaa, u ka hã-ba baa ku bɪŋkũŋgu-i.

20 Na saa da, nuɔmba hãi sisɔ nuɔmba siɛi da ba tigiin ba-naa mɛi yerre-na, mi dii ba hɔlma-na.»

Diilonɔ taara i tiɛ ce jande i-naa nuɔ

21 Yesuŋ waan mafamma-i, Pier wuɔ piɛ yuu-yo wuɔ: «Itie, molon duɔ tuɔ cãl-mi aa mi ta mi waŋ ma ta ma ti, da ku ji hi niel hade-i mi saaya mi pɛ? Da ku ji hi niehãi wɛi?»

22 Yesu wuɔ cira: «Mi siɛ cira niehãi yon dɛ! Nga mi ka cira da ku hi komuɔŋa siɛi baa cɪncieluo a tir sɔmma niehãi.»

23 Aa naa cira: «Na saa da, *Diilonɔ-nellentesinni dii ŋaa nellentienɔ maŋ taaraayan duɔ yuu u cɛmiɛŋa-i u maacembiemba wulaa.

24 U ce ba ta ba bi-ba ba hã-yo u tuɔ yuu-ba. Ku juɔ hi unanɔ-i u cɛmelle waa gbɛgɛ-diele.§

25 U saa naa waa duɔ gbãa pã-de. Nellentienɔ cira: «Da ma waa dumaanɔ-na, suoraan-yon baa

‡ 18:17 Ma nyegãan girekimma-na wuɔ: «... ta η kãŋ-yo baa *nieraamba sisɔ *nampohũutaamba.» Bafamba taa ba kãŋ nieraamba-i baa nampohũutaamba-i nelbabalaamba. Nien Anfirnumma-na. § 18:24 Cɛmelle maŋ waa-yuɔ di gbãa pã gonguonaamba neifienɔ ndii a ka hi bien cɪncieluo a ndii a saa baa gbɛin nunɔŋ maŋ biɛ girekimma-na.

u ciero-i baa u bisalm̄ba-i a naara u nagān̄-niini-i hiere na suu u cēmelle-i.»

²⁶ «Naacolŋo kã ka dūuna nellentienŋo yaanŋa-na aa cira: ‹Jande, ne Diilonŋo-i aa ŋ fē ŋ huonŋa-i, mi ka gbān̄ kpelle suu-de.›

²⁷ Uŋ piye dumaanŋo-na, u hujarre ko nellentienŋo-i, u cira u yaŋ u baa tiraa u pã b̄n̄kūŋgu aa u sire u kã.

²⁸ «Maacembilonŋ daa u bi hilaa ku yaa nuo-i a suu baa u nabentienŋo nanŋo. Ba ce maacemma-i baa ba-naa. U cēmelle waa u nabentienŋo fanŋo-na. Di saa bi waa boi.* U pān̄ nyon̄ u nuhōen̄-na aa cira: ‹Jo baa mi gbein̄a-i!›

²⁹ U nabentienŋo dūuna u yaanŋa-na aa cira: ‹Jande, ne Diilonŋo-i aa ŋ fē ŋ huonŋa-i mi ka gbān̄ kpelle suu-de.›

³⁰ Naacolŋ wuo ma sa tī. Aa ce ba bel-o dii-yo kaso wuo duo saa suu cēm̄el daade-i u sa da hel.

³¹ Ku saa d̄olnu u nabaamba-i. Baa kã ka tūnu nellentienŋo-i baa-ma.

³² Nellentienŋ wuo ce ba bī u jo. Uŋ juo, nellentienŋ wuo cira: ‹Nelbabalan̄ nuo nan̄ temma-i daani-i, ma sī nan̄ cāarā-muo mei ce nan̄ yaŋ mei gbein̄a-i kε?›

³³ Ma miŋ cie hujarre-i nuo-na dumaa, nan̄ saa waa ŋ ce hujarre-i ŋ nabentienŋo-na dum̄ei wei?›

³⁴ U huonŋan̄ guolaaya baa-yo cor dumaanŋo-na, wuo pān̄ saan̄-yo u ka tuo ce p̄ortomma duo suu u cēmelle-i.»

* **18:28** Girekimma-na ba ciera u cēmelle waa «*deniebaa komuon̄a ndii». A ne da ba taa ba pã gon̄guonanŋo-i denie diei b̄aduon̄gu-na. A ce dumaanŋo-na caamba siei baa yinni c̄inciel maacemman̄-sullu'i waa-yuo.

³⁵ Yesuŋ waan mafamma-i, wuɔ cira: «Namaa da na saa bi ta na ce hujarre na-naa nuɔ, mi To manɗ dɔrɔ-i-na u bi ka ce-na dumɛi.»

19

Bige-i gbāa biɛna ɔnsorre-i? (Marke 10.1-12)

¹ Yesuŋ juɔ waŋ nel daama-i tɪ baa nuɔmba-i *Galile-i-na, wuɔ ta kā *Yude ka waa dii *Yurdɛ bomborma namma-na.

² Nuɔŋ baa sire kɔɔl ba-naa kā u wulaa baa ba jaamba-i. Wuɔ sire-bei hã-ba.

³ *Farisɛbaa-ba nan baa ta ba ne wuɔ sɪ ba ka gbāa piiye cure-yuɔ. Baa piɛ u caaŋ-nu a yuu-yo wuɔ: «A saa baa miɛ Diilonɗ-hūmelle-i, da ku dɔl-ninɗ ɗ gbāa nanna ɗ ciɛŋo-i wɛi?»

⁴ Yesu wuɔ cira: «Namaa saa kalaŋ mamanɗ nyɛgāaŋ Diilonɗ-nelma-na wɛi? Ma sɪ ma waanɗ Diilonɗ-nelma-na wuɔ Diilonɗ un'a u jɪna miwaanɗo-i *«u maa biɛŋo baa ciɛŋo»**

⁵ aa cira: *«A ce dumaanɗo-na bibiɛŋo ka yanɗ u bincuɔmba-i aa waa baa u ciɛŋo ba gbonu ce ku-uduɔŋgu.»†*

⁶ Da ba waa dumaanɗo-na, ba sa tiraa kāŋ-ba nuɔmba hãi, ba kāŋ-ba ŋaa nelduɔŋo. Teriɛŋgu faŋgu-na, Diilonɗ duɔ gbonu kumanɗ, nelbilo saa saaya u bɔrɔ-kuɔ.»

⁷ Farisɛbaa baa yuu-yo wuɔ: «Manɗ yeŋ du-maanɗo-na, bige-i ciɛ *Moisi wuɔ umanɗ duɔ nanna

* **19:4** Miwaanɗo jɪnammanɗ-sebe (Genèse) 1.27 † **19:5** Miwaanɗo jɪnammanɗ-sebe (Genèse) 2.24

u cieŋo-i u nyegēŋ sebe hã-yo a pigãaŋ wuɔ ba ãnsorre buɔra?»‡

⁸ Yesu wuɔ cira: «Diilonŋ uŋ taa u ma miwaanŋo-i u saa naa dii mafamma-i u huɔŋga-na, ŋga Moisi daa na tũnni sa nu, ku'i cie u hã-na hũmelle-i wuɔ na ta na nanna na caamba-i.

⁹ Ŋga mi tũnu-nei: Umanŋ cieŋo-i duɔ u sa ce beмба fuɔ aa u nanna-yuɔ aa jã unanŋo, kutienŋo saa wuɔ Diilonŋ-hũmelle; u cie *fuocesinni'i dumaanŋo-na.»

¹⁰ Uŋ waanŋ mafamma-i, u *hãalãbiemba cira: «Da kuɔ maa dii dumei, ba'a ŋ bie cieŋo-i tĩŋgu wei? Ŋ sa yanŋ aa tĩe serŋ nuɔ bɔlbɔl wei?»

¹¹ Yesu wuɔ cira: «Diilonŋ duɔ hã bamanŋ ku fõŋgũo-i ba'i gbãa hũu nel daama-i, da ma'i sĩ nuɔmba-i hiere ba maahũuma sĩ.

¹² Na saa da, banamba huɔŋ baa ba sersinni-i, banamba nelbiliemba'i diyaa-ba niε, banamba Diilonŋ-maama'i diyaa-ba niε. Umanŋ duɔ u ka gbãa hũu-ma u hũu-ma.»

*Yesu cãarã Diilonŋo-i hã bisãmbiembra namba
(Marke 10.13-16; Like 18.15-17)*

¹³ Ku huonŋu-na, baa jo baa bisãmbiembra namba-i Yesu wulaa wuɔ ji haa u nammu-i bei aa cãrã Diilonŋo-i hã-ba. *Hãalãbienŋ baa sire ta ba nuola bamanŋ juɔ baa-ba.

¹⁴ Yesu wuɔ cira: «Yaanŋ bisãlmba ta ba jo mi wulaa, baa na ta na cie-ba. Na saa da, bamanŋ dii bafamba temma-i, *Diilonŋ-nelle dii bafamba diele.»

¹⁵ Aa naa haa u nammu-i bei aa cãrã Diilonŋo-i hã-ba. Uŋ cie mafamma-i, wuɔ ta halanŋ terienŋu-na.

‡ 19:7 Anjĩnamma tiyemanŋ-sebe 24.1

Weiŋo naŋ maama
(*Marke 10.17-31; Like 18.18-30*)

¹⁶ Baŋ taa dumaanjo-na, naacolŋo naŋ wuɔ piɛ tuɔ yuu Yesu-i wuɔ: «Hāalātie, mi saaya mi ce ānfafaŋ hama-i da mi gbāa da cicēlma maŋ sa tŋeŋ dede-i?»

¹⁷ Yesu wuɔ cira: «Bige-i cie ŋ ta ŋ yuu-mi baa ānfafammaŋ-maama? Nelduɔŋo diei dii umaŋ faa; u yaa Diilonjo-i. Da ŋ ta ŋ taara ŋ da cicēlma maŋ sa tŋeŋ dede-i, ŋ saaya ŋ ta ŋ wuɔ uŋ'a i tie wuɔ hūmienja maŋ.»

¹⁸ Naacolŋ wuɔ cira: «A yaa haya-i?»

Yesu wuɔ cira: «*Baa ko neliɛŋo, baa ce *fuocesŋni, baa cuo, baa kar coima ŋ haa molo-na,*

¹⁹ *ta ŋ dii ŋ to-i baa ŋ nyu-i ba nunŋu-i, ta ŋ dɔl ŋ nanolŋo-i ŋaa niŋ dɔl ŋ fɛɛ duma.*»[§]

²⁰ Naacolŋ wuɔ cira: «Mafamma-i daama-i hiere mi cie-ma. Mi saaya mi tiraa ce hama-i naara?»

²¹ Yesu wuɔ cira: «Da ŋ ta ŋ taara ŋ gbuo-ma ma tuole-na hiere, kã ŋ ka suor ŋ nagãŋ-niini-i hiere aa ŋ cal gbeiŋa faŋa-i ŋ hã sūntamba baa-ya, ku yaa ŋ ka ce weiŋ nuɔ dɔrɔ-i-na; aa ŋ jo ŋ ji ta ŋ nyaanumiɛ.»

²² Naacolŋ daayo naa silaa waa weiŋo cor. Yesuŋ juɔ waŋ mafamma-i, wuɔ pãŋ vãa u yaanŋa-i aa naa ta.

²³ Yesu wuɔ tuɔ piiye baa u *hāalābiemba-i wuɔ: «Yaan mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Kumaŋ ka ce weiŋo duɔ gbāa suur *Diilon-nelle-na kuu dii kpelle.

§ 19:19 Helmaŋ-sebe (Exode) 20.12-16; Anjŋamma tiyemman-sebe (Deutéronome) 5.16-20; Buolmaŋ-sebe (Lévitique) 19.18

24 Na suyaa wuɔ kumaŋ ka ce nyɔgɔmɛ duɔ gbãa cor misɛnɛ-fuonɔgu-na kuu dii kpelle dɛ! Nga mi tũnu-nei: Kumaŋ ka ce weinɔ duɔ gbãa suur Diilon-nelle-na, kufanɔgu dii kpelle yaŋ.»

25 Uŋ waan mafamma-i, u hãalãbiemba hɔŋ muɔ gbuu cu da kullu! Baa ta ba piiye wuɔ: «Dumaanɔ-na, hai moloŋo-i ka gbãa suur Diilon-nelle-na?»

26 Yesu wuɔ ne-ba aa naa cira: «Nelbiliemba wu-laa ma siɛ gbãa ce, nɔga weima sa yar Diilonɔ-i.»

27 Terienɔgu fanɔgu-na, Pier wuɔ cira: «Itie, ne, miɛ man yaan i weima-i hiere aa tie nyaanu-niɛ i ka da bige-i kuɔ?»

28 Yesu wuɔ cira: «Yaan mi wan ninsoŋo-i baana: Bimbin da ni ji bir hiere niifelenni, *Moloŋ-Bienɔ ka tɛna u fɔŋgɔtesinni-na aa namaa naman nyaanun-miɛ cɔncieluo baa na hãi, na ka bi tɛna fɔŋgɔtesinni-na ta na fiɛlnu *Isirahel dũnni cɔncieluo ni hãi niini yun-maama-i.

29 Aa uman duɔ ta aa yaŋ u dumelle-i, u hãmba-i, u mɔlbaa-ba-i, u tũɔbaa-ba-i, u to-i, u nyu-i, u bisãlmba-i, u sonni-i mei maama-na, un taa aa yaŋ niman, u ka da ni temma sɔmma komuɔŋa ndii. Aa u ka tiraa da cicɛlma man sa tɛŋ dede-i.

30 Na saa da, baman taa yaanɔga fiɛfiɛ-i-na, ba bɔi ka bir waa huon-nu, aa baman dii huonɔgu-na fiɛfiɛ-i-na, ba bɔi ka ta yaanɔga.»

20

Suontienɔ nanɔ baa u maacenciraamba

1 Ku huonɔgu-na, Yesu wuɔ cira: «*Diilon-bãanɔgu dii nãa suontienɔ man siire naar taara maacenciraamba ba da ba ka guona u suonɔgu-na.

² Uŋ daa maacenciraamba-i ba waŋ ma saa wuɔ u pã-ba *deniebaa-ba* da-ba-diei bãduɔŋgu-na aa ce ba kã suɔŋgu-na.

³ «Bãaŋguŋ juɔ boŋ, u kã nellen-huɔŋga-na ka tiraa da banamba wuɔra ba biŋ ba sa ce biŋkũŋgu.

⁴ U gbẽ-ba wuɔ: «Kãaŋ mi suɔŋgu-na, mi ka pã-na, mi siɛ du-na.»

⁵ Bafaŋ baa bi ta kã.

«Bãaŋguŋ juɔ huol, u tiraa hel da banamba-i, u tiraa ce bafamba kã. Bãtaruŋgu-na, maaduɔma.

⁶ U juɔ tiraa hel bãaŋ-yufellen kãŋ suurma huɔŋgu-na, a tiraa da banamba-i, u yuu-ba wuɔ: «Bige-i cie na tiena naŋ bãaŋgu-i na saa ce biŋkũŋgu?»

⁷ «Baa cira: «I saa da maacemma ku'i cie.»

«Suontien wuɔ gbẽ-ba wuɔ: «Da ma waa du-maaŋo-na, kãaŋ mei suɔŋgu-na.»

⁸ «Bãaŋguŋ juɔ tĩ huɔŋgu-na, suontien wuɔ waŋ baa u suɔŋ-tayaana-i wuɔ: «Bĩ maacenciraamba-i ŋ pã-ba. N doŋ baa bamaŋ juɔ huɔŋgu'i nuɔ-i ŋ ka bãl baa diɛlã-baamba-i.»

⁹ Bamaŋ juɔ bãaŋguŋ kãŋ suurma-i huɔŋgu-na, ba bĩ bafamba jo, ji hã-ba deniebaa-ba da-ba-diei ba yunnin.

¹⁰ Kuŋ juɔ hi diɛlã-baamba-i, bafamba da niɛ sĩ ba ka da maar bamaŋ juɔ huɔŋgu-na; ba hã-ba kuuduɔŋgu yaa baa-ba; deniebaa-ba da-ba-diei.

¹¹ Baa sire ta ba waana baa suontien-o-i

¹² wuɔ: «Bamaŋ juɔ huɔŋgu-na ba saa da ce biŋkũŋgu aa bãaŋgu tĩ aa ŋ bel diilonjo-i pã-ba ku-

* **20:2** Ba taa ba pã gɔŋguonaŋo-i denie diei bãduɔŋgu-na.

uduɔŋgu baa miɛ maŋ juɔ dii cucuuyun-nu, bāaŋgu ye-ye naŋ bāaŋgu!»

¹³ «Suontien wuɔ gbɛ unanɔ-i wuɔ: «Mi jɛ, mi saa du-ni. Ma sɪ i naa saa-ma wuɔ dānambāaŋgu-na mi pā-ni denie u diei kɛ?»

¹⁴ N̄ gbeɪŋa'i si a nuŋgu-na wei? Biɛ-ya ŋ kā. Muɔmei ciɛra mi ka hā uman juɔ huonɔgu-na ku-uduɔŋgu baa uman juɔ yaanɔga-i, naŋ nuŋgu dii-kuɔ wei?

¹⁵ Mei gbeɪŋa-i, mi baa ce kumanɔ dɔlaanu-miɛ baa-ya wei? Sisɔ min ciɛ ānfafamma-i ma'i jaa-ni?»»

¹⁶ Yesun waan mafamma-i wuɔ cira: «Na saa da, baman dii huonɔgu-na, ba ka ta yaanɔga, aa baman dii yaanɔga-na, ba bir tɛ huon-nu.»

*Yesu tiraa tir u kuliŋgu maama-i
(Marke 10.32-34; Like 18.31-34)*

¹⁷ Yesun juɔ biɛ hūmelle-i tuɔ kā *Yerusalɛmu-i-na, wuɔ bi u *hāalābien cɪncieluo ba hāi baamba-i ba den a waŋ baa-ba wuɔ:

¹⁸ «Na daa in̄ kāŋ Yerusalɛmu-i-na kɛ. Diɛ kā, ba ka bel *Molon-Biɛŋo-i a hā *Diilojigāntaamba yun-taamba-i baa *ānjɪnamma pigāataamba-i baa-yo. Da ba hā-ba baa-yo, bafamba ka cira u saaya komma

¹⁹ aa bel-o hā *niɛraamba-i baa-yo ba nyɛ-yo sūlma aa muo-yo aa gbu-yo *daan-nu ko-yo. Nga da ba ko-yo, u ka ce yinni hāi yon̄ hɛma-na aa siɛlin̄-yiŋgu-i u ka sire hel jo.»

*Nelbuɔ saaya u ce u fɛɛ maacembilonɔ
(Marke 10.35-45; Like 22.25-27)*

²⁰ Ku huonḡu-na, Sebede ciēḡ wuḡ piē Yesu caaḡ-nu baa u bepuḡba-i ba hāi-i-na† ka dūuna duḡ cārā.

²¹ Yesu wuḡ yuu-yo wuḡ: «ḡ taara bige-i?»

Wuḡ cira: «Mi taara da ḡ ji da ḡ nellentesīnni-i, ḡ yaḡ mi bepuḡḡ daaba-i ba hāi-i-na unāḡo tīena ḡ nadiēḡa-na unāḡo-i ḡ nanyuḡḡu-na.»

²² Yesu wuḡ cira: «Na saa suḡ naḡ cārāḡ kumaḡ dē! Yaahuolo maḡ ka haa-miē, namaa ka siē u temma haa-nei wei?»

Bisālḡ daa baa cira: «Ūu, i ka siē u haa-yiē.»

²³ Yesu wuḡ cira: «Yaahuolo maḡ ka haa-miē, u ka haa-nei ninsoḡo, ḡga mēi siē gbāa pā nuḡḡu wuḡ melḡo'i ka tīena mi nadiēḡa-na aa melḡo'i ka tīena mi nanyuḡḡu-na. Mi To uḡ tigiḡḡ muntīenammu fammu-i tuḡ cie bamaḡ, ba yaa ka da-mu.»

²⁴ U *hāalābiēḡ cīnciel-baamba nambaḡ juḡ nu nel daama-i, ba hḡḡ muḡ pāḡ ḡuola baa ba hāi-baaḡ daaba-i.

²⁵ Yesu wuḡ bī-ba hiere a ji tuḡ piiye baa-ba wuḡ: «Na suyaa wuḡ fāamaambaa-ba ce hālmaḡḡu baa ba fāamaansīnni-i aa nelbōmbōmbaa-ba ta ba haa fōḡḡō-i nuḡmba-na.

²⁶ ḡga ku saa saaya ku waa dumaḡḡo-na namaa na wulaa. U maḡ duḡ tuḡ taara u ce nelbuḡ-i na hālma-na, kutiēḡo saaya u ce u fēre na maacem-bilonḡo,

²⁷ aa umaḡ duḡ tuḡ taara yaḡḡa-i, u saaya u ce u fēre na kōriēḡo.

²⁸ Na saa da, *Molon-Biēḡo juḡ jomma famma yaa-i hīema-na duḡ ji cāa nuḡmba-i, aa pā u fēre

† **20:20** Sebede bepuḡḡ daaba-i ba gbē Sake baa Nsāa. Niēḡ 4.2.

duo sãa nuamba bõi yunni, u saa jo ba da ba ji cãa-yo.»

*Yesu puurii yiriemba nan yufienja
(Marke 10.46-52; Like 18.35-43)*

²⁹ Bañ siire Yeriko-i-na, nelpũngu nan temma cu Yesu huon-nu.

³⁰ Yiriemba namba waa t̃ena hũmelle tũngu-na, baa tũnu-bei wuõ Yesu yaa curaañ. Ba waa ba hãi. Baa pãñ don ta ba piye da gbagaga wuõ: «Itie, *Davidi hãayẽlñ nuõ, jande ce hujarre yie!»

³¹ Nuõñ baa ta ba nuola-bei wuõ ba budii. Baa migãañ ta ba kaaslñ ba naara wuõ: «Itie, Davidi hãayẽlñ nuõ, jande ce hujarre yie!»

³² Yesu wuõ yiera aa naa yuu-ba wuõ: «Na taara mi ce bige-i hã-na?»

³³ Baa cira: «Itie, i taara ñ puur i yufienja-i.»

³⁴ Bañ piye dumaanõ-na, ba hujarre ko Yesu-i, wuõ wuõra yieya ba yufienja-i. Terduõngu fangu-na, aa pãñ puur. Añ puurii dumaanõ-na, baa cu u huon-nu.

21

*Yesu suurma-i Yerusalemu-i-na
(Marke 11.1-11; Like 19.29-40; Nsãa 12.12-19)*

¹ Yesubaa-bañ kaa piẽ *Yerusalemu-i, a saanu baa Betifage-i, dii *Olivi-tibinni-tãnungu hõlmana, Yesu wuõ wañ baa u *hãalãbiemba hãi wuõ:

² «Kãañ nelle mañ i yaañga-na daade-i, na ka da ba vaa kakũnciẽño nanõ baa u bilõño. Na fir-ba na jo baa-ba.

³ Umañ duo yuu-na, na cira: «Itienõ'i puõraa-ye.» Da na wañ mafamma-i, ba ka yañ na ta baa-ba.»

4 *Diilopɔpuɔrbilonɔ ŋɔŋ waanɔ mamanɔ ma'i sa ciɛŋ daama-i wei? Diilopɔpuɔrbilonɔ waanɔ-ma wuɔ:

5 «*Waanɔ baa *Sinyɔtaamba-i wuɔ:*

*Niɛŋ, na nellentienɔ'i juɔŋ daayo na wulaa,
uu dii hɛhinantienɔ.*

*U nyugɔanɔ tɛna kakɔnyun-na, baa kakumbilon-na.»**

6 Hɛalɛbienɔ baa kɛ ku yaa nuɔ-i, ka bi da-ma ŋaa Yesuŋ waanɔ-ma dumaa.

7 Baa jo baa kakumuɔ-i baa u bilonɔ-i. Baŋ juɔ baa-ba, baa hiel ba jonɔgorbaa-ba-i haa ba honni-na aa Yesu wuɔ nyugunɔ tɛna.

8 Nuɔmba manɔ waa hiere, baa bi hiel ba baamba-i ta ba fara-bei hɔmelle-na Yesu tuɔ wuɔ ba dɔrɔ. Banɔŋ baa kar fiɛlu ta ba jina.

9 Bamanɔ naa waa u yaanga-na baa u huonɔgu-na hiere, baa ta ba piiye da gbagaga wuɔ:

«*Davidi hɛayɛlnɔ temma si dii!

Itienɔ ŋɔ saanɔ umanɔ u jo, Diilo baa-yo!

Dɔrwuonɔ temma si dii!»†

10 Yesuŋ kɛa ka suur Yerusalemu-i-na, nelle-i hiere diɛ sire yiɛra di gbeiniŋ. Da ba cor kusuonɔ-nu, nuɔmba ta ba yuu wuɔ: «Hai molonɔ-i?»

11 Baa ta ba sie-ba wuɔ: «Yesu manɔ Diilopɔpuɔrbilonɔ yaa-i. U hilaa Nasareti, dii *Galile.»

*Yesu duɔnya torgociraamba-i Diilodubuɔ-i-na
(Marke 11.15-19; Like 19.45-48; Nsɛa 2.13-22)*

* 21:5 Sakari (Zacharie) 9.9. Nellentienɔ manɔ duɔ nyugunɔ kakumuɔ-i-na ku piganɔ wuɔ u hiiriye u fere. † 21:9 Gbeliemanɔ-nalɛanɔ (Psaume) 118.25-26

12 Yesuŋ kãa *Yerusalemu-i-na, wuɔ kã ka suur *Diilodubuɔ-i-na a donya niisuornintaamba-i baa niisãanintaamba-i hiere hiel-ba. Aa naa kã ka tiŋŋ gbeihortaamba taabalebaa-ba-i nanna, aa se bamaŋ suoraan nɔnsɔr ba huriimba-i ba titiɛŋa-i nanna.

13 Uŋ ciɛ mafamma-i, wuɔ cira: «Ma nyegãan Diilonŋ-nelma-na wuɔ: *«Ba ka ta ba bi mi dũŋgu-i Diilojaaldũŋgu»*‡, ma sinni niɛ namaa ce-ku cuo ba terienŋu?»

14 Yesuŋ suurii Diilodubuɔ-i-na, yiriemba namba-i baa cisɛduɔlbaa-ba namba kã u wulaa u ka sire-bei.

15 *Diilojigãntaamba yuntaamba-i baa *ãnjĩnamma pigãataambaŋ daa uŋ ceŋ gberɛ-weima-i, aa bisãlmba maŋ waa baa-yo ba ta ba piiye gbagaga Diilodubuɔ-i-na, ku saa dɔlnu-bei. Bisãlŋ daaba taa ba piiye wuɔ: «*Davidi hãayɛlŋo temma si dii.»

16 Diilojigãntaamba yuntaamba-i baa ãnjĩnamma pigãataaŋ baa ta ba piiye baa Yesu-i wuɔ: «ŋ nuɔ bisãlmbaŋ waŋ mamaŋ wei?»

Yesu wuɔ cira: «Mi nuɔ.» Aa naa cira: «Diilon-nelmaŋ piiye terienŋu maŋ nuɔ-i wuɔ: *«N ciɛ halle bisãlmba-i baa tontobaa-ba tuɔlnu nuɔnɛi»*§ namaa saa kalaŋ terienŋu faŋgu-i dede wei?»

17 Uŋ waan mafamma-i, wuɔ ta kã Betani aa naa yaŋ-ba. U kaa cɔ kusuɔŋ-nu'i.

*Yesu ciɛ yensãanŋu nanŋu kuol
(Marke 11.12-14,20-24)*

‡ 21:13 Isayi (Ésaïe) 56.7 § 21:16 Gbeliɛmaŋ-nalãanŋu (Psaume) 8.3

18 Ku cuo kaala-i-na, Yesu wuɔ sire cucuuyun̄gu-na tuɔ jo nellen̄-huɔŋga-na, a ne da nyulmu waa-yuɔ.

19 U juɔ hi hɔlma namma-i a da *yensãangu nan̄gu-i hūmelle tūŋgu-na. Wuɔ piɛ kã ka da fiɛgbãŋgbãŋlãndu. Wuɔ gbẽ yensãangu-i wuɔ: «Ma bãlãa nyun̄go, nan̄ cɛraa ŋ ji man̄ bien̄a!» Terduɔŋgu fan̄gu-na, yensãangu pãŋ kuol.

20 Kuɔ cu u *hãalãbiemba hɔmmu-i. Baa ta ba yuu-yo wuɔ: «Itie, ku ciɛ ceŋ hama-i aa yensãan̄ daaku kuol hɔdɔmma dumandɛ-i-na?»

21 Yesu wuɔ cira: «Yaan̄ mi wan̄ ninsoŋo-i baa-na: Da na saa ce na hɔmmu-i mu hãi, aa haa na nan̄ga-i miɛ, min̄ ciɛ kuman̄ daaku-i na gbãa ce ku temma. Halle na gbãa gbẽ tãnuŋ daaku-i wuɔ: «Juur ŋ halan̄ bande-i-na ŋ ka suur nuoraan̄gu-na», ŋ da ma bi ciɛ.

22 Da na cãrã bĩnkũŋgu bĩnkũŋgu Diilon̄o wulaa, aa haa na nan̄ga-i yuɔ, na ka da ku bĩnkũŋgu-i.»

*Hai hãa Yesu-i hūmelle-i u tuɔ ce u maacemma-i?
(Marke 11.27-33; Like 20.1-8)*

23 Yesuŋ juɔ ji hi, wuɔ suur *Diilodubuɔ-i-na don̄ tuɔ wan̄ Diilon̄-nelma-i baa nuɔmba-i. *Diilo-jigãntaamba yuntaamba-i baa nelle bĩncuɔŋ baa piɛ yuu-yo wuɔ: «Niŋ ceŋ kuman̄ daaku-i, hai moloŋo-i hãa-ni hūmelle-i ŋ ta ŋ ce-ku?»

24 Yesu wuɔ cira: «Muɔmi ka bi yuu-na baa nelma diei. Da na siɛ-mi, mi ka pigãan̄-na uman̄ hãa-mi hūmelle-i.

25 Hai moloŋo-i puɔraa Nsãa jo ji tuɔ *batsen̄ nuɔmba-i? Diilon̄o'i puɔraa-yo waa nelbiliemba'i puɔraa-yo?» Baa don̄ ta ba piiye ba-naa nuɔ wuɔ:

«Diɛ cira Diilonɔ'i puɔraa-yo, u ka cira: «Naŋ suyaa-ma dumaanɔ-na bige-i ciɛ na saa hũu u nelma-i?»

²⁶ Diɛ bi hɔr-ma cira: «Nelbiliemba'i puɔraa-yo», bamaŋ dii bande-i-na hierɛ ba suyaa wuɔ Nsãa waa *Diilopɔpuɔrbilonɔ, ba siɛ yan-ye.»

²⁷ Baa naa baa cira: «I saa suɔ umaŋ puɔraa-yo.»

Yesu wuɔ cira: «Muɔmi siɛ bi pigãan-na umaŋ hãa-mi hũmelle-i mi ta mi ce kumaŋ daaku-i.»

Bɛpuɔmba hãi maama

²⁸ Ku huonɔgu-na Yesu wuɔ cira: «Niɛŋ, naacolɔŋo naŋo waa baa bɛpuɔmba hãi. Yiinɔgu naŋgu-na, wuɔ ji gbɛ mɔlɔŋo-i wuɔ: «Sire ŋ kã suonɔgu-na.»

²⁹ «Naacombilonɔ wuɔ: «Mi siɛ kã.» Aa ji jɔguɔŋ aa ta kã.

³⁰ «Tuonɔ wuɔ kã ka ce maaduɔma baa hãanɔ-i. Hãanɔ wuɔ: «Baba, wɛima sɪ, mi ka kã. Aa u saa ji kã.»

³¹ Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ: «Ba hãi-i-na, hai molonɔ-i nuɔ tuonɔ nuŋgu-i?»

Baa cira: «Dĩelã-wuonɔ yaa-i.»

Yesu wuɔ cira: «Mi wanɔ ninsonɔ-i baa-na: *Nampohũutaamba-i baa saasorbaa-ba ka suur yaanɔga nɛi *Diilonɔ-nelle-na.

³² Na saa da, Nsãa juɔ ji pigãan-na hũmeviile-i na yagar na saa hũu u nelma-i, ŋga nampohũutaamba-i baa saasorbaa-ba hũyãa-ma. Mafamaŋ fiɛ ce na da-ma, ku saa jaŋ-na na nanna na cilɔbalaŋo-i aa hũu Nsãa nelma-i.»

Suontienɔ naŋo baa u maacemiemba

(Marke 12.1-12; Like 20.9-19)

³³ Ku huonɔgu-na, Yesu wuɔ cira: «Yaanɔ mi tiraa naŋ gbãnalãanɔgu naŋgu baa-na: Naacolɔŋo naŋo

diyaa *ɛɾɛsɛ̃-suonɔŋu aa kalla-kuɔ. Uŋ kalaaya-kuɔ, u hiŋ fuonɔŋu ba da ba ta ba kāmāl ɛɾɛsɛ̃-i aa ce felge ba ta ba nyugūŋ ba niya suonɔŋu-i. Uŋ ciɛ mafamma-i, u biɛ maacenciraamba jīna-kuɔ aa ta kã nelle.

³⁴ «ɛɾɛsɛ̃ŋ juɔ hi karma, u puɔɾ u maacembiemba siɛi maacenciraamba wulaa wuɔ ba ji hūu fuɔ yufelle-i ka hã-yo.

³⁵ Maacembiembanɔ juɔ, maacenciraamba bel diilonɔŋo-i a muo unanɔŋo-i aa ko ba hãi-baamba-i. Ba naanɔ unanɔŋo-i baa tãmpɛlɛ̃iŋa'i ko-yo.

³⁶ Suontienɔŋo tiraa puɔɾ maacembiemba namba. Bafamba maaraa diɛlã-baamba-i. Banɔ juɔ, maacenciraamba tiraa ce-ba ŋaa banɔ ciɛ diɛlã-baamba-i duma.

³⁷ Suontienɔŋo naa u puɔɾ u biɛŋo yaa wuɔ u jo u fɛɾɛ ba wulaa. U taa u ne wuɔ sī bɛpolŋ duɔ jo, ba ka kãŋ-yo.

³⁸ «Banɔ juɔ'a ba ne da bɛpolŋo-i, ba piiye baa banna wuɔ: «Ciiluwuotienɔŋo yaa juɔŋ daayo! Yaanɔ i ko-yo aa ciilunɔŋu ce miɛ kũŋgu!»

³⁹ Ba siire ku yaa nuɔ-i a bel naacombilonɔŋo-i hel baa-yo suonɔŋu-na ka ko-yo.»

⁴⁰ Yesu wuɔ cira: «Namaa wulaa, suontienɔŋo duɔ jo, u ka ce maacenciraanɔ daaba-i niɛ?»

⁴¹ Baa cira: «Kartaanɔ daaba-i! Duɔ jo, u ka ko-ba hiere aa hã banamba baa suonɔŋu-i. Bafamba ka ta ba hã-yo u yufelle-i ku huɔŋ-nu.»

⁴² Yesu wuɔ cira: «Na saa kalanɔ nel daama-i Diilonɔŋ-nelma-na wei? Ma nyɛgãanɔ wuɔ:

*«Dũmarãambanɔ ciinaana kpãŋkpara manɔ,
u yaa juɔ bella dũŋgu-i.*

Itienɔŋo yaa wuɔ ma ce dumaanɔŋo-na.

*Miε fuɔ ku ciε nerma i wulaa.)**

⁴³ «Ku'i ciε mi ta mi tūnu-nei miε: Ba ka hūu *Diilon-nelle-i na wulaa a hā *niεraamba man nuɔn Diilonɔ nuŋgu-i baa-de. [

⁴⁴ Nga miŋ waan kpāŋkpara man maama-i, uman duɔ par diire nan u fεε yuɔ, u ka kara u fεε; duɔ bi par nan uman, u ka putienu kutienɔ-i.]»

⁴⁵ Yesun naan gbāneini man daani-i, *Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa *Farisiεbaa baa pāŋ suɔ wuɔ u gbē ba yaa-i.

⁴⁶ Baa ta ba taara ba bel-o. Nga nuɔmba naa suɔ wuɔ *Diilopɔpuɔrbilonɔ, a ce dumaanɔ-na Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa Farisiεbaa-ba taa ba kālā-bei.

22

*Nellentienɔ nanɔ baa u jēnaamba
(Like 14.15-24)*

¹ Yesu wuɔ cor baa u gbāneini-i wuɔ:

² «*Diilon-nellentesinni dii nna nellentienɔ man jāan cienɔ duɔ hā u bienɔ aa bi nuɔmba bi.

³ Niiwuoniŋ-huɔŋgun juɔ hi, u puɔr u maacembiemba-i wuɔ ba ka wan baa nuɔmba jo. Maacembiemba kā, nuɔmba ka yagar wuɔ ba siε jo.

⁴ Nellentienɔ tiraa puɔr u maacembiemba namba ba wulaa wuɔ: «Kāan na ka wan baa-ba wuɔ mei ciεra mi hiyāa bi aa ko mi balyunni-i baa fombayaamba-i, kεε ba jo, niiwuoni biε ti.»

⁵ Pɔpuɔrbiemban kāa, nuɔmba saa gbuu suɔ dii wuɔ ba wan weiima, ba bɔrɔ hiere kā ba

* **21:42** Gbelieman-nalāanɔ (Psaume) 118.22-23

mujkãmmu: Banamba kã sonniŋ, banamba kã torguoŋ-nu.

⁶ Banamba bir waŋ aa bel nellentienjo maacembiemba-i muo-ba da dei aa ko-ba.

⁷ Nellentienjo huŋŋ kaa pãŋ guɔla. Wuɔ ce u sorosibaa-ba kã ka ko kutaamba-i aa caa ba nelle-i.

⁸ «Uŋ cie mafamma-i, wuɔ waŋ baa u maacembiemba-i wuɔ: «Niiwuoni bie ti, nga miŋ ŋa naa bi bamaŋ, ni saa naa waa bafamba niini.

⁹ Kãaŋ hũŋgbesenni-na, da na ka da nelienjo nelienjo, na ce u jo.»

¹⁰ Maacembiemba taa ku yaa nuɔ-i kã hũŋgbesenni-na ka bi nelbabalaamba-i baa nelfafaamba-i hiere ji dii nellentienjo dũngu yu.

¹¹ Nellentienjo suur wuɔ u ka ne-ba, kã ka da naacoljo naŋo diyaa jonjorgbãŋgbãlãŋo tãena, a ne da ba hãa-ba jonjorbaa ma yerrenj.

¹² Wuɔ yuu-yo wuɔ: «Mi jiɛ, naŋ cie nie suur bande-i baa jonjorgbãŋgbãlãŋo-i?» Naacoljo saa da weima waŋ.

¹³ Nellentienj wuɔ waŋ baa u maacembiemba-i wuɔ: «Bilaŋ naacolj daayo-i na vaa u nammu-i baa u gbeini-i aa na teten-yo na nanna-yuɔ fuorenj dii kukulma-na. Duɔ tãe dii terienju-na, kaaluŋgu sie gbuu waa dei.»»

¹⁴ Yesu wuɔ cira: «Na saa da, ba biɛ nuɔmba boi, ŋga baŋ fiɛlaa bamaŋ ba saa ciinu.»

Nampo saaya u pã hã jãmatigi-i wei?
(*Marke 12.13-17; Like 20.20-26*)

¹⁵ Yesuŋ piiye dumaŋo-na, *Farisiebbaa baa kã ka da ba-naa baŋ ka ce dumaa cure-yuɔ bel-o fuɔ ferenj nuŋ-ãndaanju-na.

16 Baŋ juo nunu ba-naa ti, baa puor ba *hāalābiemba-i u wulaa baa *Erōdi baamba namba. Baa kā ka gbē-yo wuo: «Hāalātie, i suyaa wuo ŋ waŋ ninsoŋo yaa-i; ŋ gbu ŋ pigāaŋ nuomba-i baa Diilon-ḥūmelle yaa kelkel, ŋ sa kāalā nelieŋo baa ŋ ninsoŋo-i, ŋ sa bi ce cielu.»

17 Aa naa yuu-yo wuo: «A saa baa miε ḥūmelle-i, ku saaya i tie pā nampo-i i hā *Oromε ba *jāmatigi-i wei?»

18 Yesu wuo suo ba kusūŋ-maama-i; wuo cira: «Huhurmantaan namaa temma-i daana-i, na taara na cure muomei wei?

19 Nan pāŋ nampo-i baa warbienja maŋ, hāa-min di diei mi ne.» Baa hā-yo warbelle nande.

20-21 Wuo hūu-de ne aa naa yuu-ba wuo: «Ba cie hai yuŋgu-i warbel daade-na?»

Baa cira: «Ba cie Oromε ba jāmatigi yuŋgu.»

Wuo yuu-ba wuo: «Ba nyεgāaŋ hai yerre-i die?»

Baa cira: «Ba nyεgāaŋ Oromε ba jāmatigi yerre.»

Yesu wuo gbē-ba wuo: «Kumaŋ da ku waa jāmatigi kūŋgu-i, pāaŋ-kuŋ na hā jāmatigi-i baa-ku, aa kumaŋ da ku bi waa Diilon-kūŋgu-i na bi pā-ku na hā Diilon-o-i baa-ku.»

22 Nel daama cu ba ḥōmmu-i, baa naa baa ta aa naa yaŋ-yo.

Kuomba siremmaŋ-kūŋgu-i

(Marke 12.18-27; Like 20.27-40)

23 *Sadusiεbaa-ba wulaa kuomba siε sire. Yinduŋgu faŋgu-na, banamba piε Yesu-i a yuu-yo wuo:

24 «Hāalātie, *Moisi ciɛra wuɔ umañ duɔ saa da bilonjo baa u ciɛŋo-i aa ku, u hāaŋo saaya u biɛ ciɛŋo-i a honj bilonjo hā kulonjo-i.*

25 A ne da i hɔlma-na, naacombiemba namba waa niehāi ba nyu wulaa. Mɔŋjo sire jā ciɛŋo, u saa da bilonjo baa-yo aa ku. Umanj cuu-yo u biɛ ciɛŋo-i

26 u saa da bilonjo baa-yo. Siɛliŋ-wuonjo-i maaduɔma. Ba ciɛ dumɛi ka ku gbuo hiere niehāi-i-na molo saa ji da bilonjo baa ciɛŋ daayo-i.

27 Ku huonjgu-na, ciɛ fuɔ fɛrɛ u suɔ tuɔ nyaanu-bei.

28 Ba hieronjo-na, banj diyaa-yo ba ciɛŋo cor, kuonj da ba ji sire yinjgu manj nuɔ-i, u ka ce hai wuonjo-i?»

29 Yesu wuɔ cira: «Na piera! Na saa suɔ Diilonj-nelma-i, aa na saa bi suɔ u himma-i.

30 Na saa da, kuonj da ba ji sire, cadiile siɛ ji waa, ba ka waa ŋaa *dɔrɔpɔrɔrbiemba.»

31 Aa naa cira: «Kumanj ŋaa kuomba siremmanj-kūŋgu-i, na saa kalanj Diilonj-nelma-i wei?

32 U ciɛra wuɔ: ‹*Abiramu Diilonjo yaa muɔŋo-i, *Isaki Diilonjo yaa muɔŋo-i, *Yakɔbu Diilonjo yaa muɔŋo-i.† Ku pigāanj wuɔ Diilonjo-i cicɛlmantaanj-wuonjo; bikuonj-wuonjo sɪ.»

33 Bamanj waa terienjgu-na nu nel daama-i maa gbuu suurnu-bei.

*Nelma manj dii yunju Diilonj-nelma-na
(Marke 12.28-34; Like 10.25-28)*

34 *Fariisɛbaa-banj juɔ nu-ma wuɔ Yesu piiye yar *Sadusɛbaa-ba-i, baa ne ba-naa kā u wulaa

* 22:24 Anjɪnamma tiyemmanj-sebɛ (Deutéronome) 25.5-6

† 22:32 Helmanj-sebɛ (Exode) 3.6

35 da ba ka piiye cure-yuɔ. *Anjɪnamma pigãatienjo nanjo waa ba hɔlma-na, wuɔ biε āndaangu-i wuɔ:

36 «Hãalãtie, Diilonj unj'a i tie wuɔ hũmienja manj, hade-i yunju?»

37 Yesu wuɔ cira: «*Nj saaya η dɔl Itienjo-i Diilonjo-i baa η huɔŋga-i hiere, baa η kusunju-i hiere, baa η anjɔguɔma-i hiere.*»‡

38 Hũmelle fande yaa yunju aa tiraa maar ananja-i hiere.

39 Hãalinj-diele manj nyaanu di-naa baa difande-i di yaa daade: «*Nj saaya η dɔl η nanoljo-i ηaa ninj dɔl η fεε duma.*»§

40 *Moisi hũmienja-i hiere a yunju dii hũmienj daaya'i nuɔ-i a hãi-i-na baa *Diilopɔpuɔrbiemba nelma-i hiere.»

Konjkortienjo bige-i baa Davidi-i?

(Marke 12.35-37; Like 20.41-44)

41 *Fariisebaa-banj tigiinj ba-naa dumaano-na, Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ:

42 «Namaa na'a Diilonj unj pãa nunju-i wuɔ u ka saanj *Konjkortienjo manj, u ka honj dũnj haku-i nuɔ-i?»

Baa cira: «*Davidi dũnj-nu, u ka waa *Davidi hãayɛlnjo.»

43 Yesu wuɔ cira: «A ma ce niε *Diilonj-Yalle ce Davidi bi-yo u Tienjo? Ma si Davidi fuɔ fεε ciεra wuɔ:

44 *Itienjo gbɛ mi Tienjo-i wuɔ:*

«Jo η ji tiena mi caanj-nu

‡ 22:37 Anjɪnamma tiyemmanj-sebe (Deutéronome) 6.5 § 22:39 Buolmanj-sebe (Lévitique) 19.18

aa η yan mi mal η bigāarāamba-i hā η ce η bāanḡu-i
bei.»*⁴⁵

⁴⁵ Diilonḡ uḡ pāa nuḡgu-i aa saanḡ Konḡkortienḡo maḡ,
Davidi fuo fere duo tuo bi-yo u Tienḡo, u ce nie aa ce
u hāayēlḡo yonḡ?»

⁴⁶ Uḡ piiye dumaanḡo-na, molo saa da nelma duo
sie-yo. A bāl dii yiḡḡu faḡḡu-na, ba saa ji tiraa da
holle yuu-yo baa nelma.

23

*Baa na suur ānjīnamma pigāataamba
kuuceḡḡu-na*

(Marke 12.38-39; Like 11.43,46; 20.45-46)

¹ Ku huonḡḡu-na, Yesu wuo waḡ baa nuomba-i baa
u *hāalābiemba-i wuo:

² «*Moisiḡ'a i tie wuo hūmienḡa maḡ, *ānjīnamma
pigāataamba-i baa *Fariisēbaa-ba yaa saaya ba ta
ba pigāanḡ nuomba-i a wuoḡsaanḡu-i.

³ A ce dumaanḡo-na, da ba waḡ mamaḡ baa-na,
na ce-ma; ḡga baa na suur bafamba kuuceḡḡu-na.
Baḡ waḡ mamaḡ ba sa ce-ma.

⁴ Da ba ce ba haa conḡorni-i hā nuomba ta ba
kpεkpelle aa yagar wuo ba sie kāyā-bei ba migāanḡ
tūu.

⁵ Ba ce ba weima-i hiere ba taara yerre baa-ma.
Na saa da, bafamba kuolbaa-ba* maar banamba
baamba-i. Aa baḡ naḡ kompammu maḡ, bafamba
muumu comienḡa dii pōmpor banamba waanḡa-na.

* **22:44** Gbelieman-nalāanḡu 110.1 * **23:5** *Yuifubaa-ba taa ba
ce Diilonḡ-nelma-i ba pūu kuolbaa baa-ma. Da ba'a ba jaal Di-
ilonḡo-i ba bie kuolbaa-ba famba-i a vaa-ba: unanḡo ba napuonḡ-na,
unanḡo ba yaadamma-na. Ba ce mafamma-i wuo Diilonḡ uḡ hāa-ba
*ānjīnamma maḡ, ma maama baa karaanu-bei.

6 Da ba kã kãlle maŋ nuɔ-i, sisɔ *Diilonelhãalãdũngu maŋ nuɔ-i, ba taara ba tiena yaan-na.

7 Aa da ba waa nuɔmba-na, ba taara ba ta ba piε ba jaal-ba aa ta ba bi-ba hãalãtaamba.

8 Jande, namaaŋo-i, baa na yaŋ ba ta ba bi-na hãalãtaan namaa. Namei baaduɔŋ namaa aa na hãalãtienjo dii u diei yoŋ.

9 Mi baa da na biε moloŋo hiεma-na wuɔ na to. Na To dii u diei yoŋ, u yaa dɔrɔ-i-na.

10 Na baa bi ce ba ta ba bi-na yuntaan namaa. Na yuntienjo dii u diei yoŋ, u yaa *Kirsa-i.

11 Uman na yunɣu-na, u saaya u ce u fεε na maacembiloŋo.

12 Na saa da, uman duɔ tuɔ tetɛŋ u fεε, ba ka hiire-yuɔ, ŋga uman duɔ tuɔ hiire u fεε, ba ka tetɛŋ-yo.»

*Sũlma haraa huhurmantaamba-na
(Marke 12.40; Like 11.39-52; 20.45-47)*

13 Yesuŋ waan mafamma-i wuɔ cira: «*Ånjĩnamma pigãataan namaaŋo-i baa *Farisĩεbaa namaaŋo-i, huhurmantaan namaa; sũlma haraa-nei! Na suu *Diilon-nelle hũmelle-i, namaa fεε-i na siε suur, bamaŋ taaraayan da ba suur na suu-de bei.

[
14 «Ånjĩnamma pigãataan namaaŋo-i baa Farisĩεbaa namaaŋo-i, huhurmantaan namaa; sũlma haraa-nei! Da na ce na bel diiloŋo-i a hũu bikulcaamba nagãŋ-niini-i a wuo-ni, aa da na'a na cãrã Diiloŋo-i, na cãrã-yuɔ da agaga wuɔ ba cira namaa faa. Kumaŋ ka haa-nei, ku ka balan cor.]

15 «Änjĩnamma pigãataaŋ namaaŋo-i baa Farisʼɛbaa namaaŋo-i, huhurmantaan namaa; sũlma haraa-nei! Da na ce na wuɔra gbuo terni-i hiere a taara nuɔmba-i dii-ba na hũmelle-na. Nga umaŋ duɔ gbãŋ suur tĩ, na bir-o na birma a ce u bir balan yaŋ namaa fɛɛɛ-i titirre.

16 «Namaa yirii aa bi cira na pigãaŋ banamba hũmelle. Sũlma haraa-nei! Na gbĩɛ-ku dumaa wuɔ moloŋ duɔ pã nuŋgu aa bĩ *Diilodubuɔ yerre-i, duɔ fiɛ'a u saa ji gbãa ce-ma, weiima sɪ. Nga umaŋ duɔ cira: «Muɔ baa sɛnɛ maŋ Diilodubuɔ-i-na mi ka ce daama-i.» Da ku fiɛ balan niɛ niɛ, u saaya u ce-ma.

17 Mimiɛl namaa temma-i daana-i! Na yunni kuu aa yaŋ-na. Diilodubuɔ-i baa sɛnɛ-i haku-i bɔyaa haku-i nuɔ-i? Sɛnɛ uŋ yeŋ Diilodubuɔ-i-na ku'i saa ce-yo Diiloŋ-wuoŋo wei?

18 «Da na bi ce na ta na piiye wuɔ moloŋ duɔ pã nuŋgu aa bĩ mumbuolmuŋ-terienɣu yerre-i, duɔ fiɛ'a u saa ji gbãa ce-ma, weiima sɪ, nga umaŋ duɔ cira: «Muɔ baa tãmmaŋ-kũŋgu maŋ mumbuolmuŋ-terienɣu dɔrɔ-i-na mi ka ce daama-i», da ku fiɛ gbãŋ niɛ niɛ, u saaya u ce-ma.

19 Mimiɛl namaa temma-i daana-i! Na yunni kuu aa yaŋ-na. Mumbuolmuŋ-terienɣu-i baa tãmmaŋ-kũŋgu-i haku-i bɔyaa haku-i nuɔ-i? Tãmmaŋ-kũŋguŋ yeŋ mumbuolmuŋ-terienɣu dɔrɔ-i-na, ku'i saa ce-ku Diiloŋ-kũŋgu wei?

20 «Umaŋ duɔ pã nuŋgu aa bĩ mumbuolmuŋ-terienɣu yerre-i, kuu dii ŋaa u bĩɛ baa nimaŋ dii ku dɔrɔ-i-na hiere.

21 Umaŋ duɔ pã nuŋgu aa bĩ Diilodubuɔ yerre-i, kuu dii ŋaa u bĩɛ baa ku tieno-i hiere.

22 Umanj duɔ pã nunju aa hiel u niele dɔrɔ-i-na, kuu dii ŋaa kutienɔ biɛ Diilonɔ yerre-i baa u muntienammu-i hiere.

23 «Ănjĩnamma pigãataaŋ namaaŋo-i baa Farisiefbaa namaaŋo-i, huhurmantaan namaa; sũlma haraa-nei! Da na ce na dii Diilonɔ *yufelle-i ka cor baa niifielu-i du sinni-na hiere, a ne da kumaŋ yunju *anjĩnamma-na na sa ce-ku: Na sa ce kumaŋ vii, na sie bi tiraa ce kumaŋ faa, na sa wuɔ Diilon-hũmelle-i. Naa naa saaya na yu nyɔlma baa ma yaa igẽna aa suɔ haa manamma-i ma dɔrɔ.

24 Namaa yirii aa bi cira na pigãaŋ banamba hũmelle. Da na ce na seŋ hũmma-i wuɔ na sa taara na nyɔŋ baa kilekilebaa, a ne da naŋ nyɔŋ baa nimaŋ ni saa baa nyɔgɔmɛbaa-ba-i.

25 «Ănjĩnamma pigãataaŋ namaaŋo-i baa Farisiefbaa namaaŋo-i, huhurmantaan namaa; sũlma haraa-nei! Naa dii ŋaa nelieŋo maŋ saaraa kalni honni-i aa yaŋ ni hɔmmu yu baa duganni. Da na ce na migãaŋ na kũɔma yaa da welewele aa yaŋ na hɔmmu yu baa cuosinni baa nenemuŋgu.

26 Mimiɛl namaa temma-i daana-i! Na yunni kuu aa yaŋ-na. Saaraaŋ kalni hɔmmu yaa igẽna, na ka da ni honni bi kuɔŋ.

27 «Ănjĩnamma pigãataaŋ namaaŋo-i baa Farisiefbaa namaaŋo-i, huhurmantaan namaa; sũlma haraa-nei! Naa dii ŋaa cĩncuɔŋa maŋ baŋ puu-ya baa pilammu a ta a ne da fafamma, a ne da a hɔmmu yuu baa kokonni baa hũlábabalaanju.

28 Ku yaa ŋaa namaa kũŋgu-i. Nuɔŋ da ba da-na, ba cira: «Bamaŋ wuɔyaan Diilon-hũmelle-i

*Yesu kũɔma siɛŋ baa Yerusalemutaamba-i
(Like 13.34-35)*

³⁷ Ku huonɔŋu-na, Yesu wuɔ cira: «E Yerusalemutaan namaa! Namei kuonɔŋ *Diilopɔpuɔrbiemba-i. Diilonɔŋ duɔ saanɔŋ umanɔŋ hã-na, na bel diilonɔŋ-i nanɔŋ kutienɔŋ-i baa tãmpɛlɛiŋa ko-yo. Mɛi cie ji gbɛ; mi na'a mi tigiinɔŋ-na ŋaa kũɔnanɔŋ unɔŋ tigiinɔŋ u biemba-i dumaa aa pũl-bei. Nɔŋa na saa hũu-ma.

³⁸ Kunɔŋ hii terienɔŋu manɔŋ fiɛfiɛ-i-na, Diilonɔŋo ka yanɔŋ na nelle-i hã-na.

³⁹ Aa mi tũnu-nei, da na saa ji ta na cira: «*Itienɔŋ unɔŋ saanɔŋ umanɔŋ u jo, Diilo baa-yo*»† na siɛ tiraa da mi yufelle.»

24

*Mamanɔŋ ka da nelbiliemba-i aa miwaanɔŋo suɔ duɔ
ti*

(Marke 13.1-13; Like 21.5-19)

¹ Yesunɔŋ juɔ hel *Diilodubuɔ-i-na tuɔ ta, u *hãalãbiemba kã u wulaa ka ta ba piiye baa-yo wuɔ u ne Diilodubuɔ-i kerɛ u mamma faa.

² Yesu wuɔ cira: «Yaanɔŋ mi wanɔŋ ninsonɔŋo-i baa-na: Nanɔŋ daa dũŋgu manɔŋ daaku-i, yiinɔŋu dii baa yiinɔŋu ku ka fara hiere hiɛma-na!»

³ Unɔŋ kaa hi *Olive-tibinni tãnunɔŋu-i, wuɔ tɛna. U hãalãbiemba piɛ kã u wulaa ba kula, a ka yuu-yo wuɔ: «Itie, ninɔŋ waanɔŋ nelma manɔŋ daama-i, ma ka ce yaku-i? Aa i ka ce niɛ suɔ ŋ jommanɔŋ-huonɔŋu-i baa miwaanɔŋo tĩmmanɔŋ-huonɔŋu-i?»

⁴ Yesu wuɔ cira: «Baa na yanɔŋ molonɔŋo ji pira-nei.

† 23:39 Gbeliemanɔŋ-nalãanɔŋu (Psaume) 118.26

⁵ Nuɔmba bɔi ka jo ji biɛ mi yerre-i ce-de ba diele. Umanɔ duɔ jo, u ka cira Diilonɔ unɔ saanɔ *Konkortienɔ manɔ, u yaa ufanɔ-i. Ba ka pira nuɔmba bɔi.

⁶ Na ka da bɛrru ce terni-na hiere. Nga da na ji ta na da-ma, baa na tie holle, mafamma saaya ma ce, nga miwaanɔ tɔmma'i siɛ pɔnɔ waa huɔnɔgu fanɔgu-na.

⁷ Nuɔmba kaa ta ba gɔnɔ siyaabaa siyaabaa, baa nilɛinɔ nilɛinɔ. Nyulmu kaa ta mu suur aa hiɛma kaa ta ma sagalla terni nanni-na.

⁸ Nifanni-i daani-i hiere hɔanɔ. Ku domma'i dumaanɔ-na.

⁹ «Ba kaa bel-na ce-na sɔlma aa ko-na. Ba ka bigɔanɔ-na nilɛinɔ-na hiere mɛi maama-na.

¹⁰ Huɔnɔgu fanɔgu-na, nuɔmba bɔi kaa nanna Diilonɔ-hɔmelle-i. Ba kaa hel ba-naa honniɔnɔ aa bigɔanɔ ba-naa.

¹¹ Nuɔmba bɔi ka jo ji ta ba tɔal nuɔmba-i wuɔ bafamba *Diilopɔpuɔrbiemba. Ba ka pira nuɔmba bɔi.

¹² Ambabalma kaa ta yaanɔga nuɔmba-na a ce ba bɔi siɛ tiraa ta ba ce nelnyulmu-i.

¹³ Nga umanɔ duɔ nyaar ka hi ku bɔlma-i, kutienɔ ka kor.

¹⁴ *Diilonɔ-bɔanɔgu *Neldɔdɔlma ka wuɔra wanɔ terni-na hiere nuɔmba-i nilɛinɔ-na hiere ba suɔ-ma aa fiɛfiɛ-i-na miwaanɔ tɔmma suɔ da ma hi.»

(Marke 13.14-23; Like 21.20-24)

¹⁵ «Nuɔni manɔ da nɔ kalanɔ terienɔ daaku-i, nɔ gbɔnɔ kpelle nɔ suɔ ku yunɔgu-i. Diilonɔ unɔ puɔraa Daniel wanɔ Terbiɛnatiɛnɔ manɔ maama-i,* da na ji da u juɔ ji tiɛna *Diilodubuɔ-i-na,

* 24:15 Daniel (Daniel) 9.27; 11.31; 12.11

16 bamaŋ da ba waa *Yude-i-na, ba ta ba gbar ba kã tãnniŋ.

17 Umanɗuɗo ji waa u dũŋgu dɔrɔ-i-na, u hiire u tuɗo gbar, u baa cira u suur biɛ biŋkũŋgu.

18 Umanɗuɗo ji waa suonɗ-ɗu, u baa cira u jo ciinɗ-ɗu ji biɛ waanɗ-joŋgoruo.

19 «Kusũntaamba-i baa biantaamba-i sũlma haraa-bei yinni fanni-na.

20 Taa na cãrã Diilonɗo-i ku baa ji ce waanɗ-huɗŋgu aa ku baa ji waa *yiɗɗenɗu.

21 Diilonɗu ŋ jĩena miwaanɗo-i ji hi baa nyuŋgo, yaahuolo manɗ temma-i saa da nelbiliemba-i, u'i ka da-ba yinni fanni-na. Aa yaahuolo daayo temma sa ji tiraa da-ba dede.

22 Kuɗo Diilonɗo saa naa hiel kunɗu yinɗ daani-na, molo naa saa kor. Nga u yufellenɗ hilaa bamaŋ nuɗo-i, u ka ne ba yaa-i aa parra yinɗ daani-i.

23-24 «Coikartaamba ka ta ba jo. Umanɗuɗo jo, u ka cira Diilonɗu ŋ saanɗ *Konɗkortienɗo manɗ, u yaa ufaŋo-i. Banaŋ ba'a bafamba *Diilopɔpuɔrbiemba. Ba ka ce nelma bɔi baa himma bɔi da ba gbãŋ pira halle Diilonɗo yufellenɗ hilaa bamaŋ nuɗo-i. A ce dumaanɗo-na, umanɗuɗo ji gbẽ-na wuɗo Diilonɗu ŋ saanɗ Konɗkortienɗo manɗ, uu dii bande, sisɔ uu dii daalei, baa na hũu-ma; u tãal-na.

25 Muɗo fuɗo, mei gbuɗya-nei jĩna.

26 «Terienɗu fanɗu-na, molonɗuɗo ji gbẽ-na wuɗo: <*Kirsã juɗo; uu dii hĩenɗu-na>, baa na kã; u tãal-na. Da ba bi gbẽ-na wuɗo: <Niɗenɗ, uu dii fuo bande>, ba tãal-na; baa na hũu-ma.

27 Diilonɗu ŋ nyiesĩŋ dumaa nuɗamba da-yo a donɗ bãpagũŋgu-na ka jũŋ bãsuurũŋgu-na, *Molonɗ-Bienɗ

duo jo, ba ka da-yo dumɛi.

²⁸ Biŋkūkuliin da ku waa kusuɔŋ-nu, kpaalbaa-ba tigiin kusuɔŋ-nu'i.»

(Marke 13.24-31; Like 21.25-33)

²⁹ «Yaahuolo daa duo tuɔ bāl, *bāaŋgu ka bir cure, ceɪŋo ka ce da bintuu. Mɔɛŋa ka par diire, aa bimbinni maŋ dii dɔrɔ-i-na hiere ni ka hel ni fonni-na.*[†]

³⁰ Huɔŋgu faŋgu'i nuɔ-i *Molon-Bieŋo dānyuɔ ka carra dɔrɔ-i-na. Duo carra, nuɔmba-i hiere hiɛma-na ba ka haa ba nammu-i ba yunniŋ ta ba gbu ba kaal. Da ba'a ba ne, ba ka da u hiire u jo baa duherru. Ba ka da u yuntesinni-i baa u bɔbɔima-i.

³¹ Huɔŋgu faŋgu-na, na ka da ba buu yerre maŋ bāmbāale diele-i. Da ba bu-de terienŋu maŋ nuɔ-i, u ka ce u *dɔrpɔpuɔrbiemba wuɔra terni-na hiere a tigiin u yufellen hilaa bamaŋ nuɔ-i ba waa terduɔŋ-nu.

³² «Na saa da *yensāaŋgu-i wei? Da na ji da ku caa fiɛlu-i huɔŋgu maŋ nuɔ-i, na bi suɔ kerre ifelle hii ti.

³³ Kuuduɔŋgu yaa-i, da na bi ji da mamaŋ daama duɔŋ ta ma ce huɔŋgu maŋ nuɔ-i, na saaya na suɔ wuɔ Molon-Bieŋo jomma piyaa.

³⁴ Yaan mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Nel daama ka ce hi fiɛfiɛ ku nuɔmba namba aa ba suɔ ku.

³⁵ Dɔrɔ-i baa hiɛma-i ni ka gbuo, ŋga mɛi nelma sa ji gbuo dede.»

(Marke 13.32-37; Like 17.26-30,34-36)

³⁶ «ŋga kumaŋ ŋaa yiinŋu faŋgu ferɛ-i, baa huɔŋgu-i, molo sa suɔ-ku. Halle *dɔrpɔpuɔrbiemba famba ferɛ-i dɔrɔ-i-na baa

[†] 24:29 Niɛŋ Isayi sebe-i-na (Ésaïe) 13.10 baa 34.4.

Bɛpɔlɔŋ fuɔ fɛrɛ-i ba sa suɔ-ku. U To yaa suyaan-kun u diei yon.

³⁷ Kumanɔ cie *Nowe b̄aangɔ-na, *Molon-Biɛŋ duɔ u bir jo, ku temma ka ce.

³⁸ Nowe b̄aangɔ-na, aa diilobuɔ suɔ duɔ d̄aa, nuɔmba naa gonya niiwuoni baa kolma baa cɛj̄alle a ji hi yiingu maŋ Noweŋ suurii begubuɔ-i-na.

³⁹ Ba saa suɔ wuɔ wɛima jo dii. Ba juɔ'a ba ne da diilopepetieŋo naŋo-i duɔŋ tuɔ d̄aa. H̄umma wuɔ-ba hiere kp̄ɛmmu!‡ Molon-Biɛŋ duɔ ji'a u jo, ku ka tugol nuɔmba-i dumɛi.

⁴⁰ Nuɔmba h̄ai gb̄aa waa ta ba guona, ba biɛ u diei ta, aa yan unanɔ-i.

⁴¹ Caamba h̄ai gb̄aa waa ta ba sɔrɔŋ, ba biɛ u diei ta, aa yan unanɔ-i.

⁴² Terieŋgu faŋgu-na, baa na gonya duɔf̄ummu, na saa suɔ na Tieŋo jomman-yiingu-i.

⁴³ Na saa da, da ŋ suɔ cuoyuo un ka suur-nie huɔŋgu maŋ nuɔ-i isuɔŋgu-na, ŋ ka t̄ena cie-yo, ŋ siɛ yan u ji kanu ŋ d̄uŋgu-i.

⁴⁴ Terieŋgu faŋgu-na, na saaya na tigiin na fɛrɛ. Nan'a na saa t̄ena baa-ma wuɔ Molon-Biɛŋo ka jo huɔŋgu maŋ nuɔ-i, u bi jo huɔŋgu faŋgu'i nuɔ-i.»

*Maacembiemba h̄ai maama
(Like 12.41-48)*

⁴⁵ «Da ŋ nu wuɔ maacembiŋo maŋ vii aa tuɔ c̄ɛ, u yaa umanɔ u yuntieŋo k̄aa nelle aa haa-yo u namaacembiemba namba yun-nu u tuɔ h̄a-ba niiwuoni-i fafamma.

⁴⁶ U yuntieŋ duɔ ka bir jo ji da u cie u maacemma-i fafamma, fuɔ yunɔu d̄ɔlaa.

‡ 24:39 Miwaanɔ j̄namman-sebɛ (Genɛsɛ) 6-7

⁴⁷ Mi wan ninsoŋo-i baa-na: Yuntienjo ka haa-yo u nagāŋ-niini yuŋ-nu hiere.

⁴⁸ Nga da ku waa maacembilobabalaŋo, u ka tuo jəguŋ wuə u yuntienjo sie jo fiεfiε,

⁴⁹ aa doŋ tuo muo u nabaamba-i, aa tīε tuo wuo aa tuo wuəra u nyŋ kolma baa konyərāamba.

⁵⁰ Uŋ'a u saa tīena baa yiŋgu maŋ maama-i, baa huŋgu maŋ maama-i, u yuntienjo jo huŋgu faŋgu'i nuə-i.

⁵¹ Duo jo ji da-yo dumaŋo-na, baŋ ka haa ku-maŋ huhurmantaamba-na, u ka haa ku yaa yuə. Kaaluŋgu sie gbuu waa dei.»

25

Nyonyuriimba naŋ maama

¹ Ku huŋgu-na, Yesu wuə naŋ gbānalāaŋ daaku-i baa-ba wuə: «*Diilon-nelle suurmaŋ-kūŋgu ka waa ŋaa biemba cīncieluo naŋ kūŋgu: Ba siire isuŋgu naŋgu-na a biε ba fiŋmbaa-ba-i wuə ba ka jārā dərbiεŋo.

² Ba hōlma-na, ba ndii cē aa ba ndii baamba namba sa cē.

³ Bamaŋ sa cāaŋ ba biyaa ba fiŋmbaa-ba-i aa ba saa biε namma bel ba naŋ-na.

⁴ Bamaŋ cāaŋ, bafamba biε ba baamba-i aa biε namma bel ba naŋ-na wuə ba sa suə weimaŋ maana.

⁵ Baŋ kāa, dərbiεŋo jomma ka ce pānna, ba kor duəfūŋ hiere.

⁶ «Isuəhollen juə hi, ba nu molo piye da gbagaga wuə: «Dərbiεŋo'i juəŋ daayo! Hilaŋ na jārā-yuə!»

⁷ Ba sire ku yaa nuə-i ba hieroŋo-i, ta ba migāaŋ ba fiŋmbaa-ba-i.

⁸ Bamaŋ saa bie namma-i, ba ta ba piiye baa bamaŋ biyaa wuɔ: ‹I namma tɛ, i fitimbaa-ba ce da ba dɪŋ; na sa hã-ye manamma wei?›

⁹ Bamaŋ biyaa namma-i ba cira: ‹Miɛ iŋ biyaa mamaŋ, ma siɛ gbɛ i calnu-mɛi. Kumaŋ boɣaa, kãaŋ na ka sãa manamma na jo.›

¹⁰ Ba sire ku yaa nuɔ-i da ba ka sãa. Baŋ taa, dɔrbiɛŋo jo. Ba ndii baamba suur baa-yo kãllen-dũngu-na aa ba gbonu-kuɔ.

¹¹ Daabaŋ kaa jo, ba jo ji ta ba muo dũngu-i wuɔ ba hɪl-ku ba suur.

¹² Dɔrbiɛŋo gbɛ-ba wuɔ: ‹Mi sa suɔ namaaŋo-i, mi siɛ fuo-ma nei!›»

¹³ Yesu wuɔ miɛl gbɛ u *hãalãbiemba-i wuɔ: ‹Terienɣu fanɣu-na, baa na gonya duɔfũmmu. Na sa suɔ *Molon-Bienɣo jommaŋ-yiinɣu ka feŋ bɪ u jommaŋ-huɔŋgu.›

*Ba sa biera japũngu hɪɛŋ-nu gbãŋgbãŋ
(Like 19.11-27)*

¹⁴ «*Diilon-nelle kũngu ka waa ŋaa naacolŋo maŋ wuɔ u kã nelle aa bɪ u maacembiemba-i a ji hã-ba u gbeinɣa-i.

¹⁵ U hãa unao-i tãmabaa-ba* ndii, aa hã unao-i ba hãi, aa hã siɛliŋ-wuonɣo-i u diei. U niɛ ba fãŋgɔbaa-baŋ hii ba ce mamaŋ aa hã-ba saanu baa ku yaa-i, aa ta.

¹⁶ U maŋ daa tãmabaa-ba ndii-i, u pãŋ kã ka don tuɔ bibirre u naŋga baa u waanɣa-i ji da u gbeinyunɣo temma.

¹⁷ U maŋ daa tãmabaa-ba hãi maaduoma; fuo-i a bi ji da u gbeinyunɣo temma.

* **25:15** Bafamba tãma diei gbãa pã gonɣuonao-i bien cɪncieluo baa a ndii.

18 Umanj daa u diei u bir yanj aa kã ka hĩn funḡgu fuo u wuonḡo-i.

19 «Ba yuntienḡ uḡ taa dumaanḡo-na, u kaa vaaya. Uḡ juḡ jo, u bĩ-ba ji tuḡ yuu-ba.

20 Uḡ ḡa naa hã umanj tãmabaa-ba ndii-i, u piε pigãanḡ-yo tãmabaa-ba ndii daayo-i aa cira: «Yuntie, niḡ ḡa naa hã-mi tãmabaa-ba ndii manḡ, mi tiraa da ba temma naara-bei; ba yaa daaba.»

21 «U yuntienḡo gbẽ-yo wuḡ: «Ku faa, maacembiloviiyonḡ nuḡ. Niḡ suyaa cekũḡ kũḡgu belma, mi ka hã-ni bãmbãale kũḡgu. Jo ḡ ji ta ḡ ce ḡ bãanḡu-i baa-mi.»

22 «Uḡ ḡa naa hã umanj tãmabaa-ba hãi, u piε aa cira: «Yuntie, niḡ ḡa naa hã-mi tãmabaa-ba hãi manḡ, mi daa ba hãi nanḡo naara-bei, ba yaa daaba.»

23 «U yuntienḡo gbẽ-yo wuḡ: «Ku faa, maacembiloviiyonḡ nuḡ. Niḡ suyaa cekũḡ kũḡgu belma, mi ka hã-ni bãmbãale kũḡgu. Jo ḡ ji ta ḡ ce ḡ bãanḡu-i baa-mi.»

24 «Uḡ ḡa naa hã umanj u diei, u piε aa cira: «Yuntie, mi suyaa miε nanḡ kũḡgu dii kpelle, nuḡ da ḡ saa kũ suonḡu manḡ, ḡ kar kufanḡu ðimma yaa-i; da ḡ saa duu ðimma manḡ, ḡ kar ma yaa-i.

25 Mei kãalãayã aa kã ka hĩn funḡgu fuo ḡ gbeinḡa-i, a yaa daaya.»

26 «U yuntienḡo gbẽ-yo wuḡ: «Maacembilobabalanḡ nuḡ nanḡ temma-i daani-i, yentienḡ nuḡni manḡ daani-i, nii naa suḡ wuḡ da mi saa kũ suonḡu manḡ, mi kar kufanḡu ðimma yaa-i; aa da mi saa duu ðimma manḡ, mi kar ma yaa-i,

27 bige-i ciε ḡ saa kã ka jĩna mi gbeinḡa-i gbeindũḡ-nu? Miḡ juḡ de-i-na mii naa saa jo ji da a huonaana mi hũu-ya wei?»

28 Aa naa cira: ‹Hũyãaŋ tãma maŋ u wulaa na hã umaŋ daa tãmabaa cĩncieluo-i baa-yo!

29 Umaŋ duo da, kunaŋgu ka naara u kũngu-i a ce ku yure baa-yo, nga umaŋ duo saa da, ceŋe kũngu maŋ dii baa-yo, ku hũu.

30 Aa maacembiloŋo faŋo-i daayo-i, u sie bi gbãa cii muonu caŋga, hielaŋ-yoŋ fuoreŋ dii kukulmana. Duo tĩe dii terieŋgu-na, kaaluŋgu sie gbuu waa dei.»

Da ŋ duu kumaŋ, ŋ ji kar ku yaa-i

31 Yesuŋ waan mafamma-i, wuo cira: «*Moloŋ-Bieŋ duo ji jo u fõŋgõtesinniŋ-jomma-i baa *dɔrɔpɔuɔrbiemba-i u ka tĩena u fõŋgõtesinni-na.

32 Nuomba-i nileiŋa-na hiere ba ka tigiŋ u yaaŋga-na u fiel nelfafaamba-i hiel-ba nelbabalaamba-na ŋaa añciinaŋ uŋ fiel tũlmba-i dumaa hiel-ba yermba-na

33 a jina tũlmba-i u nadien-na aa yermba-i u nanyuon-nu.

34 «Bamaŋ da ba ji waa u nadien-na ba yaa nelfafaamba-i; u ka gbẽ-ba wuo: ‹Juon, mi To cie baa namaaŋo-i. *Diilon-nelle migãaŋ dii miwaanjo jĩnammaŋ-huongu ta di cie-na, juon na ji ta na ce na bãaŋgu-i die.

35 Na saa da, nyulmu taa mu ko muo, na hã-mi niiwuoni mi wuo. Hũŋkuosĩni waa-mie, na hã-mi hũmma mi nyon. Mi kãa na wulaa, na hũu-ma mi har-nei.

36 Mi waa bebelle, na hã-mi nyarkpãtãnni mi cĩnnu mi kũma-i. Mi taa mi jaŋ, na kã ka ne-mi. Mi waa kaso-i-na, na kã ka jaal-mi.»

37 «Duɔ waŋ mafamma-i, nelfafaamba ka bir yuu-yo wuɔ: ‹Itie, i daa-ni nyulmu-na yaku-i aa i hã ŋ wuo? Yiiŋ haku-i nuɔ-i hũŋkuɔsɪnni waa-nie aa i hã-ni hũmma-i ŋ nyɔŋ?›

38 Yiiŋ haku-i ŋ juɔ i wulaa i hũu-ma ŋ har-yie? Aa yiiŋ haku-i i daa-ni bebelle i hã-ni nyarkpātānni-i ŋ cɪnnu ŋ kũɔma-i?

39 N̄ taa ŋ jaŋ yaku-i aa ŋ waa kaso-i-na yaku-i i kã ka ne-ni?›

40 «U ka gbẽ-ba wuɔ: ‹Yaan̄ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Nan̄ taa na ce-ma na hã mi baamba-i baa ba hãasɪmma-i, kuu dii ŋaa na taa na ce-ma na hã muɔmei.›

41 «Ku huon̄gu-na, u ka bir waŋ baa baman̄ dii u nanyuɔŋgu-na wuɔ: ‹Halaan̄ mi caan̄-nu, Diilon̄o gãan̄ baa namaa fuɔ! Dãŋgbɔguɔŋgu man̄ diyaa ta ku cie *Sitāni-i baa u pɔpuɔrbiemba-i, taa na kã ku yaa nuɔ-i!›

42 Na saa da, nyulmu taa mu ko-muɔ, na saa hã-mi niiwuoni mi wuo. Hũŋkuɔsɪnni waa-mie, na saa hã-mi hũmma mi nyɔŋ.

43 Mi kãa na wulaa, na saa hũu-ma mi har-nei. Mi waa bebelle, na saa hã-mi nyarkpātānni mi cɪnnu mi kũɔma-i. Mi taa mi jaŋ, na saa kã ka ne-mi. Mi waa kaso-i-na, na saa kã ka jaal-mi.›

44 «Duɔ waŋ mafamma-i, ba ka cira: ‹Itie, i daa nyulmu taa mu ko-ni yaku-i aa i yagar wuɔ i sie hã ŋ wuo? Yiiŋ haku-i nuɔ-i hũŋkuɔsɪnni-i waa-nie aa i balan̄-ni hũmma-i? Yiiŋ haku-i nuɔ-i ŋ juɔ i wulaa aa i saa hũu-ma ŋ har-yie? Aa yiiŋ haku-i nuɔ-i i daa-ni bebelle i saa hã-ni nyarkpātānni-i ŋ cɪnnu ŋ kũɔma-i? N̄ taa ŋ jaŋ yaku-i aa ŋ waa kaso-i-na yaku-i aa i saa kã ka ne-ni?›

45 «U ka gbě-ba wuɔ: ‹Yaŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Naŋ ŋa naa ta na yagar ma cemma da na hã mi baamba-i baa ba hãasimma-i, kuu dii ŋaa na taa na yagar da na ce-ma hã muɔmei.›

46 Terienŋu faŋgu-na, bafamba ka ta ba kã dãamuŋ-nellen aa nelfafaamba ta ba kã Diilonŋ-nellen.›

26

Ba saa Yesu belmaŋ-maama-i

(Marke 14.1-2; Like 22.1-2; Nsãa 11.47-53)

¹ Yesuŋ juɔ waŋ nel daama-i hierɛ tɪ, wuɔ waŋ baa u *hãalãbiemba-i wuɔ:

² «Ma sɪ na suyaa wuɔ yinni hãi tɪyãa aa *kɔrsɪnni tɪmmaŋ-ponsaŋgu da ku hi kɛ? Da ku hi, ba ka bel *Molon-Bienŋo-i a hã ba gbu-yo *daaŋ-nu ko-yo.»

³ Yibienja faŋa-na, *Diiløjigãntaamba yuntaamba-i baa nelle bɪncuɔŋ baa tigiin banna *Diiløjigãntaamba yuntienŋo dumelle-na, ba taa ba bɪ-yo Kayifu,

⁴ a saa-ma baŋ ka ce dumaa bel Yesu-i ko-yo.

⁵ Ba taa ba piiye wuɔ: «I saa saaya i bel-o ponsaŋgu yinni-na ni ma'i sɪ ku ka du.»

Cienŋo naŋo kũna natikolo-hũmma Yesu yunŋu-na *(Marke 14.3-9; Nsãa 12.1-8)*

⁶ Huoŋgu faŋgu-na, Yesu waa Betani, *jardãaman waa Simɔ maŋ nuɔ-i u dumelle-na.

⁷ Cienŋo naŋ wuɔ kã u wulaa baa sukpekpelluŋ-natikolo naŋo *alabati-kamoelen. Yesubaa-ba waa ta ba wuo niiwuoni. Wuɔ kã ka kũna-yuɔ Yesu yunŋu-na.

8 *Hāalābiembanj daa kufanġu-i, ba hōmmu gbuu pāŋ guōla. Baa ta ba piiye wuō: «Bige-i cie u biēna natikolofēfein daayo-i?»

9 Uu naa gbāa suor-o a da gbeibuō a calnu hā sūntaamba-i do!»

10 Yesu wuō suō baa-ba; wuō cira: «Bige-i cie na ta na piiye na guōla cieŋo huōŋga-i? Uŋ cie kuman miē daaku-i, ku faa.

11 Na saa da, sūntaamba dii baa-na bāanġu-i baa isuōŋgu-i, ŋga muōmi siē tēna baa-na gbula.

12 U kūōna natikolo daayo-i miē tuō cie mi kuliin-yiŋgu yaa-i.

13 Mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: *Neldōdōl daama da ma waŋ terienġu terienġu hēma-na bande-i-na, cieŋ daa uŋ cie mamanġ daama-i, ma ka bi waŋ nuōmba suō-ma.»

*Yuda suoraa Yesu-i
(Marke 14.10-11; Like 22.3-6)*

14 Ku huōŋgu-na, Yesu *hāalābienġ cīncieluo ba hāi baamba-na, ban bīŋ umaŋ *Yuda-Isikaro-i, fuō wuō sire kā *Diilojigāntaamba yuntaamba wulaa

15 ka yuu-ba wuō: «Da mi kāyā-nei na bel Yesu-i, na ka hā-mi bige-i?» Baa kāŋ bafamba warbien komorre baa cīncieluo a hā-yo.

16 A doŋ huōŋgu fanġu-na, Yuda wuō doŋ tuō ne uŋ ka ce dumaa ba bel Yesu-i.

*Kōrsīnni tīmmanġ-ponsaanġu tigiima-i
(Marke 14.12-16; Like 22.7-13)*

17 *Baŋ'a ba sa dii siini-i *buruo maŋ nuō-i u ponsaanġu yidielāŋgu-na, Yesu *hāalābiemba yuu-yo wuō: «Itie, ŋ taara i ce *kōrsīnni tīmmanġ-ponsaanġu niwuoni-i hie a hā-ni?»

18 Yesu wuɔ cira: «Kãan nellen-huɔŋga-na mɛɔn daayo wulaa, na ka wan baa-yo wuɔ: «Hãalãtien wuɔ ku hii u wulaa tɪ, u ka ce kɔrsɪnni tɪmman-ponsaanɣu-i nan terien-nu'i baa u hãalãbiemba-i.»»

19 Hãalãbiemba ta kã nellen-huɔŋga-na ŋaa Yesuŋ bi waan-ma dumaa ka ce kɔrsɪnni tɪmman-ponsaanɣu niiwuoni-i.

*Kɔrsɪnni tɪmman-ponsaanɣu niiwuoni wuoma-i
(Marke 14.17-21; Like 22.14; Nsãa 13.21-30)*

20 Bãanɣuŋ juɔ suur huɔŋgu man nuɔ-i, Yesu-i baa u *hãalãbien cɪncieluo ba hãi baamba kã ka tɪɛna ta ba wuo niiwuoni-i.

21 Yesu wuɔ wan baa-ba wuɔ: «Yaan mi wan ninsoŋo-i baa-na: Na hɔɔma-na unaa ka hel mi huon-nu.»

22 Ba yammu pãŋ vãa hiere; baa don ta ba yuuyo, wulawula wuɔ: «Itie, muɔmɛi wei?»

23 Yesu wuɔ cira: «Uman wuyaan baa-mi kaladuɔŋgu-na u yaa ka hel mi huon-nu.

24 *Molon-Bienɔ ka ku ŋaa man nyegãan Diilon-nelma-na dumaa; ŋga uman ka hã-ba baa-yo ba ko-yo, sũlma haraa-yuɔ! Bɔɔbɔɔl uu naa baa hon.»

25 *Yuda wuɔ suuye u yufien-a-i aa naa cira: «Hãalãtie, muɔmɛi wei?»

Yesu wuɔ cira: «ŋ suɔ-ma ŋ yan muɔ.»

(Marke 14.22-25; Like 22.15-20; Kor. dɪ. 11.23-25)

26 Ban waa ta ba wuo niiwuoni-i, wuɔ bie *buruo aa jaal Diilonɔ-i aa bũlnu-yuɔ hã u hãalãbiemba-i aa cira: «Hũyãan mi kũɔma yaa-i daama na wuo.»

27 Ku huonɣu-na, wuɔ bie duvɛŋo ciin-na, aa jaal Diilonɔ-i aa hã-ba baa-yo aa cira: «Nyuan hiere,

28 mi tãmma yaa-i, *tobisinniŋ-tãmma yaa-i. Ma ka kũnna pir nuɔmba bɔi ãmbabalma.

29 Mi tũnu-nei: Da ma hel fiɛfiɛ-i-na, ni mi To nellenj sɪ, mi siɛ tiraa nyɔŋ duvɛŋɔ baa-na.»

30 Ku huɔŋgu-na, baa hãl neini gbɛliɛŋ Diiloŋɔ-i aa sire ta ba kã *Olivi-tibinni-tãnungu-na.

Yesu gboya Pier wuɔ u ka cɪna-yuɔ

(Marke 14.27-31; Like 22.31-34; Nsãa 13.36-38)

31 Baŋ kãŋ hũmelle-na, Yesu wuɔ gbɛ u *hãalãbiemba-i wuɔ: «Mamaŋ nyegãaŋ Diiloŋ-nelma-na wuɔ:

⟨Mi ka ko ãncɪnaŋɔ-i

aa yaŋ tũlmba pisállã hiere⟩*

ma yaa ka da-mi isuɔŋ daaku-na. Na ka nanna-miɛ na hieroŋɔ-i hiere.

32 Nga da mi sire, mi ka kã ka cie-na *Galile-i-na.»

33 Pier wuɔ cira: «Banaŋ da ba fiɛ nanna-niɛ hiere, muɔ fuɔ, mi cɛraa mi nanna-niɛ gbula.»

34 Yesu wuɔ cira: «Pier, mi waŋ ninsoŋɔ-i baa-ni: Isuɔŋ daaku-na, kɔhɔldɪɛlãŋɔ siɛ hi bu, ŋ ka cɪna-miɛ da i siɛi wuɔ naŋ sa suɔ-mi.»

35 Pier wuɔ dii u naŋga-i dãamu-na wuɔ da ba fiɛ'a ba ka ko-ba ba hãi-i-na, fuɔ cɛraa u cira u sa suɔ-yo. Hãalãbiemba namba-i hiere baa bi waŋ maaduɔma.

Yesubaa-ba hii Getisemane

(Marke 14.32-42; Like 22.39-46; Nsãa 18.1)

36 Yesubaa-ba kaa hi terienjgu naŋgu-i ba bi-ku Getisemane. Yesu wuɔ gbɛ u *hãalãbiemba-i wuɔ: «Tĩɛnaanaŋ bande aa mi kã dii daalei ka cãrã Diiloŋɔ-i aa bir jo.»

* 26:31 Sakari (Zacharie) 13.7

37 Aa naa kã baa Piεr baa Sebede bepuamba-i ba hãi-i-na.† Uη kãa terienḡu-na, u huonḡa donḡ ta ka guola aa korma tiraa ta ma da-yo.

38 Wuo gbē-ba wuo: «Mi huonḡa si dii huonḡa, t̄enaananḡ bande-i-na na cie-mi; baa na duofũḡ.»

39 Aa kã yaanḡ-na celle ka dũuna nis̄ḡ u yunḡu-i h̄ema-na aa cira: «Baba, da η'a η ka gbãa, hiel-muo yaahuolo daayo-na. Nga baa cira η fer-muo, ce-ma niḡ taaranḡ ma ce dumaa.»

40 Ku huonḡu-na, wuo bir jo u hãalãbiemba siei baanḡ daaba wulaa, a jo ji da ba kuraa duofũḡ. Wuo piḡ-ba aa naa tuo piye baa Piεr wuo: «Halle na saa gbãa t̄ena da huonḡu celle baa-mi!

41 Baa na duofũḡ, taa na cãrã Diilonḡo-i weima baa gbãa tãal-na dii-na kuubabalaanḡu cemma-na. Anfafamma cemmanḡ-maama dii nelbilonḡo huonḡa-na, nga ku f̄onḡũo yaa si dii-yuo.»

42 Uη waanḡ mafamma-i, wuo bir ta ka cãrã Diilonḡo-i. Uη waanḡ mamanḡ gboluonḡu fanḡu-na, u ciera: «Baba, da kuo yaahuolo daayo saaya u da-mi, weima s̄i, ma ce niḡ taaranḡ ma ce dumaa.»

43 Aa naa bir jo u hãalãbiemba wulaa jo ji da duofũmmu kuure-bei.

44 Wuo bir ta ka tiraa cãrã Diilonḡo-i baa andaduonḡ daaku yaa-i. Ku ce i siei.

45 Uη juo kufanḡu-i, wuo jo ji gbē u hãalãbiemba-i wuo: «Na saa ye dumaa duofũmmu-na wei? Ku piyaa. Ba ka hã ãmbabalmanciraamba-i baa *Molon-Bienḡo-i.

46 Siirenḡ i ta! Umanḡ ka hã-ba baa-mi u'i juonḡ daayo, u saa maal!»

† 26:37 Sebede bepuonḡ daaba-i ba gbē Sake baa Nsãa. Nieḡ 4.2.

*Yesu belma hii**(Marke 14.43-50; Like 22.47-53; Nsaa 18.2-12)*

⁴⁷ Nelma saa tɪ Yesu nuŋgu-na; ba'a ba ne da ban bɪŋ uman *Yuda-i u *hāalābien cɪncieluo ba hāi baamba-na, u juo ji tuo yiera baa nelpūngu nanɠu u huonɠu-na. Banamba waa baa jigāmmu, banamba bōɛŋa. *Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa nelle bɪncuamba yaa puɔraa-ba.

⁴⁸ A ne da ban'a ba jo, Yuda naa gboya-bei wuo: «Da mi ka pūrā uman da mi jaal-o, u yaa-i; na bel-o.»

⁴⁹ Ban kaa ka hi, Yuda wuo pāŋ piɛ Yesu caan-nu aa cira: «Hāalātie, jaaluŋgu yaa-i!» Aa kaa ka pūrā-yuo.

⁵⁰ Yesu wuo cira: «Mi jɪɛ, niŋ juo maman nuo-i ce-ma.»

Baman juo baa Yuda-i baa pāŋ piɛ bel Yesu-i.

⁵¹ Baman waa baa Yesu-i, unan wuo fa u jigānga-i hiel-ka a jafūŋ *Diilojigāntaamba yun-tieno maacembilono tūŋgu-i a kar-ku.

⁵² Yesu wuo cira: «Dii ŋ jigānga-i ka foguonɠu-na. Ŋ saa da, uman duo tuo ce berru-i baa jigānga, jigānga'i ji wuyaan-yon.

⁵³ Ŋ daa nie sɪ mi sie gbāa muo mi natiɛŋa mi To-i-na wei? Aa da ŋ bi da mi muyaa mi natiɛŋa yuo, hoi huonɠu-i baa huonɠu-i, un ka saan *dɔrpɔpuɔrbiemba man ba ji kāyā-mie, ba ka cor pūnni cɪncieluo baa ni hāi.

⁵⁴ Nga da ba jo, maman nyegāan Diilon-nelma-na ma ka ce nie aa gbāa ce? Diilon wuo ma ce de'i nuo-i.»

⁵⁵ Aa naa wan baa nuamba-i wuo: «Na hilaa baa jigāmmu baa bōɛŋa da na ji bel-mi ŋaa cuoyuo muo. Yinni man jon mi wan Diilon-nelma-i baa

nuɔmba-i *Diilodubuɔ-i-na, bige-i cie na saa bel-mi terienɟu-na?

⁵⁶ Nga *Diilopɔpuɔrbiembanɟ waanɟ mamanɟ Diilonɟ-nelma-na, ma saaya ma ce, ku'i cie.» Hãalãbiemba gbar hiera aa nanna-yuɔ.

Ba kãa baa Yesu-i Yuifu ba nellentaamba wulaa (Marke 14.53-65; Like 22.54-55,63-71; Nsãa 18.12-14,19-23)

⁵⁷ Banɟ bilaa Yesu-i, baa kã baa-yo Kayifu terienɟ-nu. U yaa waa *Diilojigãntaamba yuntienɟo-i. *Anɟinamma pigãataamba-i baa nelle bĩncuɔmba waa tigiinɟ kusuɔnɟ-nu'i.

⁵⁸ Banɟ kãnɟ baa Yesu-i, Pier wuɔ yanɟ ba maa aa suɔ cu ba huonɟ-nu. Banɟ kaa hi Diilojigãntaamba yuntienɟo cĩnɟu-i, wuɔ suur tĩena baa maacem-biemba-i duɔ ne kuɟ ka cor dumaa.

⁵⁹ Diilojigãntaamba yuntaamba-i a naara *nel-lentaamba-i, baa ta ba taara ãntãalãmma da ba haa Yesu-i-na da ba gbãa ko-yo,

⁶⁰ nɟga ma saa dɔl-ba. Nuɔmba bɔi juɔ ji kar coima haa-yuɔ. Ku huonɟu-na, banamba sire ba hãi

⁶¹ ta ba piiye wuɔ: «U ciera wuɔ fuɔ gbãa muonu *Diilodubuɔ-i aa ma-yo yinni siei.»

⁶² Diilojigãntaamba yuntienɟ wuɔ sire yiera aa naa cira: «Naacolɟ nuɔ, banɟ cãl-ninɟ nanɟ'a nie?»

⁶³ Yesu saa seɟ sũnɟngu yuɔ. Diilojigãntaamba yuntienɟ wuɔ cira: «Diilonɟ unɟ pãa nɟngu-i wuɔ u ka saanɟ *Konɟkortienɟo manɟ, u yaa nuɔnɟo-i wei? Nuɔnei Diilonɟ-Bienɟ nuɔnɟo-i wei? Da kuɔ nuɔnei, hiel nɟ niele-i Cicẽlmantienɟo-na aa nɟ sie-ma i ne.»

⁶⁴ Yesu wuɔ cira: «Muɔmei. Aa mi gbar-ma baa-na: A donɟ fiefie daayo-na, na ka da *Molonɟ-Bienɟo

tienaana Itienjo caanngu-na, na ka da u hilaa doro-i-na tuɔ jo baa duherru.»‡

⁶⁵ Terienngu fangu-na, Diiløjigāntaamba yuntienjo huɔŋ kaa pāŋ guɔla. Wuɔ pāŋ fa fuɔ fεɛŋ jonjorbaa-ba-i taalnu-bei aa naa cira: «U tuoraaya Diilonjo-i! Ii si dii die ka tiraa yuu molonjo; ma cie mie fεɛ-i i yufellen!»

⁶⁶ Aa naa yuu nuɔmba-i wuɔ: «Uŋ tuoraaya Diilonjo-i, namaa na'a niε?»

Nuɔŋ baa cira: «U cālāa, u saaya komma.»

⁶⁷ Aa naa ta ba tu taalni u yaannga-na aa ta ba dudul-o. Banamba ta ba caa u tūnni-i.

⁶⁸ Da ba muo-yo, ba cira: «Da kuɔ Diilonj uŋ saan *Konjortienjo maŋ u yaa nuɔŋo-i, suɔ umanj muyaani i ne!»

Pier ciinaana Yesu-i

(Marke 14.66-72; Like 22.56-62; Nsāa 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Baŋ taa ba muo Yesu-i huɔŋgu-na, Pier waa tiena dumellen-huɔŋga-na. Maacembilonjo§ nanjo pie kā u wulaa ka cira: «Ma sī nuɔ ŋ bi waa baa Galiletaanj Yesu daayo-i ke?»

⁷⁰ Pier wuɔ hel-kuɔ nuɔmba yaannga-na hiere. U birii yuu cienjo-i wuɔ: «ŋ taara ŋ wanj wuɔ niε?»

⁷¹ Aa naa sire ta tuɔ kā fondumelle-na. Cienjo nanjo tiraa da-yo aa tuɔ piye baa bamanj terienngu-na wuɔ: «Naacolŋ daa u waa baa Nasaretitaanj Yesu-i.»

⁷² Pier wuɔ cira: «Muɔ baa Diilonjo, mi sa suɔ naacolŋ daayo-i.»

‡ **26:64** Gbelieman-nalāanngu (Psaume) 110.1; Daniel (Daniel) 7.13

§ **26:69** Maacembilonj daayo waa cicienjo a saanu baa mamanj nyεgāanj girekimma-na.

⁷³ Kuɔ ku ce cɛllɛ, bamaŋ waa, baa piɛ Piɛr caaŋ-nu ka cira: «Coima saa fa, unajo'i nuɔŋo-i. Da ŋ ta ŋ piiye, ba pãŋ suɔ niŋ hila kusuɔŋ-nu.»

⁷⁴ Piɛr wuɔ pãŋ cira: «Muɔ baa Diiloŋo, mi sa suɔ naacolŋ daayo-i! Aa da kuɔ mi kar coima, Diilo baa yaŋ-mi!» Uŋ taa u waŋ mafamma-i huɔŋgu maŋ nuɔ-i, kɔhɔldiɛlãŋo don tuɔ bu.

⁷⁵ Yesuŋ ŋa naa waŋ mamaŋ baa-yo wuɔ: «Kɔhɔldiɛlãŋo siɛ hi bu, ŋ ka ciina-miɛ da i siɛi wuɔ naŋ sa suɔ-mi», maa pãŋ tiɛnu-yuɔ. Wuɔ hel gbuu pãŋ tuɔ kaal.

27

Ba kãa baa Yesu-i Pilati wulaa
(Marke 15.1; Like 23.1; Nsãa 18.28)

¹ Ku cuo kaala-i-na kãŋkãŋkãŋ, *Diilo-jigãntaamba yuntaamba-i hiere baa nelle biŋcuamba waŋ-ma aa yiɛra-mɛi wuɔ ba ko Yesu-i.

² Aa bel-o vaa-yo kã baa-yo ka hã *Pilati-i baa-yo, u yaa waa *Yude yuŋgu-na.

Yuda kuɔ u fɛrɛ
(Pɔpuɔr. 1.16-20)

³ *Yudaŋ juɔ da ba'a ba ko Yesu-i, a ne da u yaa suuraa-yo baa-ba, kuɔ ce-yo biŋkũŋgu. Baŋ hãa-yo komorre baa ciŋciɛluo* maŋ, wuɔ biɛ-ya bir kã baa-ya ba wulaa

⁴ ka cira: «Mi saa ce maacenfafamma; mi bilaa diiloŋo-i hã-na nelieŋo maŋ saa ce biŋkũŋgu na da na ko-yo.»

Baa bir gbɛ-yo wuɔ: «Maasũmpiɛ! Ma sũlma dii ŋaa nuɔŋɛi.»

* 27:3 Niɛŋ 26.15.

5 Yuda wuɔ nanna gbeɲa-i *Diilodubuɔ-i-na aa ta ka nuŋ u fεε.

6 *Diilojigāntaamba yuntaamba biεra gbeɲa-i aa naa cira: «Gbeɲ daaya-i tāmman-gbeɲa, a saa baa miε hūmelle-i, i siε gbāa dii-ya Diilon-waan-na.»

7 Baa saa-ma, aa kā ka sāa bitomarāŋo suonɔgu-i baa-ya, wuɔ ba ce terienɔgu-i ta ba fuure niraamba kuɔ.

8 Ku'i ciε na da a ji hi baa nyunɔgo, ba bɪ suonɔgu fanɔgu-i «tāmman-suonɔgu.»

9 *Diilon uŋ puɔraa *Seremi wan maman, ma'i saa ce daama-i wei? Seremi waan-ma wuɔ:

«Ba biyaa komorre baa cɪncieluo daayo-i.

*Isirahel-baamba naa kar u sully-i dumεi.

10 Ba biyaa-ya a dii-ya bitomarāŋo suonɔgu-na ŋaa Itien uŋ ŋa na'a mi ce-ma dumaa.»†

Pilati tɛnaana Yesu andaanɔgu-na

(Marke 15.2-15; Like 23.3-5,13-25; Nsāa 18.29-40; 19.4-16)

11 Baŋ kaa baa Yesu-i *Pilati wulaa, wuɔ yuu-yo wuɔ: «*Yuifu ba nellentienɔ yaa nuonɔ-i wei?»

Yesu wuɔ cira: «Muɔmεi.»

12 *Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa nelle bincumba don ta ba cāl-o. Wuɔ finan u sa wan weima.

13 Pilati wuɔ cira: «Baŋ cāl-nin ŋ sa nu wei?»

14 Yesu saa ji seŋ sūnɔgu yuɔ. Kuɔ bir yan aa cu u huonɔga-i.

15 Belle belle, Yuifu ba *korsinni tɪmman-ponsaan da kuɔ hi, Pilati ce ba pigān kasobilonɔ diei u nanna-yuɔ.

† 27:10 Sakari (Zacharie) 11.12-13; Seremi (Jérémie) 18.2-3; 19.1-2; 32.6-15.

16 A ne da naacolŋo nanjo waa huɔŋgu fanɔŋu-na kaso-i-na, u yerre naa silaa du cor. Ba taa ba bi-yo Yesu-Barabasi.

17 Pilati wuɔ yuu nuɔmba-i wuɔ: «Yesu-Barabasi-i, baa Yesu man ban biŋ-yo *Kirsa-i, na taara mi nanna hai?»

18 Pilati wuɔ suyaa wuɔ nenemuŋgu'i cie ba bel Yesu-i ka hã-yo baa-yo.

19 Uŋ waa tuɔ ger āndaan daaku-i, u cieŋo puɔr ba ka tūnu-yuɔ wuɔ u baa dii u nuŋgu Yesu āndaanɔŋu-na, u saa ce biŋkūŋgu, kere isuɔŋgu man curaa u mulāan fuɔ dānsāanɔŋu-na.

20 Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa nelle biŋcuɔŋ baa gbo nuɔmba ta ba piiye wuɔ ba taara ba nanna Barabasi yaa-i aa ko Yesu-i.

21 Pilati wuɔ tiraa yuu-ba wuɔ: «Na taara mi nanna hai ba hã-i-na?»

Baa cira: «I taara ŋ nanna Barabasi yaa-i!»

22 Pilati wuɔ cira: «Aa Yesu man ban biŋ-yon *Kirsa-i mi ce ufanjo-i niε?»

Baa cira: «U saaya u gbu *daan-nu!»

23 Pilati wuɔ cira: «U guɔlaaya bige-i aa na'a mi gbu-yo?»

Baa migāan dii kunanɔŋu naara wuɔ: «U saaya u gbu daan-nu! U saaya u gbu daan-nu!»

24 Pilatiŋ juɔ da ijieni maara ni kã, wuɔ ne da fuɔ jãŋ vakuloŋ-juuru. Wuɔ bie hūmma a saar u nammu-i nuɔmba yaanɔŋa-na aa naa cira: «Da na ko naacolŋ daayo-i, na da-na-diei, mi nuŋgu sɪ.»

25 Baa sie hiere wuɔ: «I hūyāa-ma! Die ko-yo, mie yuŋ-maama-i baa i bisāimba!»

26 Pilati wuɔ nanna Barabasi-i aa naa ce ba muo Yesu-i da dei aa hã-ba baa-yo wuɔ ba ka gbu-yo daanɔu-na.

Sorosibaa-ban̄ haa kuman̄ Yesu-i-na

(Marke 15.16-32; Like 23.11,26-43; Nsaa 19.2-3,17-22)

27 *Pilatin̄ hãa-ba Yesu-i, u sorosibaa-ba hũu-yo suur baa-yo c̄in̄-huɔŋga-na aa b̄i ba nabaamba-i hiere ba jo.

28 Ban̄ ciε mafamma-i, baa hiel u jon̄gorbaa-ba-i aa dii jon̄gorbuɔ nan̄o hã-yo. Jon̄gorbuɔ fan̄o waa d̄aa-wuɔŋo.

29 Aa ce huɔni sũ nyantuoluo a dii u yun̄gu-na aa hã-yo gboruɔŋu u nadien̄ga-na u bella. Ban̄ ciε mafamma-i, baa ta ba d̄ũna u yaan̄ga-na ba jaal-o. Ba taa ba nyε-yo'i dumaan̄o-na. Uman̄ duɔ d̄ũna wuɔ: «*Yuifu ba nellentie, mi jaalaa-ni!»

30 Ba taa ba tu taalni yuɔ aa hũu gboruɔŋu-i u nan̄ga-na ta ba muo-yo baa-ku u yun̄-nu.

31 Ban̄ gbuu ji nyε-yo ye huɔŋgu-na, baa hiel jon̄gorbuɔ-i aa bir dii fuɔ ferεŋ b̄imb̄inni yaa hã-yo aa kã baa-yo da ba ka gbu-yo *daan̄gu-na.

32 Ban̄ ŋ'a ba hel nellen̄-huɔŋga-na, baa suu baa Sireniyiεŋo nan̄o, ba b̄i-yo Simɔ. Baa guor u tũu daan̄gu-i.

33 Ba kaa hi terien̄gu man̄ ban̄ b̄in̄-kun̄ «Gɔlgota-i» ku yun̄gu yaa wuɔ yukoluɔŋ-terien̄gu.

34 Baa guɔl gbegege k̄un̄gu nan̄gu baa duv̄εŋo a hã Yesu-i wuɔ u nyɔŋ. Yesu wuɔ d̄aa ne aa naa cira u siε nyɔŋ.

35 Ban̄ juɔ gbu Yesu-i daan̄gu-na t̄i, baa ful tien̄a a cal u jon̄gorbaa-ba-i

36 aa naa t̄ena ta ba niya-yuɔ.

37 Baŋ gbuu-yo yunɔu maŋ nuɔ-i, baa nyeḡɛŋ-ku j̄ina u yud̄ɔɔ-i-na wuɔ: «Umaŋ daayo-i Yesu, Yuifu ba nellentienɔ yaa-i.»

38 Baa bi gbuu cuobaa-ba h̄ai baa-yo; unanɔ-i u nadienɔa-na unanɔ-i u nanyuɔŋgu-na.

39 H̄uncortaamba ta ba mis̄ir̄r̄a ba yunni-i aa ta ba tuora-yuɔ.

40 Ba taa ba piiye wuɔ: «Nuɔni maŋ ciɛra naŋ gb̄aa muonu *Diilodubuɔ-i aa ma-yo yinni siei h̄alma-na, kor ŋ f̄ɛɛ i ne! Da kuɔ Diilonɔ-Bienɔ yaa nuɔŋo-i, hiire daanɔu-na i ne!»

41 Halle *Diilojiḡantaamba yuntaamba-i baa *ānj̄inamma piḡaataamba-i a naara nelle b̄incuɔmba taa ba bi nyɛ-yo aa ta ba piiye wuɔ:

42 «U kuraa banamba-i, ŋga u yaa daayo u sie gb̄aa kor u f̄ɛɛ! Da kuɔ u yaa-i *Isirah̄el-baamba nellentienɔ-i u hiire fiefie daanɔu-na i ne ku yaa i ka h̄uu-ma.

43 Ma s̄i u haa u nanɔa-i Diilonɔ'o'i nuɔ-i aa cira fuɔ Diilonɔ-Bienɔ ke? Da kuɔ Diilonɔ d̄al-o, u kor-o i ne!»

44 Baŋ ŋa naŋ gbuu cuobaa-ba maŋ baa-yo, baa bi k̄a ba ta ba tuora-yuɔ hiere.

Yesu kuliŋgu-i

(Marke 15.33-41; Like 23.44-49; Ns̄aa 19.25-30)

45 B̄aanɔuŋ juɔ hi yuhuɔŋga-i huɔŋgu maŋ nuɔ-i, ba'a ba ne da terienɔu cuure hiere. Ku t̄iȳaa dumei fuɔ b̄aanɔu ji t̄ɛɛŋ.

46 B̄aanɔuŋ juɔ t̄ɛɛŋ, Yesu wuɔ kaas̄iŋ da gba-gaga wuɔ: «Eli, Eli, lama sabatani?» Ku yunɔu yaa wuɔ: Diilo, Diilo, bige-i ciɛ ŋ nanna-mie?‡

‡ 27:46 Gbeliemaŋ-nalāanɔu (Psaume) 22.2

47 Baman̄ waa, banamba ta ba piiye wuɔ: «U bi *Eli!»

48 Unan̄o p̄n̄ gbar ka bie k̄ansaarma namma a nyie-ma niisaarn̄i aa ful-ma gboruon̄-nu a k̄a baa-ma Yesu nun̄gu-na wuɔ u m̄s̄unya.

49 Banamba bir yan̄ aa gb̄e-yo wuɔ: «Yan̄ i ne s̄i Eli ka jo ji kor-o!»

50 Yesu wuɔ tiraa kaas̄i da gbagaga aa bi p̄n̄ h̄u u f̄eɛ.

51 H̄oduon̄gu fan̄gu-na, kompan̄ga man̄ naa karnu *Diilodubuɔ-i kaa p̄n̄ taalnu s̄omma h̄ai; a don̄ d̄oro-i-na ji hel cicaara-i-na. H̄ien̄ maa sagalla; t̄an̄ nie wuɔra muo hiere,

52 c̄incuon̄ aa puur. Baman̄ waa Diilon̄-baamba-i aa ku, ba f̄on̄ḡu baa sire.

53 Yesu j̄uɔ sire, baa hel ba c̄incuon̄a-na a suur *Yerusalemu-i-na. Ban̄ suurii, nuɔmba b̄oi daa-ba.

54 Sorosibaa-ba man̄ taa ba niya Yesu-i baa ba yuntien̄o-i, ban̄ juɔ da h̄iema sagalaaya a naara man̄ taa ma ce hiere, korma gbuu bel-ba. Baa ta ba piiye wuɔ: «Naacol̄ daayo waa Diilon̄-Bien̄o kelkel!»

55 Caamba b̄oi waa yiera da yargaa ta ba fara ba ne. Ba yaa naa nyaanu Yesu-i a hel *Galile-i-na ji ta ba k̄aȳa-yuɔ.

56 Maari man̄ taa u hel Magidala-i-na u waa baa-ba, baa u duon̄o-i Sake ba nyu-i§ a naara Sebede cien̄o-i.

*Yesu fuuremma-i
(Marke 15.42-47; Like 23.50-56; Nsaa 19.38-42)*

§ 27:56 **Sake ba nyu-i:** Ku birii a saanu baa cerma. Ma nyeḡaan̄ girekimma-na wuɔ: Sake baa Yosefu ba nyu.

57 Bãanḡuḡ juo hir huonḡu maḡ nuo-i, weinḡo nanḡo jo. Ba taa ba bi-yo Yosefu; u taa u hel Arimate. Fuo bi waa Yesu huonḡu-na.

58 Uḡ juo, wuo kã *Pilati wulaa ka cãrã kulonḡo-i. Pilati wuo hã-yo baa-yo.

59 Yosefu wuo kã ka har-o a finya-yuo baa kom-pafelḡa

60 aa kã ka fuure-yuo fuo ferḡḡ cincorḡḡ. Wuo cie ba hiḡ-de felemma; di waa tãmpellen. Uḡ fuuriye-yuo, wuo bũmal tãmpẽkãḡkarre nande-i a suuye di nuḡḡ-i aa ta.

61 Maari maḡ ta u hel Magidala-i-na wuo tĩena cincorre yaanḡa-na baa u duonḡo-i hiere.

62 Yesuḡ kuu yiḡḡu maḡ nuo-i*, *Yuifubaa-ba taa ba tigiḡḡ ba *yitiḡḡḡḡ-i yiḡḡu fanḡu'i nuo-i. Ku cuo kaala-i-na, *Diilojigãntaamba yuntaamba kũol ba-naa kã Pilati wulaa baa *Farisĩḡḡḡḡ-i.

63 Baḡ kãa ka hi, baa cira: «Yuntie, coikartienḡ daayo naa cira wuo da ba ko-yo, u ka ce yinni hãi yonḡ hiema-na aa sielinḡ-yiḡḡu-i u sire hel jo.

64 Ku'i cie i tie jo ḡ wulaa yiḡ ḡ hã-ye nuamba ba ka ta ba niya u cincorre-i yinḡ daani-i ni siei-i-na, ni ma'i si u *hãalãbiemba gbãa kã ka hiel-o ka fuo-yo aa tãal nuamba-i wuo u siire. Da ba ce mafamma-i ma ka balanḡ yanḡ kulonḡ uḡ cie mamaḡ.»

65 Pilati wuo cira: «Sorosibaa-ba yaa-i. Nanḡ taaranḡ ba ka niya-die dumaa, kãanḡ baa-ba ba ka niya-die.»

66 Baa ta ku yaa nuo-i baa sorosibaa-ba-i kã cincorre terienḡu-na. Baḡ kãa ka hi, baḡ ḡa naa

* 27:62 Yesuḡ kuu yiḡḡu maḡ nuo-i ku waa jumayiḡḡu.

būmal tãmpēlle maŋ suuye cĩcorre nuŋgu-i, baa tiela-diε aa ce sorosibaa-ba tĩena ta ba niya-diε.

28

Yesu siire hel kuomba hɔlma-na
(*Marke 16.1-8; Like 24.1-12; Nsaa 20.1-2*)

¹ *Yitĩenangun juo cor, ku cuo kaala waa ju-maansi. Maari maŋ taa u hel Magidala-i-na, baa u duoŋo-i, baa naar sire ta ba kã da ba ka ne cĩcorre-i.

² Ba'a ba ne da hiema sagalaaya hoduŋgu baa fõŋgũo! Itienjo *dɔrpɔpuɔrbilonjo nano hiire jo ji būmal tãmpēlle-i halan-de aa bel nyugũŋ tĩena di dɔrɔ.

³ U taa u caa ŋaa diilonj duo nyiesĩŋ uŋ caa du-maa, aa u jonjorbaa-ba pusũŋ ŋaa ceikoinjo.

⁴ Korma gbuu da sorosibaa-ba maŋ taa ba niya cĩcorre-i fuo ba kũma ta ma nyen; baa galla ŋaa bikuomba.

⁵ Dɔrpɔpuɔrbilonj wuo tuo piiye baa caaŋ daaba-i wuo: «Baa na yaŋ korma da-na. Mi suyaa miε baŋ gbuu Yesu maŋ *daaŋgu-na ko-yo, na taara u yaa-i.

⁶ Uu si dii bande-i-na, u siire hel ŋaa uŋ ŋa naa waŋ-ma baa-na dumaa. Juoŋ na ji da, ba ŋa naa galla-yuo terienju maŋ nuo-i ku yaa daaku.

⁷ Biriin na kũŋ donduo na ka tũnu u *hãalãbiemba-i wuo u siire hel kuomba hɔlma-na. U taa duo ka cie-na dii *Galile, na ka da-yo kusuoŋ-nu'i. Ma yaa waa mi da mi waŋ-ma baa-na.»

⁸ Caaŋ daaba saa tiraa yiera, baa paŋ gũunu ta ba gbar ba kũŋ da ba ka waŋ baŋ kaa da ma-maŋ baa hãalãbiemba-i. Korma'i daama, hɔfēlle-i daade.

⁹ Ba'a ba ne da hai moloŋo-i juoŋ daayo-i ba yaanŋa-na? Yesu fuo fere yaa-i. Wuo cira: «Mi jaalaa-na!» Baa pie ka ka dūuna u yaanŋa-na aa pūrā u gbeini-i.

¹⁰ Wuo gbē-ba wuo: «Baa na waŋ korma da-na. Kāaŋ na ka waŋ baa mi baamba-i wuo ba ka da-mi Galile-i-na.»

¹¹ Caŋ daabaŋ curaa ta ba kūŋ, sorosibaa-ba maŋ taa ba niya cīncorre-i, banamba sire kā nellen-huoŋga-na ka tūnu *Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa mamaŋ curaa hiere.

¹² Diilojigāntaamba yuntaamba tigiin ba-naa baa nelle bīncuamba-i a waŋ ma saa, aa naa hā sorosibaa-ba-i gbeibuo

¹³ aa gbē-ba wuo: «Wuoraayaŋ na waŋ baa nuamba-i, wuo namaa gaala ta na duofūŋ isuŋgu-na, u hāalābiemba jo ji hiel-o ta baa-yo na saa suo ku huŋgu.»

¹⁴ Aa naa cira: «*Pilati duo fiε nu-ma, i ka suo in ka waŋ mamaŋ baa-yo u baa gāŋ baa-na.»

¹⁵ Sorosibaa-ba hūu gbeiŋa-i dii ba jufanniŋ aa bi wuora ce baŋ'a ba ce kumaŋ. A ji hi baa nyuŋgo, da ŋ cor teriŋgu teriŋgu, nelma famma yaa dii *Yuifubaa-ba nunni-na ba ta ba waŋ-ma.

Yesu caraaya u hāalābiemba-i

(Marke 16.14-18; Like 24.36-49; Nsāa 20.19-23; Pɔpuɔr. 1.6-8)

¹⁶ Yibiŋa faŋa-na, *hāalābiēŋ cīncieluo u diei maŋ tīyāa, baa sire kā Yesuŋ ŋa na'a ba ta ba jā ba-naa tānuŋgu maŋ nuo-i dii *Galile-i-na.

¹⁷ Baŋ ka'a ba ne da-yo, baa dūuna hiere. Banan hōmmu saa hūu-ma.

18 Yesu wuɔ piɛ ba caaŋ-nu aa naa cira: «Diiloŋo hãa-mi dɔrfõŋgũɔ-i baa hɛmaŋ-wuoŋo-i hiere.

19 Terieŋgu fangu-na, kãaŋ nilɛiŋa-na hiere na ka gbãŋ baa nuɔmba cu mi huoŋ-nu. Umaŋ duɔ hũu-ma, na *batiŋeŋ-yo Tuoŋo-i baa u Biɛŋo-i a naara u *Yalle yerre-na.

20 Miŋ ciɛra na ta na ce mamaŋ hiere, na bi hãalã-bɛi ma cemma-i ba ta ba ce-ma. Niɛŋ, mi ka waa baa-na yinni maŋ joŋ a ji hi miwaaŋo tɪmma.»

Diilon-nelma Tobisĩfelenni
New Testament in Cerma (UV:cme:Cerma)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Cerma)

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cerma

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files
dated 29 Jan 2022
5ffe1c98-1ba9-54d8-8f4c-03a7c12fba11